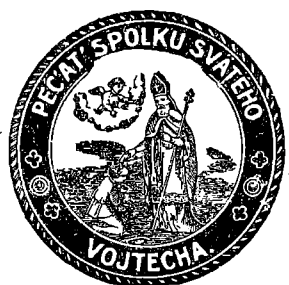

PÍSMO SVÄTÉ STARÉHO ZÁKONA.

VIII.

KNIHY MACHABEJSKÝCH.

NÁKLADOM SPOLKU SV. VOJTECHA V TRNAVE.

V TRNAVE 1926.

PRINTED IN CZECHO-SLOVAKIA.

KNINY MACHABEJSKÝCH.

PRVÁ KNIHA MACHABEJSKÝCH.

PREDMLUVA.

Židia po svojom návrate zo zajatia babylonského žili pod mocou perskou; vtedy nakladali s nimi láskave a priateľsky, tak že židia boli úplne spokojní. Podobne nesiteľný osud mali aj za panovania Alexandra Veľkého, ktorý zničil ríšu perskú. Pod panovníkom týmto nastal židom pokoj. Ale keď sa Alexaňdrova ríša rozpadla na štyri časti: Syriu, Egypt, Malú Aziu, a Macedoniu, zastihol krajinu židovskú veľmi trpký osud. Palestína bola dejišťom stálych bojov medzi syrskými a egyptskými kráľmi; ktorí ju stále znepokojovali a plienili; a tu jeden, tam druhý ju podmanil.

Do tejto doby padá presídlenie židov do Egypta pod Ptolomeusom Lagim (320 pred Kr.) a započatie gréckeho prekladu Písma svätého. (298 pr. Kr.). Za času Antiocha prišla Palestína celkom pod sýrsku moc (218 pr. Kr.) a pod jeho nástupcami, menovite pod Antiochom Epifanesom (168 pr. Kr.) znášali židia najtrpkšie prenasledovania. Tento chcel vykoreniť Mojžišovo náboženstvo a židov na pohanstvo obrátiť. Proti jeho bezbožným snahám postavil sa najprv Matatiáš hlavný kňaz, ku ktorému sa mnohí židia pridali. Po jeho smrti bojovali jeho synovia za otcovské mravy a zákon Mojžišov, medzi ktorými sa menovite Judas Machabejský vyznačil. Od tohto obdržali toto meno (makkaba) všetci jeho privrženci, ktorí povstali na ochranu vlasti a náboženstva. A toto meno nosia aj nasledujúce dve knihy, ktoré vyprávajú deje a hrdinské činy Judových bojovníkov. Knihy tieto vyprávajú o prenasledovaní a sužovaní, ktoré museli znášať židia pod nástupcami Antiochovými: Seleukusom, Filopatrom, Antiochom Epifanesom, Antiochom Eupatorom, a Demetriom Sotetom; ako aj o ich hrdinskom vystupovaní.

Prvá kniha nám opisuje útoky Antiocha Epifanesa a jako si židia vybojovali svoju neodvislosť; ďalej udalosti až po smrť hlavného kňaza Šimona. (134 pred Kr.) Druhá kniha obsahuje dva listy palestínskych židov na židov v Egypte, o prekazení napnutosti a nedorozumení, ktoré panovaly medzi obidvoma stránkami, a o zasvätení sviatku posvätenia chrámu. Ďalej opisuje osudy židov palestínskych pod Seleukusom Filopatrom, Antiochom Epifanesom, Antiochom Eupatorom, a Demetriom Poterom, a končí so smrťou sýrskeho vodcu Nikanora. Nasledovne sa rozprestiera na štrnásťročnú dobu od 176—161 pred Kr.

Kniha táto je nie pokračovaním prvej, ale vykladá niektoré udalosti, ktoré sa v tej istej dobe prihodily. Preto čítanie týchto dvoch kníh sa má spojiť, lebo jedna druhú dopĺňujú.

Prvá kniha bola pôvodne po hebrejsky napísaná; ale táto pôvodina už nejstvie. Druhá bola napísaná po grécky. Náš latinský preklad pochádza z doby sv. Jeronýma, ktorý ho do svojej Vulgaty prevzal.

Nekatolíci sa pokúsili napadnúť hodnovernosť týchto kníh, menovite druhej, ale ich námietky boli opätovne zavrhnuté od znalcov Písma sv. Každú pochybnosť o hodnovernosti týchto kníh vytvára tá okolnosť, že ich cirkev katolícka od najstarších dôb za časťku zjavenia Božieho uznávala a za rovnocenné s ostatnými knihami Písma sv. držala.

HLAVA 1.

Víťazstvá Alexandra Veľkého, jeho smrť a rozdelenie jeho ríše. Kraľovanie Antiocha Epifanesa. Dobytie Egypta a Jeruzalema. Olúpenie chrámu. Židov núti Antiochus k modlárstvu.

1. A stalo sa, keď Alexander Macedonský,¹⁾ Filipov syn, ktorý prvý kraľoval v Grécku,²⁾ vyjdúc zo zeme Ketim,³⁾ porazil Daria, kráľa perského a médskeho,

2. sviedol mnohé bitky, a zaujal všetky pevnosti, a pobil kráľov zeme.

3. A prešiel až ku končinám zeme,⁴⁾ a sobral korisť mnohých národov, a umlkla zem pred tvárou⁵⁾ jeho.

4. A sobral moc a vojsko náramne veľké; a vyvýšilo i pozdvihlo sa srdce jeho.

5. A podmanil krajiny národov, a veľké kniežatá, a stali sa jeho poplatníkmi.

6. A potom padol do postele, a cítil, že zomrie.

7. Tu povolal služobníkov svojich poprednejších, ktorí s ním boli vychovaní od mladosti; a rozdelil im kráľovstvo svoje ešte za živa.

8. A panoval Alexander dvanásť rokov, a zomrel.

9. A služobníci jeho obdržali kráľovstvo, jedenkaždý na svojom mieste.⁶⁾

10. A postavili si všetci koruny po jeho smrti, (a) aj ich synovia po nich za mnoho rokov a rozmohlo sa zlo na zemi.⁷⁾

¹⁾ Alexander Veľký.

²⁾ Ktorý založil grécku ríšu a prvý panoval v nej.

³⁾ Z Macedonie. (8, 5.) Ináč zem Ketim značí západné ostrovy a pomorie. (Jer. 2, 10.)

⁴⁾ Až po Indiu. Starodávne národy nemali známosti o zemi za Indiou.

⁵⁾ Nikto sa mu neodvážil vzdorovať, ale mlčky sa mu poddal. Panoval od 336—323. r. pred Kr.

⁶⁾ Ako miestodržiteľia, lebo pred smrťou neplnoletého syna Alexandrovho neodvážili sa dať za kráľov vykričať, viď Dan. 8, 8; 22, 11.

⁷⁾ Kráľovia títo bojovali jeden proti druhému a mnoho biedy zapríčinili svojimi vojkami.

1. A vyšiel z nich¹⁾ hriešny koreň, Antiochus Epifanes,²⁾ syn³⁾ Antiocha kráľa, ktorý bol rukojmom v Ríme, a kraľoval roku stotridsiateho siedmeho kráľovstva gréckeho.⁴⁾

12. V tých dňoch vyšli z Izraela nešľachetní synovia⁵⁾ a prehovárali mnohých rieknuť: Poďme a učinme smluvu s národami, ktoré sú okolo nás; lebo čo sme sa odlúčili od nich, zastihly nás mnohé biedy.

13. A dobrou zdala sa tá reč v ich očiach.

14. A odhodlali sa niektorí z ľudu, a odišli ku kráľovi,⁶⁾ a (tento) dal im moc, obyčaje pohanov vykonávať.

15. A vystavili v Jeruzaleme cvičebnu⁷⁾ podľa obyčaje pohanov.⁸⁾

16. A učinili si predložky,⁹⁾ a odstúpili od svätej smluvy, a pripojili sa k pohanom, a zapredali sa, aby páchali zlo.

17. A utvrdené je kráľovstvo pred tvárou Antiocha, a počal aj zem egyptskú opanovať, aby kráľoval nad obidvoma kráľovstvami.¹⁰⁾

18. A vtrhol do Egypta s veľkým

¹⁾ Potomok jedného z nich, zo Seleukusa Nikatora, ktorý panoval v Syrii po smrti Alexandra a kráľovstvo svoje zanechal synom svojím.

²⁾ Epifanes = vznešený, chýrečný, jasný. Viď Dan. 8, 9; 11, 21, kde sú predpovedané súženia, ktoré mali židia snášať od neho a jeho smrt.

³⁾ Totižto druhý syn Antiocha Veľkého, po tomto smrti panoval jeho starší syn: Seleukus Filopator.

⁴⁾ Rok panovania Grékov, dľa ktorého knihy Machabejské počítajú letá, je rok, v ktorom Seleukus Nikator porazil vodcu Antigonusovho, následkom ktorej porážky Susianu a Mediu opanoval, a sýrsku ríšu povýšil do radu veľmocí; to je rok 312. pred Kristom. Rok 137. dľa tohoto počítania zodpovie 174., alebo 175. roku pred Kristom.

⁵⁾ Viď. II. Mach. 4, 4, 10.

⁶⁾ K Antiochovi Epifanesovi.

⁷⁾ Miesto, kde sa cvičili v telesných pohyboch, ako skákať, šermovať, zápasit, a kde sa odbavovali zábavy k počtu falošných bohov.

⁸⁾ Aby mohli uviesť a zachovávať pohanské obyčaje a zvyky.

⁹⁾ Aby ich nebolo rozoznať od pohanov. V škole tej nahá zápasili, preto obriezku, znak židovstva si umele operáciami odstránili. Toto bol hriech, lebo to bolo zatajenie pravého náboženstva toho času.

¹⁰⁾ Sýrskym a egyptským.

množstvom, s vozmi, a slonami, a jazdcami, a hojným množstvom lodí.

19. A viedol vojnu proti Ptolomeovi, kráľovi egyptskému; a bál sa tvári jeho Ptolomeus, a utiekol, a padlo mnoho ranených.

20. A zaujal opevnené mestá v zemi egyptskej; a sobral korisť zeme egyptskej.

21. A navrátil sa Antiochus po porazení Egypta roku sto a štyridsiateho tretieho,¹⁾ a tiahol proti Izraelovi

22. a prišiel do Jeruzalema s veľkým množstvom.²⁾

23. A vstúpil do svätyne s pýchou, a vzal zlatý oltár, a svietnik svetla, a všetky jeho nádoby, a stôl predloženia, a kotlíky, a čiaše, a zlaté mažiariky, a oponu, a vence;³⁾ a zlatú ozdobu, ktorá bola na čele chrámu; a rozmrvil všetko.

24. A pobral i striebro a zlato, i vzácne nádoby; pobral tiež aj skryté poklady, ktoré našiel. A soberúc všetko, odišiel do zeme svojej.

25. A pobil mnoho ľudí,⁴⁾ a hovoril s veľkou nadutosťou.⁵⁾

26. I povstal veľký nárek v Izraeli, a po všetkých ich miestach.

27. A horekovali kniežatá, i starci; i panny a mládenci omdlievali; a spanilosť žien sa premenila.

28. Každý manžel dal sa do plaču; a sediace na posteli manželskej plakaly,

29. a triasla sa zem pre svojich obyvateľov, a všetok dom Jakubov pokrytý bol pohanením.⁶⁾

30. A po dvoch rokoch⁷⁾ poslal kráľ predstaveného daní⁸⁾ do judských miest, a prišiel s veľkým zástupom do Jeruzalema.

31. A hovoril k nim pokojné slová podvodné, a uverili mu.¹⁾

32. A uderil náhle na mesto,²⁾ a porazil ho veľkou ranou, a pobil mnoho ľudu z Izraela.

33. A vyraboval mesto, a podpálil ho ohňom, a rozváľal jeho domy, i múry jeho do vôle.

34. A ženy a deti zajaté odvieďli; a dobytok pobrali.

35. A opevnili mesto Dávidovo³⁾ veľkým a silným múrom, a pevnými vežami, a bolo im hradom.

36. A osadili tam hriešny národ nepravých mužov, a upevnili sa v ňom; a složili zbroj a pokrm, a korisť z Jeruzalema shromaždili

37. a uložili tam; a stali sa osídľom veľkým.⁴⁾

38. A stalo sa toto úkladom pre svätyňu, a zlým pokušiteľom pre Izraela.⁵⁾

39. A vylievali nevinnú krv okolo svätyne a poškvrnili svätyňu.

40. A utiekli obyvatelia Jeruzalema pre nich, a stal sa⁶⁾ bydlom cudzincov, tak že sa stal cudzím semenu svojmu, a vlastní jeho synovia ho opustili.

41. Jeho svätyňa zpusťla ako púšť, jeho sviatočné dni obrátili sa na plač, soboty jeho na potupu, a česť jeho na nivoč.⁷⁾ (Tob. 2, 6; Amos 8, 10.)

42. Podľa slávy jeho rozmnožila sa potupa jeho, a vyvýšenosť jeho obrátila sa na žalosť.

43. A písal kráľ Antiochus celému kráľovstvu svojmu, aby všetok ľud bol jedným, a aby jedenkaždý opustil svoj zákon.

¹⁾ Uistoval ich, že jeho úmysly sú pokojné a uprímne.

²⁾ V sobotu, keď sa Židia radšej dali povraždiť, než by sa bránili. Viď Dan. 11.

³⁾ Hrad na Sione (vystavený).

⁴⁾ Stali sa na veľkú újmu a škodu Židom a chrámu.

⁵⁾ Ponevác hrad bol nad chrámom, preto tí, ktorí v ňom sídlili, mohli znepokojovať vstupujúcich do chrámu.

⁶⁾ T. j. Jeruzalem.

⁷⁾ Všetky soboty a sviatky im v potupu obrátili a náboženské predpisy vysmievali a nohami šľapali.

¹⁾ Roku 170. pred Kristom neskoro v jaseň.

²⁾ Veľmi sa rozhneval na Židov, že sa tešili zpráve, ktorá sa rozšírila o jeho smrť. (Dan. 11.)

³⁾ Ktoré boli ako vzácne dary pred svätyňou povesané.

⁴⁾ Viď Dan. 11.

⁵⁾ Oproti Bohu izraelskému a jeho ľudu.

⁶⁾ Svedomie ich hryzlo a trápilo, že svojou bezbožnosťou zapríčinili túto biedu a trest.

⁷⁾ Roku 168. pred Kristom.

⁸⁾ Apollonia; viď Dan. 11.

44. A privolily všetky národy k slovu kráľa Antiocha;

45. a z Izraela mnohí privolili k jeho službe, a obetovali modlám, a poškvrnili sobotu.¹⁾

46. I poslal kráľ písma skrze poslov do Jeruzalema, a do všetkých miest judských, aby nasledovali zákony národov zeme,

47. a aby zabránili obetovať zápalné obety, i suché, i pokojné v chráme Božom,

48. a aby zakázali zasvätiť soboty a slávnostné dni.

49. A rozkázal poškvrniť svätyňu a svätý ľud izraelský.²⁾

50. a kázal stavať oltáre, a chrámy, a modly, a obetovať sviňské mäso a nečisté zvieratá,³⁾

51. a nechať svojich synov neobrezaných, a ich duše poškvrniť všelijakými nečistými vecmi, a ohavnosťami,⁴⁾ tak aby zapomenuli na zákon, a premenili všetky ustanovenia Božie.

52. A ktorí by neurobili podľa slova kráľa Antiocha, tí aby zomreli.

53. Podľa všetkých týchto slov písal celému kráľovstvu svojmu; a ustanovil kniežatá nad ľudom, ktoré by ho nútili to činiť.

54. A prikázali mestám judským obetovať.

55. A shromaždili sa mnohí z ľudu k tým, ktorí opustili zákon Pánov; a činili zlo na zemi.

56. A rozhnali ľud izraelský do tajných a skrytých miest pobehlíkov.⁵⁾

57. Dňa pätnásteho mesiaca Kisleu,⁶⁾ roku stoštyridsiateho piateho⁷⁾ vystavil kráľ Antioch ohavnú modlu zpusťoše-

nia¹⁾ na oltár Boží, a po všetkých mestách judských do okola stavali oltáre.²⁾

58. A pred bránami domov, a po uliciach zapalovali kadidlo, a konali obety;

59. a roztrhajúc knihy zákona Božieho pálili ich ohňom.

60. A u kohokoľvek sa našly knihy smluvy Pánovej, a ktokoľvek zachovával zákon Pánov, toho dľa kráľovského rozkazu zabili.

61. Mocou svojou činili to ľud izraelskému, tým, ktorí najdení boli v mestách každý mesiac.

62. A dvadsiateho piateho (dňa) v mesiaci obetovali na oltári, ktorý bol proti oltáru (Božiemu).

63. A ženy, ktoré obrezovali svojich synov, zabíjané boli podľa rozkazu kráľa Antiocha.

64. A vešali deti za hrdlo po všetkých ich domoch; a tých, ktorí ich boli obrezali, zabíjali.

65. A mnohí z ľudu izraelského zamienili si, že nebudú ješť nečisté; a radšej zomrieť, nežli sa poškvrniť nečistými pokrmami. (II. Mach. 6, 18.)

66. A nechceli zrušiť svätý zákon Boží, a boli povraždení.

67. A stal sa veľmi veľiký hnev nad ľudom.

HLAVA 2.

Matatáš kňaz postavil sa proti zlobe. Ostal stálym v zákone Božom. Horlive zastával zákon Pánov. Boj proti židom v deň sobotný.

Matatáš napomína synov. Jeho smrť.

1. V tých dňoch³⁾ povstal Matatáš, syn Jána, syna Simeonovho, kňaz zo synov Joaribových⁴⁾ z Jeruzalema, a usadil sa na hore Modin;⁵⁾

¹⁾ Aby ako pohanania konali služobné, zákonom zakázané práce v sobotné dni.

²⁾ Aby si dovolili také veci, ktoré zákon zabráňoval, a skrze ktoré sa poškvrnili a zprznili.

³⁾ Viď. 3. Mojž. 11, 5. Mojž. 14.

⁴⁾ Aby konali tie veci, ktoré zákon zakazuje.

⁵⁾ Praví ctitelia Boží sa museli skrývať po dierach a skrýšich, aby vyhli prenasledovaniu.

⁶⁾ Asi polovica nášho novembra a decembra.

⁷⁾ Roku 168. pred Kristom.

¹⁾ Dľa jedných modlu Jupitera.

²⁾ Viď II. Mach. 6.

³⁾ Roku 166. pred Kristom.

⁴⁾ Rod Joaribov bol jeden zo 22 rodín kňazských. Viď 1. Par. 24, 7.

⁵⁾ To bolo mesto, alebo obec na jednom brehu na severozápad od Jeruzalema neďaleko od mora. Sem utiekol hlavný kňaz Matatáš s ostatnými nábožnými židmi, ktorí opustili Jeruzalem.

2. a mal päť synov; Jána, ktorý mal priemeno Gaddis,

3. a Simona, ktorý mal priemeno Tási.

4. A Juda, ktorý sa menoval Machabej.¹⁾

5. A Eleazara, ktorý mal priemeno Abaron; a Jonatána, s priemenom Affus.

6. Títo videli zlé, ktoré sa dialo medzi ľudom judským a v Jeruzaleme;

7. a riekol Matatiáš: Beda mne, prečo som sa narodil, vidieť (toto) zpusťošenie ľudu môjho, a zpusťošenie svätého mesta, a tu sedieť (bezmocne), keď sa ono vydáva do rúk nepriateľa.

8. Svätyňa prešla do rúk cudzincov, a jeho chrám ako človek bez cti.

9. Nádobu slávy jeho sú pobrané a odnesené; jeho starcovia sú pobití po uliciach, a jeho mládenci popadali od meča nepriateľov.

10. Ktorý že národ nededil jeho kráľovstvo, a neobdržal jeho koristi?²⁾

11. Všetka ozdoba jeho je odňatá; ktoré bolo slobodným, stalo sa otrokom.

12. A hľa, svätyňa naša, a krása naša, i jasnosť naša je zpusťošená, a poškvrnili ju pohaní.

13. Načo teda nám ešte žiť?

14. A roztrhol Matatiáš svoje rúcho i synovia jeho, a obliekli sa do žininy, a nariekali veľmi.

15. I prišli ta, ktorí boli poslaní od kráľa Antiocha, aby donútili tých, ktorí boli utiekli do mesta Modin, obetovať, kadidlo páliť, a odstúpiť od zákona Božieho.

16. A mnohí z ľudu izraelského priivolili a pristali k nim; ale Matatiáš a jeho synovia boli stáli.

17. A odpovedajúc tí, ktorí boli poslaní od Antiocha riekli Matatiášovi: Kniežaťom najvýchyrejším, veľkým si

v tomto meste, a ozdobený (si) synami a bratmi;¹⁾

18. nuž pristúp prvý a vykonaj rozkaz kráľov, ako vykonali všetky národy, a mužovia judskí, a ktorí zostali v Jeruzaleme; a budeš ty aj synovia tvoji medzi priateľmi kráľovými a budeš obohatený zlatom, a striebrom, a mnohými darmi.

19. Ale Matatiáš odpovedal a riekol hlasom veľkým: Keď i všetky národy poslúchnu Antiocha, a každý odpadne od služby zákona otcov svojich, a privolí jeho rozkazom,

20. ja a synovia moji, i bratia moji, budeme poslušní zákonu otcov našich.

21. Nech nám je Boh milostivý; nám neprospeje opustiť zákon a ustanovenia Božie.

22. Nebudeme poslúchať slovám kráľa Antiocha, ani obetovať prestupujúc prikázania zákona nášho, aby sme nastúpili inú cestu.

23. A keď hovoril slová tieto, pristúpil akýsi Žid, aby obetoval pred očima všetkých, modlám na oltári v meste Modin, podľa rozkazu kráľovho.

24. A to videl Matatiáš a rozžialil sa, a zatriasly sa ľadviny jeho, a zahorel hnevom podľa predpisu zákona, a priiskočiac zabil²⁾ ho na oltári.

25. Ano, aj toho muža, ktorého bol poslal kráľ Antioch, a ktorý nútil obetovať, zabil v tom istom čase, a oltár rozvával.

26. A horlil za zákon, ako to učinil Finees Zamrimu, Salamovmu synovi.³⁾

27. A vykrikoval v meste Matatiáš hlasom veľkým rieknuc: Každý, ktorý horlí za zákon a pridrža sa smluvy, nech vyjde za mnou.

28. A utiekol on i jeho synovia do hôr, a zanechali všetko, čokoľvek mali, v meste.

¹⁾ „Makkabi“ hebrejské slovo znamená kladivo. Týmto bol nazvaný pre jeho hrdinské činy.

²⁾ Srv. pôvodca chcel rieknuť, že nielen Sýrski, ale všetky národy sveta plienili a pustošili krajinu židovskú. Konečne sami Sýri boli národ posahaný z celého sveta.

¹⁾ Príbuzní a rodina.

²⁾ Zákon nakladal bez milosrdenstva usmrtiť toho, ktorý modlám obetoval. (V. Mojž. 13, 6—9.)

³⁾ Ktorý sa menuje Salu. (IV. Mojž. 25, 14.)

29. Vtedy odobrali sa mnohí, ktorí vyhľadávali súd a spravodlivosť,¹⁾ a púšť

30. a osadili sa tam oni aj ich synovia, ich ženy a ich dobytok; lebo ich zaplavily biedy.

31. A oznámené bolo mužom kráľovským, a vojsku, ktoré bolo v Jeruzaleme, meste Davidovom, že niektorí mužovia, ktorí zavrhlí príkaz kráľov, utiahli sa (do skrýš) na púšti, a že mnohí odišli za nimi.

32. A hneď vyšli proti nim, a nastrojili proti nim boj v deň sobotný.

33. A riekli k nim: Či ešte aj teraz vzdorujete? vyjdite a učiňte dľa slova kráľa Antiocha a budete žiť.

34. A oni riekli: My nevyjdeme, ani nebudeme konať podľa slova kráľovského, aby sme poškvrnili deň sobotný.

35. Počali teda proti nim bitku.

36. A neodpovedali im, ani kameňa na nich nehodili, ani nezahradili svoje skrýše,

37. hovorili: Zomrime všetci v nevinosti svojej.²⁾ Nebo i zem budú našimi svedkami, že nás nespravodlivo zabíjate.

38. A pozdvihli proti ním bitku v sobotu; a pomreli oni a ich ženy, ich synovia aj ich dobytok, asi do tisíc duší ľudských.³⁾

39. A (keď) to zvedel Matatiáš a jeho priatelia, smútil veľmi za nimi.

40. A hovorili jeden k druhému: Jestli učiníme všetci tak, jako učinili naši bratia a nebudeme bojovať proti pohanom za naše duše a za príkazy naše, tým rýchlejšie vyhladia nás zo zeme.

41. A umysleli v ten deň rieknuc: Proti každému človekovi, ktorý by viedol proti nám vojnu v deň sobotný, budeme bojovať; a nepomreme všetci ako pomreli naši bratia po skrýšach.

42. Vtedy shromaždil sa k ním sbor Assidejských,¹⁾ udatní silou z Izraela, všetci dobrovoľní (horlivci) zákona,

43. a všetci, ktorí utekali pred neresťami, pridali sa k ním, a boli ich posilou.

44. A sobrali vojsko, a porazili hriešnikov v hneve svojom, a nepravých mužov v rozhorčenosti svojej; a ostatní utiekli²⁾ k národom, aby sa zachránili.

45. A Matatiáš a priatelia jeho obchádzali, a rúcali oltáre,

46. a obrezovali všetkých neobrezaných chlapcov, ktorých našli v končinách izraelských, a dokázali sa byť silnými.

47. A prenasledovali synov pýchy, a dielo darilo sa v ich rukách:

48. A obdržali zákon z rúk pohanov, a z rúk kráľov; a nedali hriešnikovi (narást) rohy.

49. I priblížily sa dni smrti Matatiášovej, a riekol synom svojim: Teraz zmocnela pýcha, a priblížil sa trest a čas prevratu a prchlivosti hnevu.

50. Preto teraz, o synovia, horlite za zákon, a dajte duše svoje pre smluvu otcov vašich.

51. A pamätajte na skutky otcov našich, ktoré vykonalí za časov svojich; a dôjdete veľkej slávy, a večného mena!

52. Či Abrahám nebol verným najdený v pokušení, a (toto) bolo mu pripočítané k spravodlivosti. (I. Mojž. 22, 2.)

53. Jozef v čas súženia svojho zachoval prikázanie, a stal sa pánom Egypta. (I. Mojž. 39, 41, 40)

54. Finees, náš otec,³⁾ hovoriac horlivosť za Boha, obdržal smluvu večného kňazstva. (IV. Mojž. 25, 13.)

55. Jezus, že vyplnil rozkaz,⁴⁾ stal sa vodcom v Izraeli. (Jos. 1, 2.)

¹⁾ Assidejskí sa vynasnažovali čím najprísnejšie zachovávať zákon. („Chasidim“ znamená nábožného.)

²⁾ Židia, ktorí nechceli bojovať, utiekli z krajiny, alebo sa pridali ku pohanom.

³⁾ Náš praotec.

⁴⁾ Ponevác bol stále poslušným.

¹⁾ Ktorí chceli žiť dľa zákona božieho.

²⁾ Oni sa domnievali, že sa im neslobodno brániť v deň sobotný. Oni mali len zákon pred očima a nehladeli za žiadne následky.

³⁾ Dľa spisovateľa Jozefa Flaviusa, Sýrčania rozložili oheň v otvore každej jaskyne a všetkých tam podušili.

56. Kaleb, preto, že vydal v shromaždení svedectvo, dostal dedictvo.

(IV. Mojž. 16, 6; Jos. 14, 14.)

57. Dávid pre milosrdenstvo svoje¹⁾ obdržal trón kráľovský na večné veky.

(II. Kráľ. 7.)

58. Eliáš, keď horel horlivosťou za zákon, vzatý bol do neba.

(IV. Kráľ. 2, 11; III. Kráľ. 18.)

59. Ananiáš, Azariáš a Mizael veriac, vyslobodení boli z plameňa.

(Dan. 3, 50.)

60. Daniel pre svoju nevinnosť vyslobodený bol z pažeráku levov.

(Dan. 6, 22.)

61. A takto uvažujte z pokolenia na pokolenie, že ani jeden, ktorý dúfa v ňom, neoslabne.

62. A slov muža hriešnika nebojte sa, lebo sláva jeho je trus a červ.²⁾

63. Dnes sa povyšuje, a zajtra ho už nenajdeš, lebo sa obrátil na prach svoj, a myšlienka jeho zahynula.

64. Preto vy, synovia moji, buďte silní a vystupujte zmužile pre zákon; lebo ním budete oslávení.

65. A hľa, váš brat Simon, viem, že je mužom rady: toho poslúchajte vždycky, a on vám bude za otca.

66. A Judas Machabej, udatný v sile od mladosti svojej, nech je vaším vojenským kniežatom, a on nech vedie boj ľudu.

67. A shromažďite k sebe všetkých, ktorí plnia zákon, a vykonajte pomstu za ľud svoj.

68. Dajte odplatu pohanom, a pozorujte na príkaz zákona!

69. A požehnal ich, a priložený bol k otcom svojim.

70. A zomrel roku stoštyridsiatehošiesteho;³⁾ a pochovaný bol (je) od svojich synov v hrobách otcov jeho v Modin, a oplakával ho celý Izrael veľkým plačom.

HLAVA 3.

Judas porazil sýrskeho vodcu Apollonia i Serona. Antiochus nahnevaný, poslal s novým vojskom Lysiasa proti židom. Judas modlí sa pred bitkou.

1. A povstal Judas priemenom Machabej, syn jeho miesto neho.¹⁾

2. A pomáhali mu všetci jeho bratia, so všetkými, ktorí sa boli pripojili k jeho otcovi, a bojovali boj izraelský s radosťou.

3. A rozšíril slávu ľudu svojho a obliekol si pancier, ako obor, a prepásal sa odením svojím vojenským v bitkách, a hájil vojsko mečom svojím.

4. A podobný bol levovi v skutkoch svojich, a jako ľvica, ktorá reve za korisťou.

5. A stíhal bezbožníkov vyhľadávajúc ich; a tých, ktorí znepokojovali jeho ľud, páľil ohňom.²⁾

6. A zutekali nepriatelia jeho od strachu pred ním, a všetci páchatelia nepravosti boli zmätení; a zdarila sa spása skrze ruky jeho.

7. A roztrpčoval mnohých kráľov,³⁾ a Jakuba obveseľoval činami svojimi, a pamiatka jeho ostane na veky v požehnaní.

8. A prešiel judské mestá, a plienil bezbožníkov z nich, a odvrátil hnev od Izraela.

9. A spomínaný bol až do končín zeme, a shromažďoval hynúcich.

10. I sobral Apollonius národy, a silné a veľké vojsko zo Samarie,⁴⁾ k boju proti Izraelovi.

11. A zvedel to Judas a vyšiel proti nemu, a porazil a zabil ho; a padlo mnoho ranených, a ostatní utiekli.

¹⁾ Viď II. Mach. 8, 1—22.

²⁾ Pod bezbožníkmi sa majú rozumieť neverní židia, ktorých za ich nevernosť tým potrestal, že ich za živa spálil.

³⁾ Dľa vtedajšieho zvyku sa menovali kráľom aj správcovia.

⁴⁾ Samaritáni boli najurputnejší nepriatelia Židov. Viď 1. Esdr. 4, 1.

¹⁾ Ktoré preukázal proti Saulovi, nepriateľovi svojmu. Dľa iných: pre svoju nábožnosť.

²⁾ Obraz porušenia v smrti.

³⁾ Roku 105. pred Kristom.

12. A pobral ich korisť, i meč Apolloniov vzal, a bojoval ním po všetky dni.

13. I slyšal Seron, vodca sýrskeho vojska, že Judas shromaždil okolo seba zástup verných, a spoločnosť,

14. a riekol: Učiním si meno, a oslávený budem v kráľovstve a budem bojuvať proti Judovi a proti tým, ktorí sú s ním, ktorí opovrhli slovom kráľovským.

15. A vystrojil sa; a s ním vytiahlo vojsko bezbožníkov, silní pomocníci, aby sa vypomstili na synoch izraelských.

16. A priblížili sa až k Bethoron, a Judas s nemnohými vyšiel mu naproti.

17. A keď videli vojsko tiahuce proti nim, riekli Judovi: Akože bude nás môcť tak málo bojuvať proti toľkému a tak silnému množstvu. A my sme dnes i pôstom soslabení.¹⁾

18. I riekol Judas: Snadno je zavrieť mnohých do rúk nemnohých; a u Boha nebeského niet rozdielu, vyslobodiť skrze mnohých, alebo skrze nemnohých;

19. lebo nie v množstve vojska je víťazstvo boja, ale s neba je sila.

20. Tí tiahnu proti nám so spurným množstvom a pýchou, aby nás zničili i manželky naše a dietky naše, a aby nás olúpili.

21. Ale my bojuvať budeme za naše duše a za naše zákony.

22. a Pán sám ich potre pred tvárou našou; preto sa ich vy nebojte.

23. A keď dohovoriť, udel náhle na nich; a porazený bol Seron i jeho vojsko pred tvárou jeho.

24. A prenasledoval ho s hory Bethoron až na rovinu, a padlo z nich osemsto mužov, ostatní ale utiekli do zeme filištínskej.

25. A strach i bázeň pred Judom a jeho bratmi padol na všetky národy vôkol,

26. ba až ku kráľovi prišlo jeho meno; a o bitkách Judových hovorili všetky národy.

27. Keď však kráľ Antiochus slyšal tieto reči, rozhneval sa v duchu; a vyslal a sobral vojsko celého kráľovstva svojho, veľmi veľkú silu.

28. A otvoril pokladnicu svoju a dal vojsku mzdu na rok; a prikázal im, aby boli k všetkému hotoví.

29. A keď videl, že nieto peňazí z jeho pokladov a že dane tej krajiny sú malé pre rozbroj a škody, ktorú zapríčinil v tej zemi tým, že práva, ktoré boli od starodávna, vyzdvihol,

30. i bál sa, že sa mu nedostane, čo by raz alebo dva razy na výlohy a dary, ktoré bol predtým rozdával štedrou rukou; tak že (prevýšil) kráľov, ktorí boli pred ním.

31. A zdesil sa náramne, a umienil ísť do Persie vyberať dane od tých krajov, a nashromaždiť mnoho striebra.¹⁾

32. A Lysiasa, muža vplyvného z kráľovského rodu zanechal nad správou krajiny od rieky Eufrata až po riekú egyptskú,

33. a aby vychovával jeho syna Antiocha, dokiaľ sa nevráti.

34. Oddal mu aj polovicu vojska i slony; a prikázal mu o všetkom, čo chcel; aj o tých, ktorí bývajú v Judstve a v Jeruzaleme,

35. a aby poslal proti nim vojsko, ktoré by potrelo a vyplienilo moc izraelskú a ostatky Jeruzalema, a vyhladilo ich pamiatku (z toho) miesta;

36. a aby po všetkých ich končinách osadil cudzincov za obyvateľov, a lósom rozdelil ich zem.

37. A kráľ vzal čiastku pozostaleho vojska, a vytiahol z Antiochie, hlavného mesta kráľovstva svojho roku stoštyridsiatehosiedmeho;²⁾ a preplavil sa cez riekú Eufrat, a prechádzal horné kraje.

38. A Lysias vyvolil Ptolomea, syna

¹⁾ Kráľovia Persie a Arménie boli poplatníkmi Syrie. Poneváž boli ale nábožensky utláčaní nechceli viac žiadnej dane platiť. Týchto chcel Antiochus vojskom donútiť k plneniu povinností, ale mal aj ten úmysel, že soberie všetky chrámové poklady z Persie.

²⁾ Roku 164. pred Kristom.

¹⁾ Postením sa vynasnažovali uprosiť rozhnevaného Boha.

Doriminovho, a Nikanora, a Gorgiáša, mocných mužov z priateľov kráľových,

39. a poslal s nimi štyridsaťtisíc mužov, a sedemtisíc jazdcov, aby vrhli do zeme judskej a vyplienili ju dľa slova kráľovho.

40. A vytiahli so všetkým svojím vojskom, a prišli, a rozložili sa pri Emmause¹⁾ na rovine.

41. A slyšali o nich kupci (toho) kraja; a nabrali striebra i zlata veľmi mnoho, a slúžobníkov; a prišli do ležania, aby nakúpili otrokov synov izraelských,²⁾ a pripojilo sa k nim vojsko zo Syrie, a zo zeme cudzincov.³⁾

42. A keď videl Judas a bratia jeho, že sa rozmohly zlé veci, a že sa vojská približujú k ich hraniciam; a dozvedeli sa aj o slovách kráľových, ktorými rozkázal ľud vyplieniť a vyhubiť,

43. riekli jeden každý k bližnému svojmu: Zastavme poníženie ľudu nášho, a bojujme za náš ľud a za svätyne naše.

44. A shromaždil sa zástup, aby hotoví boli k bitke; a aby sa modlili a prosili milosrdenstvo a slutovanie.

45. A Jeruzalem nebol obydlený, lež bol jako púšť; nebolo z jeho synov, kto by vchádzal a vychádzal; a svätyňa bola pošliapaná; a synovia cudzincov boli v hrade, tam bol príbytok pohanov; a odňatá bola rozkoš od Jakuba, a zane-mela tam pišťala a harfa.

46. A shromaždili sa, a prišli do Masfy proti Jeruzalemu, lebo v Masfe bolo predtým miesto pre Izraela.⁴⁾

47. A postili sa v ten deň, a obliekli sa v žininu, a popol sypali na hlavy svoje; a roztrhali rúcha svoje,

48. a rozvinuli knihy zákona, z ktorých

zkúmali pohani podobnosť k modlám svojim.¹⁾

49. A priniesli kňazské ozdoby,²⁾ a prvotiny i desiatky; a obnovili Nazareov, ktorí vyplnili (svoje) dni,³⁾

50. A volali hlasom veľkým k nebu rieknuc: Čo učiníme týmto, a kde ich povedieme?⁴⁾

51. A Svätyňa tvoja je pošliapaná a poškvrnená, a kňazia tvoji sú privedení do smútku, a do uponíženia.

52. A hľa, národy sa shromaždily proti nám, aby nás vyplienily; ty vieš, čo zamýšľajú proti nám.

53. Akože budeme môcť obstať pred ich tvárou, jestliže nám ty, Bože, nepomôžeš?

54. A zatrúbily na trúby zvukom veľkým.

55. A potom ustanovil Juda vodcov ľudu, tisícnikov a stotníkov, a päťdesiatnikov a desiatnikov.

56. A riekol tým, ktorí stavali domy, a brali si ženy, a sadili vinice, a bojazlivým, aby sa jeden každý navrátil do domu svojho podľa zákona.⁵⁾

57. Potom sa pohlo vojsko, a rozložili sa k poludnej strane pri Emmause.

58. A riekol Judas: Prepášte sa a buďte synovia udatní, a buďte hotoví k ránu bojovať proti týmto národom, ktoré sa síšly proti nám, aby nás zničily i svätyňu našu,

59. lebo lepšie nám je zomrieť v boji, ako dívať sa na zlé veci ľudu nášho a svätyne.

60. Avšak ako bude vôľa na nebi, tak nech sa stane.

¹⁾ Neveľké mestečko na dve hodiny cesty na severozápad od Jeruzalema.

²⁾ Za starších dob víťazi premožených budú odvedli do svojej zeme za otrokov, budú ich predávať ihneď tam na mieste, preto sa aj mnoho kupcov síšlo k tejto kúpe.

³⁾ K týmto kupcom, prichodiacim zo Syrie sa pridalo mnoho Filištincov.

⁴⁾ Dokiaľ ešte nebolo chrámu. Viď. 1. Král. 7, 5; 9, 12.

¹⁾ Pohani sa pokúsili v zákone spomínaných cherubínov a anjelov so svojimi modlami porovnať. Proti tomuto zneučeniu sa postavili Židia a prosili Boha, aby nedopustil, aby pohania túto nerest v svätej zemi páchali.

²⁾ Dľa zákona nebolo slobodno náboženské ru-chá z chrámu vyniesť.

³⁾ Nazírei boli zvláštnym sľubom, na istý čas, obyčajne na 30 dní k službe božej zaviazaní a obetovaní ľudia.

⁴⁾ Čože učiníme s týmito svätými vecmi a posvätenými osobami, keď nemáme prístupu do chrámu.

⁵⁾ Viď o tomto nariadení V. Mojž. 20, 5.

HLAVA 4.

Judas porazí syrské vojsko pod Gorgiášom a Lysiášom. Očistí chrám a obnoví služby Božie.

1. A vzal Gorgiáš päťtisíc mužov, a tisíc vyberaných jazdcov, a pohli sa z ležania v noci,¹⁾

2. aby prepadli židovské ležanie, a náhle ich porazili; a synovia tých, ktorí boli v hrade, boli ich vodcami.

3. I slyšal to Judas, a vstal on i silní jeho, aby porazili silu vojska kráľovho, ktoré bolo v Emmause;

4. lebo vojsko²⁾ bolo ešte od ležania oddialené.

5. A pritiahol Gorgiáš do Judovho ležania v noci, a nenašiel nikoho, a hľadal ich po horách, lebo riekol: Utekajú tí pred nami.

6. Ale keď sa rozvidnelo, zjavil sa Judas na rovine s tritisíc mužmi, ktorí nemali štítov ani mečov.³⁾

7. A uzreli silné vojská pohanské panciermi vystrojené, a okolo nich jazdcov, všetko zbehlých v boji.⁴⁾

8. I riekol Judas tým mužom, ktorí boli s ním: Nebojte sa ich množstva, a ich napadnutia neľakajte.

9. Rozpomeňte sa, ako boli vyslobodení otcovia naši v červenom mori, keď ich honil Farao s veľkým vojskom.

(II. Mojš. 14, 9.)

10. A teraz volajme k nebu; a smiluje sa Pán nad nami, a vzpomne si na smluvu s otcami našimi, a porazí dnes toto vojsko pred tvárou našou.

11. A zvedia všetky národy, že je, kto by vykúpil a vyslobodil Izraela.

12. I pozdvihli cudzinci oči svoje, a videli ich tiahnuť proti nim.

13. A šli z ležania k boju; a zatrúbili na trúbu tí, ktorí bol s Judom.

14. I srazili sa a porazení boli pohania, a utiekli na rovinu.

15. A zadní všetci popadali mečom, a prenasledovali ich až do Gezeronu¹⁾ a až na roviny idumejské, a azotské, a jamnijské; a padlo ich do tritisíc mužov.

16. A navrátil sa Judas a vojsko jeho, ktoré tiahlo za ním,

17. a riekol ľudu: Nežiadajte koristi; lebo boj je proti nám;²⁾

18. a Gorgiáš a jeho vojsko je blízko nás na hore; ale stojte teraz proti našim nepriateľom, a premožte ich, a potom soberte koristi bezpečne.

19. A kým toto hovoril Judas, hľa, ukázal sa zástup nejaký vychádzajúc z hory.

20. I videl Gorgiáš, že sa jeho dali do úteku a že podpálili stany; lebo dym, ktorý bolo vidieť, ukazoval, čo sa stalo.³⁾

21. Keď to uzreli, ľakli sa veľmi, vidiac spolu i Judu, i vojsko na poli hotové k bitke,

22. a utiekli všetci do zeme cudzozemcov.⁴⁾

23. A Judas navrátil sa ku koristi v ležaní, a nabrali mnoho zlata, a striebra, a hyacinta, a šarlátu morského, a veľké poklady.

24. A vracajúc sa spievali pieseň, a oslavovali Boha do neba,⁵⁾ že je dobrotivý, a že na veky milosrdenstvo jeho.

25. A stalo sa veľké vyslobodenie v Izraeli v ten deň.

26. Ktorí ale z cudzincov vyviazli, prišli a oznámili Lysiášovi všetko, čo sa bolo prihodilo.

27. Keď to on slyšal, zdesený ustrnul v duchu nad tým, že nie tak sa stalo

¹⁾ Gezeron, Gazer ležalo na fílištinských hraniciach asi trištvrte míle od Emmausu. Idumea, bola krajinka na juh od Palestíny. Azot bolo fílištinské mesto na juh od Emmausu, asi na 4 míle. Jamnia ležala podobne na juh od Emmausu na 12 míl. Židia prenasledovali nepriateľa po rovine ktorá siahala po Gazer a Azot.

²⁾ Nerozbehať sa teraz za koristou, lebo nás ešte boj očakáva.

³⁾ To učinili Židia, aby upozornili Sýrov na svoje víťazstvo.

⁴⁾ Do zeme Fílištinských.

⁵⁾ S rukami a hlavami k nebu obrátenými.

¹⁾ Hlavná sila zostala pod vodcovstvom Nikánora v ležaní. (II. Mach. 8, 33—2.) Posádka v sionskom hrade znala lepšie cesty a okolie ako Sýri.

²⁾ Gorgiášovo.

³⁾ Mečov súčích do tuhého boja.

⁴⁾ To boli zástupy, ktoré boli v hlavnom ležení Nikanorovom.

v Izraeli, ako on chcel a čo kráľ naložil.

28. Tedy druhého roku¹⁾ shromaždil Lysias šesťdesiat tisíc vyberaných mužov, a päťtisíc jazdcov, aby ich premôhol.

29. A prišli do Judska,²⁾ a rozložili sa v Bethoron,³⁾ i vytiahol proti nim Judas s desaťtisíc mužmi.

30. Keď videli silné vojsko, modlil sa Judas a riekol: Požehnaný buď vysloboditeľu izraelský, ktorý si zničil silu mocného⁴⁾ rukou služobníka tvojho Davida, a vydal si vojská cudzincov do rúk Jonatáša, syna Saulovho, a zbroj-nosiča jeho. (I. Kráľ 17, 50; 14, 13.)

31. Zavri toto vojsko do rúk ľudu tvojho izraelského, aby zahanbení boli so svojím vojskom i s jazdcami.

32. Dopuť na nich strach, a zmar smelosť ich moci; nech sa trasú nad svojou porážkou.

33. Poraz ich mečom tých, ktorí ťa milujú; nech ťa chvália v piesňach všetci, ktorí znajú meno tvoje.

34. A pustili sa do bitky; a padlo z Lysiášovho vojska päťtisíc mužov.

35. Vidiac však Lysiáš útek svojich, a smelosť židov, a že sú hotoví alebo žiť, alebo hrdinsky zomrieť, odišiel do Antiochie, a vybral vojakov, aby rozmnožení opäť tiahli do Judstva.

36. Ale Judas a bratia jeho riekli: Hľa, potrení sú naši nepriatelia; poďme teraz vyčistiť svätyňu a obnoviť.⁵⁾

37. I shromaždlo sa všetko vojsko, a vystúpili na horu Sion.⁶⁾

38. A videli svätyňu zpusťšenú, a znesvätený oltár, a vypálené brány, a v predsieniach narastené krovie ako v le-

se, alebo po vrchoch, a komory¹⁾ rozváľané,

39. a roztrhli svoje rúcha, a kvílili plačom veľikým, a posypali hlavy svoje popolom;

40. a padli na zem na tváre, a zatrúbili znameniam na trúbach,²⁾ a volali k nebu.

41. Vtedy usporiadal Judas mužov, aby bojovali proti tým, ktorí boli na hrade, dokiaľ nevyčistia svätyňu.

42. A vybral kňazov bez poškvrný, ktorí mali vôľu zachovať zákon Boží.

43. Títo vyčistili svätyňu, a odpratali kamene poškvrný na miesto nečisté.³⁾

44. A rozmyšľal o oltári zápalných obetí, ktorý bol poškvrný, čoby mal s ním urobiť.

45. A napadla im dobrá rada, rozváľaj ho, aby im nebol na potupu, že ho znesvätili pohaniam, a rozváľali ho,

46. a kamene složili na príhodnom mieste na hore chrámovej, dokiaľ nepríde prorok a nedá odpovede o nich.

47. A vzali kamene celé podľa zákona,⁴⁾ a vystavili nový oltár podľa toho, ktorý bol predtým.

48. A vystavili svätyňu a čo bolo vnútri v dome, a posvätili dom i siene.⁵⁾

49. A zhotovili nové sväté nádoby, a priniesli svietnik, a oltár kadidla i stôl do chrámu.

50. A položili kadidlo na oltár, a zapálili lampy, ktoré boli na svietniku, a svietily v chráme.

51. A položili chleby na stôl, a zavesili opony, a dokonali všetky diela, na ktorých pracovali.

52. A vstali včas rána dvadsiateho piateho dňa deviateho mesiaca, to je mesiac Kasleu, roku stoštyridsiateho ôsmeho.⁶⁾

¹⁾ Roku 165. pred Kristom.

²⁾ Dľa gréc.: Do Idumäe. Dľa tohto chceli Sýri Judi napadnúť od juhu.

³⁾ Dľa gréc.: Belzur, dve hodiny na sever od Hebrona.

⁴⁾ Goliata.

⁵⁾ Očistenie toto pozostávalo v tom, že odstránili pohanské veci a modly; posvätenie ale v tom, že chrám opäť prispôsobili ku sv. obetám a modlitbám.

⁶⁾ Do hradu, kde bolo syrské vojsko.

¹⁾ Izby kňazské, komory a predsieni.

²⁾ Ku vojne a slávnosti. IV. Mojž. 10, 2.

³⁾ Kamene z pohanských oltárov.

⁴⁾ Netesané a mesekané viď. II. Mojž. 20, 25.

⁵⁾ Všetko, čo bolo poškodené na svätostánku a svätyňu, ako aj na celej chrámovej budove. II. Mach. 10.

⁶⁾ Roku 165. pred Kristom v mesiaci decembri.

53. a obetovali podľa zákona obetu na novom oltári zápalných obetí, ktorý zhotovili.

54. Podľa času a podľa dňa, v ktorý ho poškvrnili pohanja, v ten istý deň bol obnovený s chválospevami, citarami, harfami, a cymbalmi.

55. A padol všetok ľud na tvár, a klaňali sa, a oslavovali do neba toho, ktorý im poprial zdaru.

56. A vydržovali posviacku oltára cez osem dní, a obetovali s radosťou zápalné obety, i obeť spásy a chvály.

57. A ozdobili čelo chrámu zlatými vencami, a štítami;¹⁾ a posvätili brány, i komory, a spravili k nim dvere.

58. A bola v ľudu veľmi veľká radosť, že odvrátená je potupa pohanov.

59. A ustanovil Judas a bratia jeho, a celé shromaždenie izraelské, aby držaný býval deň posvätenia oltára v svojom čase rok po rok cez osem dní od dvadsiateho piateho dňa mesiaca Kasleu, s veľkou radosťou a veselosťou.²⁾

60. A vystavili v ten čas horu Sion, a vôkol vysoké múry, a silné veže, aby niekdy prišli pohani nepošliapali ho, ako spravili.

61. A osadili tam vojsko, aby ho strážili, a ohradil ho k ochrane Betsury, aby mal ľud pevnosť proti Idumei.³⁾

HLAVA 5.

Víťazstvo Judasa a bratov jeho nad Idumejmi a Moabitami. Nad Timoteom, vodcom Ammonitov. Výtrznosti Jozefove a Azariášove. Sláva židov.

1. A stalo sa, keď počuly národy okolité, že je vystavený oltár i svätyňa jako predtým, veľmi sa rozhnevaly.⁴⁾

2. a umienili si vyplieniť z pokolenia Jakubovho tých, ktorí bývali medzi nimi, a začali ľud zabíjať a prenasledovať.

3. A Judas bojoval proti Esauovým synom v Idumei, a proti tým, ktorí boli v Akrobatane¹⁾; lebo obľahli Izraelcov, a porazil ich veľkou porážkou.

4. A spomenul si na zlosť Beanových²⁾ synov, ktorí boli osídлом a urážkou ľudu, strežúc ich na ceste.

5. A zatvorení boli od neho vo vežiach,³⁾ a obľahol ich, a dal kliatbu na nich, a spálil ich veže ohňom so všetkými, ktorí boli v nich.

6. Potom odtiahol proti synom Ammonovým, a našiel zástup silný a ľud mnohý, a Timotea ich vodcu.

7. A sviedol s nimi mnoho bitiek a porazení boli pred ich tvárou, a pobil ich.

8. A zaujal Gazer mesto, a jeho dcéry,⁴⁾ a navrátil sa do Judstva.

9. A shromaždili sa národy, ktoré sú v Galaade, proti Izraelitom, ktorí boli v ich končinách, aby ich zhubili, a utiekli do pevnosti Dateman:

10. a poslali list k Judovi a bratom jeho rieknuc: Sobrali sa proti nám okolité národy, aby nás vyplienili:

11. A chystajú sa prísť a zaujať pevnosť, do ktorej sme utiekli; a Timoteus je vodcom ich vojska.

12. Teraz teda pritiahni a vytrhni nás z ich rúk, lebo padlo množstvo z nás.

13. A všetci bratia naši, ktorí boli v miestach Tubin,⁵⁾ sú pobití; a do zajatia odvedli ich ženy i dietky, a koristi, a zabili tu na tisíc mužov.

14. A ešte sa tie listy čítaly, a hľa, iní poslovia prišli z Galilee⁶⁾ s roztrhnutým rúchom, a oznamovali podľa týchto slov

¹⁾ Doneseným do Laru za dobyté víťazstvo.

²⁾ Túto slávnosť spomína aj sv. Ján 10, 22; ktorá sa aj dnes svätí pod menom Chamukka (posviacka) pri ktorej zapalujú svetlá, preto sa aj sviatkom osvetlenia menuje.

³⁾ Judas dvojnásobne posilnil chrám, usadil do veži stráž; a od Betsury ho ohradil múrom, aby prekazil nápady Syrov.

⁴⁾ S veršom týmto porovnajte II. Mach. 10, 16.

¹⁾ Dľa gréc. w Akrabeth. Toto mesto ležalo na hranici izraelskej proti Idumei. IV. Mojž. 34, 4.

²⁾ O týchto sa nič bližšieho nezná. Blízko mŕtvého mora leží mesto menom Beon (IV. Mojž. 32, 3.)

³⁾ Do týchto sa skryli po ulovenej koristi.

⁴⁾ Mestá mu podriadené.

⁵⁾ Ináč aj Tob kraj blízko Galádu v pústej Akrabii.

⁶⁾ Zo severnej Palestíny vedľa Jordánu.

15. vraviac, lebo sa sobrali proti nim (obyvatelia) z Ptolomaisu, a z Tyra, i zo Sidonu, a že celá Galilea je plná cudzincov, aby nás vyhladili.

16. Keď slyšal Judas a ľud tieto reči, sišlo sa veľké shromaždenie, aby sa poradili, čo by mali spraviť bratom svojím, ktorí boli v súžení, a dobýjaní od nich.

17. A riekol Judas Šimonovi, bratovi svojmu: Vyber si mužov, a id', a vyslobod' bratov svojich v Galilei; a ja i brat môj Janatáš potiahneme do Galaadu.

18. A nechal Jozefa, syna Zachariášovho, a Azariáša za vodcov ľudu s ostatným vojskom v Judstvu na ochranu.

19. A rozkázal im a riekol: Buďte nad ľudom týmto, a nepusťte sa do boja proti pohanom, dokiaľ sa nenavrátite.

20. A pridelené bolo Šimonovi tritisíc mužov, aby išiel do Galilee; a Judovi osemtisíc do zeme galaadskej.

21. A odišiel Šimon do Galilee, a sviedol mnohé bitky s pohanmi; a porazení boli pohania od neho, a prenasledoval ich až po bránu

22. Ptolomaidy; a padlo z pohanov na tritisíc mužov, a pobral im korisť,

23. a vzal tých, ktorí boli v Galilei,¹⁾ a v Arbatách i so ženami a s deťmi, a so všetkým, čo mali; a priviedol ich do Judstva s veľkou radosťou.

24. A Judas Machabej, a Jonatáš brat jeho, prepravili sa cez Jordán, a tiahli púšťou na tri dni cesty.

25. A stretli sa s nimi Nabutejskí,²⁾ a prijali ich pokojne, a rozpovedali im všetko, čo sa bolo prihodilo ich bratom v Galaade,

26. a že mnohí z nich sú zajatí v Barase, a Bosore, a v Alimis, a v Kasfore, a v Magete, a v Karnaim,³⁾ všetky to mestá opevnené a veľké.

27. Ano, že i v iných mestách galaadských držia sa zajatí, a že na zajtra umienili si obľahnúť tie mestá, a dobyť a zničiť za jeden deň.

28. Tedy obrátil sa Judas a vojsko jeho cestou po púšti k Bosoru nenadále, a zaujal mesto; a pobil mečom všetkých mužského pohlavia, a pobral všetku ich korisť, a vypálil ho ohňom.

29. A vstali odtiaľ v noci a tiahli až k pevnosti.

30. A stalo sa na úsvite, keď pozdvihli svoje oči, a hľa, mnoho (bojovného) ľudu, ktorý nemal počtu, nesúceho rebriky a stroje válečné, aby dobývali pevnosť a vybojovali ju.

31. A videl Judas, že sa začala bitka, a válečný krik vstupuje k nebu ako (zvuk) trúby, a veľký krik z mesta.

32. I riekol vojsku svojmu: Bojujte dnes za bratov vašich!

33. A tiahol troma rady za nimi, zatrubili na trúbach, a volali hlasne sa modliac.

34. A poznalo vojsko Timoteovo, že je to Machabej, a utiekli pred nimi; a porazili ich (židia) veľkou porážkou, a padlo z nich v ten deň asi osem tisíc mužov.

35. A navrátil sa Judas do Masfy, a vybojoval ho, a zaujal; a pobil v ňom všetkých pohlavia mužského, a pobral jeho korisť, a vypálil ho ohňom.

36. Odtiaľ tiahnul a zaujal Kasbon, a Maget, a Bozor, a iné mestá v Galaade.

37. A po týchto udalostiach sobral Timoteus iné vojsko, a rozložil sa proti Rafonu⁴⁾ za riekou.

38. I poslal Judas prehliadnúť vojsko; a oznámili mu rieknuť: že shromaždili sa okolo neho všetky národy, ktoré sú okolo nás, vojsko veľmi veľké.

39. A najali si na pomoc aj Arabov,

¹⁾ Židov bývajúcich v Galilei, aby ich vyslobodil od ďalšieho prenasledovania.

²⁾ Nabutejskí boli arabský kočovný národ neďaleko od Galaadu.

³⁾ Tu menované mestá ležia v Galaade, sú ale z čiastky neznáme. Barasa je totožné s Bosra v. Amos 1, 2. Bosor ležal v pohorí Rubenovom (Joz.

20, 8.) Alimis pravdepodobne Beer elim (IV. Mojž. 21, 16.) Karnaim je Astarotkarnaim (V. Mojž. 1, 4.)

⁴⁾ Rafon bolo mesto za Jordánom neďaleko od Karnaimu. Vid'. 2. Mach. 12, 20.

a rozložili sa za riekou, súc hotoví vytiahnuť proti tebe do boja. A vytiahol Judas proti nim.

40. I riekol Timoteus kniežatám vojska svojho: Keď sa priblíži Judas a vojsko jeho k rieke, a prv preplaví sa k nám, nebudeme mu môcť odolať, lebo bude silnejší od nás.¹⁾

41. Jestliže sa bude báť preplaviť, a rozloží sa s vojskom za potokom, preplavíme sa k nim, a premôžeme ho.

42. Keď sa ale priblížil Judas k rieke, postavil pisárov²⁾ ľudu pri rieke a rozkázal im rieknuc: Ani jedného človeka nenechajte, ale všetci nech vytiahnu do bitky.

43. A preplavil sa prvý k nim a za ním všetok ľud, a porazení boli všetci pohani od nich, a zahodili svoju zbraň a utiekli k chrámu, ktorý bol v Karmaine.

44. A zaujal toto mesto, a chrám zapálil ohňom so všetkými, ktorí boli v ňom; a podmanené je Karnaim, a nemohlo odolať proti Judovi.

45. I shromaždil Judas všetkých Izraelitov, ktorí boli v Galaade,³⁾ od najmenšieho do najväčšieho, aj ich ženy, i dietky, a veľmi veľké vojsko, aby šli do zeme judskej.

46. A prišli až k Efronu,⁴⁾ a toto je veľké mesto na vchode postavené, a veľmi opevnené, a nebolo možné vyhnúť sa mu ani na pravo, ani na ľavo, ale cesta bola prostriedkom neho.

47. A zavreli sa, ktorí boli v meste, a brány pozakladali kameňami. I poslal k nim Judas so slovami pokojnými

48. rieknuc: nechajte nás prejsť cez vašu zem, aby sme prišli do zeme našej; a nikto vám neublíži; len pešky predeme. A nechceli im otvoriť.

49. I rozkázal Judas vyhlásiť v le-

žaní, aby sa každý postavil na mieste, na ktorom bol.

50. A postavili sa mužovia silní, a dobýval to mesto celý deň a celú noc; a poddalo sa mesto do rúk jeho.

51. A pobili všetkých mužského pohlavia ostrím meča, a vykorenil ho, a pobral jeho korisť, a prešiel celým mestom po zbitých.

52. A preplavili sa cez Jordán na rovinu veľkú¹⁾ oproti Betsanu.²⁾

53. A shromažďoval Judas zadné vojsko, a povzbudzoval ľud celou cestou, dokiaľ neprišli do zeme judskej.

54. A vyšli na horu Sion s radosťou a veselosťou, a obetovali zápalné obety, preto že nikto z nich nepadol, dokiaľ sa nenavrátili v pokoji.

55. V tých dňoch, v ktorých bol Judas a Jonatáš v zemi galaadskej, a Šimon brat jeho v Galilei proti Ptolomaide,

56. slyšal Jozef, syn Zachariášov, a Azariáš, knieža vojenskej, o hrdinských skutkoch, a bitkách, ktoré sa staly,

57. a riekol:³⁾ Učinnme si aj my meno, a poďme bojovať proti pohanom, ktorí sú okolo nás.

58. A rozkázal tým, ktorí boli v jeho vojsku, a odišli k Jamnii.

59. A Gorgiáš vytiahol z mesta a s ním jeho mužovia naproti nim do boja.

60. A zahnaní boli Jozef a Azariáš až k hranici judskej; a padlo toho dňa z ľudu izraelského do dvetisíc mužov, a ľud utrpel porážku veľkú, preto

61. že neposlúchli Judu a jeho bratov, domnievajúc sa, že dokážu zmužiťosť.

62. Ale oni neboli zo semena tých mužov, skrze ktorých sa stalo vyslobodenie v Izraeli.⁴⁾

¹⁾ Juda mohol ísť s pomocou božou dobyť toľké víťazstvá, trebárs aj všetkého vojenského umenia pri tom upotrebil.

²⁾ Dľa Žid.: šoterim, ktorí boli úradníci vedúci výkazy a popisy vojska. (V. Mojž. 20, 5—9.)

³⁾ Ktorí bývali medzi pohanmi.

⁴⁾ Opevnené mesto v Galaade pri vtoku potoku Jabok do Jordánu. Toto ležalo v úžine, cez ktorú viedla cesta.

¹⁾ Na púšť Esdrelon, ktorá sa prestiera od Jordánu až po karmélske pohorie a na juh po pohorie Efraima, na sever od Táboru, po ostatné pohorie.

²⁾ Betsan po grécky Skytopobo, bolo najznámejšie z desiatich miest.

³⁾ Jozef Azariašovi.

⁴⁾ Konali z pýchy a ctižiadosti. Boh poprial Izraelcom v bitke proti pohanom svojej ochrany, aby si obránili svoje náboženstvo, ale nie aby prišli k väčšej moci.

63. A mužovia Judovi boli veľmi oslavovaní od celého Izraela, a od všetkých národov, kdekoľvek bolo slyšané ich meno.

64. A schádzali sa k ním, vzdávajúc chvály za šťastný výsledok.

65. I vyšiel Judas a bratia jeho, a bojovali proti Esauovým synom v zemi, ktorá je na poludnie, a dobyl Chebron,¹⁾ a dcéry jeho a múry jeho, a veže vypálil ohňom do okola.

66. Potom sa pohol s vojskom, aby tiahol do zeme cudzincov, a prechádzal Samariu.

67. V ten deň padli kňazi v boji, keď chceli zmužilosť dokázať, keď tiahli nerozvážene do boja.

68. Judas ale uchýlil sa do Azotu, do zeme cudzincov, a rozvážal ich oltáre, a obrazy ich bohov pálil ohňom, a sobral korisť miest a navrátil sa do zeme judskej.

HLAVA 6.

Antiochus sa usiluje vylúpiť chrám v Elynaide. Nemoc jeho a smrť. Kráľovanie Antiocha Eupatora. Veľké sužovanie Židov.

1. Kráľ však Antiochus prechádzal horné kraje, a slyšal, že je v Persii mesto Elymais²⁾ veľmi slávne, a bohaté na striebro a zlato,

2. a že je v ňom chrám veľmi bohatý; a tam opony zlaté, i panciere a štíty, ktoré nechal Alexander, syn Filipov, kráľ macedonský, ktorý prvý panoval v Grécku,

3. a prišiel ta, a usiloval sa zaujať mesto, a vyplieniť ho; ale nemohol, lebo tá vec prišla na známosť tým, ktorí boli v meste.

4. A povstali do boja, a on utiekol odtiaľ, a odišiel s veľkým zármutkom, a navrátil sa do Babylona.

5. A prišiel mu do Persie oznámiť po-

¹⁾ Hebron mesto v pokolení Judovom, ktoré si boli privlastnili Idunejskí.

²⁾ Mesto toté bolo dľa II. Mach. 9, 2. Persepolis.

sol, že bolo zahnané vojsko, ktoré bolo v zemi judskej,

6. a že Lysiáš, ktorý tiahol na čele udatného vojska, bol zahnaný od Židov, a že (títo) rozmohli sa zbrojou a silou, a mnohými koristi, ktoré odobrali od vojska, ktoré padlo.

7. A že zrútili ohavnosť, ktorú bol postavil na oltári, ktorý bol v Jeruzaleme, a svätyňu ako prv obohnali vysokými múrami, ba aj Betsuru, mesto svoje.

8. A stalo sa, keď slyšal kráľ tieto zprávy, ľakol sa, a bol veľmi pohnutý; a sklesol na posteľ, a upadol do nemoce od zármutku, preto, že sa mu nestalo, ako myslel.

9. A bol tu za mnoho dní, lebo sa vždy obnovoval v ňom zármutok veľký, a domnieval sa, že umre.

10. A povolal všetkých priateľov svojich a riekol im: sen odstúpil od očí mojich, a padol som, a klesol na srdci od starostí.

11. I riekol som v srdci svojom: Do jak veľkého súženia som prišiel, a do jakého vlnobitia zármutku, v ktorom som teraz, ktorý som býval veselý a milovaný v moci svojej.

12. Teraz však rozpomínam sa na zlo, ktoré som učinil v Jeruzaleme, v ktorom som pobral všetky nádoby zlaté a strieborné, ktoré boly v ňom, a poslal som vyhubiť obyvateľov judských bez príčiny.

13. Preto poznávam, že prišly preto na mňa tieto biedy, a hľa, hyniem od veľkého zármutku v cudzej zemi.

14. A povolal Filipa, jedného zo svojich priateľov, a ustanovil ho nad celým kráľovstvom mojím.

15. A dal mu korunu a šatu svoju, i prsteň, aby priviedol jeho syna Antiocha, a vychoval ho, a prevzal kráľovanie.

16. A zomrel tu kráľ Antioch roku stoštyridsiatehodeviateho.¹⁾

¹⁾ Roku 163. pred Kristom.

17. A dozvediac sa Lysiáš, že zomrel kráľ, postavil za kráľa jeho syna Antiocha, ktorého od mladosti vychovával, a dal mu meno Eupator.¹⁾

18. Ale tí, ktorí boli na hrade,²⁾ tiesnili Izraela okolo miesta svätého a hľadeli im vždy zle činiť, ale pohanov podporovať.

19. I umienil Judas zhubiť ich, a svolal všetok ľud, aby ich obľahli.

20. A sišli sa spolu, a obľahli ich roku stopäťdesiateho,³⁾ a narobili baranov,⁴⁾ a strojov válečných.

21. A vyšli niektorí z tých, ktorí boli obliehaní, a pridali sa k nim niektorí bezbožní z Izraela.

22. A odišli ku kráľovi a riekli: Dokeďže nevykonáš súd, a nepomstíš bratov našich!⁵⁾

23. My sme si umienili slúžiť otcovi tvojmu, a chodiť dľa jeho prikázaní, a poslúchať jeho rozkazom;

24. preto sa nám odcudzili synovia ľudu nášho, a ktoríkoľvek boli najdení z nás, boli zabití, a dedictvá naše rozobrané.

25. A nielen proti nám vystreli ruku, ale i proti všetkým končínám našim.

26. A hľa, dnes obľahli hrad jeruzalemský, aby ho dobyli, a aj pevnosť Betsuru ohradili.

27. Jestliže ich rýchle nepredídeš, ešte väčšie veci, ako tieto, vykonajú, a nebudeš ich môcť prevládať.

28. A rozhneval sa kráľ, keď toto slyšal, a svolal všetkých priateľov svojich, a kniežatá vojska svojho, a tých, ktorí boli nad jazdcami.

29. Áno, i z iných krajín a morských ostrovov prišli k nemu vojská najaté.⁶⁾

30. A bol počet jeho vojska stotisíc

pešieho, a dvadsaťtisíc jazdcov, a slonov dvaatridsať, vyučených do boja.

31. A tiahli cez Idumeu a rozložili sa pri Betsure, a bojovali za mnoho dní, a postavili stroje, a (obležaní) vypadli, a podpálili ich ohňom, a bojovali zmužile.

32. Tu Judas odtrhol od hradu, a rozložil vojsko pri Betzachare proti ležaniu kráľovmu.

33. Tedy vstal kráľ predto dňom, kázal vojsku k útoku proti ceste k Betzachare; a pripravily sa jeho vojská k boju, a trúbili na trúby;

34. a slonom ukázali krv z hrozna a moruše, aby ich podráždili k boju.

35. A rozdelili tie zvieratá k plukom; a stálo pri každom slonovi tisíc mužov v pancieroch reťazových, a medené šišiaky na ich hlavách; a bolo päťsto vybraných jazdcov pridelených ku každému zvieraťu.

36. Títo boli vopred všade tam, kdekoľvek bolo zviera; a kdekoľvek išlo, išli aj oni, a nevzdialovali sa od neho.¹⁾

37. Ale boly na nich aj drevené veže, k ich ochrane upevnené na jednom každom zvierati, a na tých stroje, a na každom bolo dvaatridsať údatných mužov, ktorí bojovali s hora; a (jeden) Indian, ktorý spravoval zviera.

38. Ostatných jazdcov²⁾ ale postavil tu i tam na dve strany, aby povzbudzovali vojsko trúbami a podnecovali tých, ktorí boli sriadení v jeho vojenskej čaty.

39. A ako slnce zasvietilo na zlaté a medené štíty, ligotaly sa hory od nich, a blyštaly sa ako ohnivé svetlá.

40. A rozdelila sa čiastka kráľovho vojska po horách vysokých a iní po nížinách, a šli opatrne a sriadene.

41. A zľakli sa všetci obyvatelia zeme hluku množstva, a ťaženia zástupu, a hrnotu zbrane; lebo vojsko bolo veľmi veľké a udatné.

42. A priblížil sa Judas a jeho vojsko

¹⁾ To znamená syn najlepšieho otca. Tento mal vtedy deväť rokov.

²⁾ Sýrska posádka.

³⁾ Roku 162. pred Kristom.

⁴⁾ Vojenské stroje k metaniu skál, a prelamovanie múrov.

⁵⁾ Dokedy že neprislúžiš pravdy našim bratom, ktorí sa ti poddali.

⁶⁾ S Rodu, Cypra, a ostrovov Archipelagu, ktoré stály pod rímskou mocou.

¹⁾ Preto že zvieratá boly navyknuté na ich zápch a obsluhu. Ináč by boly utiekly.

²⁾ Ktorí k obrane slonov neboli potrební.

k bitke; a padlo z kráľovho vojska šesťsto mužov.

43. I videl Eleazár, syn Saurov,¹⁾ jedno z tých zvierat priodené kráľovským pancierom, a bolo vyššie nad iné zvieratá, zdalo sa mu, že je na ňom kráľ.

44. A opovážil sa, aby vyslobodil ľud svoj a získal si meno večné.

45. A bežal k nemu smeľe doprostred pluku bijúc na pravo i na ľavo, a padali pred ním (po oboch stranách) tu i tam.

46. A vošiel medzi nohy slonove, ľahol pod neho, a zabil ho,²⁾ a ten padol na neho na zem, i zomrel tam.

47. A keď videli silu kráľovu a útok jeho vojska, odstúpil od nich.³⁾

48. A kráľovo vojsko tiahlo proti nim do Jeruzalema,⁴⁾ a rozložilo sa kráľovo vojsko v Judstve a na hore Sion.

49. A uzavrel pokoj s tými, ktorí boli v Betsure, a vyšli z mesta, preto že zatvorení súc nemali tam potravy, lebo zem mala sobotu (odpočinok)⁵⁾

50. A zaujal kráľ Betsuru, a postavil tam stráž k jej ochrane.

51. Potom obrátil vojsko k miestu posvätnému⁶⁾ za mnoho dní, a postavil tam barany, a iné stroje, a ohnivé šípy, a praky k hádzaniu kameňov, a hádzacie kopije, a kuše k hádzaniu šípov, a praky.

52. Ale aj oni spravili stroje proti ich strojom, a bojovali mnoho dní.

53. Ale v meste nebolo pokrmov, preto že bol siedmy rok; a tí, ktorí z pohanov⁷⁾ ostali v židovstve, stroviť pozostatky toho, čo bolo uložené.

54. I zostalo na miestach svätých málo mužov, lebo ich bol ovládol hlad, a rozprchlí sa jedenkaždý na miesto svoje.

55. I slyšal Lysiáš, že Filip, ktorého bol ustanovil kráľ Antioch, keď ešte živý bol, aby vychovával jeho syna Antiocha, a kráľoval,

56. navrátil sa z Persie a Medie i s vojskom, ktoré bolo odišlo s ním, a že hľadá zaujať správu kráľovstva.

57. Ponáhľal sa ísť a riečiť kráľovi a vodcom vojenským: Hynieme na každý deň, a potravy málo máme, a miesto, ktoré obliehame, je pevné, a nám náleží zaopatriť kráľovstvo.

58. Preto teraz dajme pravice tým ľuďom, a uzavrieme s nimi pokoj, a so všetkým ich národom;

59. a ustanovme im, aby chodili dľa svojich zákonov ako predtým; lebo pre svoje zákonné ustanovenia, ktoré sme potupili, rozhnevali sa, a učinili toto všetko.

60. A ľúbila sa (táto) reč kráľovi i kniežatám; a poslal k nim (poslov) jednať o pokoj; a prijali ho.

61. A prisahal im kráľ i kniežatá; a vytiahli z pevnosti.

62. Ale keď kráľ prišiel na horu Sion a videl opevnené miesto, zrušil prisahu, ktorú složil, a rozkázal múry srúcať dokola.

63. Potom odišiel rýchlo, a navrátil sa do Antiochie, a našiel, že Filip panuje nad mestom; a bojoval proti nemu, a zaujal mesto.¹⁾

HLAVA 7.

Demetrius zavraždí Antiocha a Lysiáša. Židovský národ obžalovaný u kráľa. Proti Judovi je poslaný Bachis a Alkinus s vojskom. Potom zase Nikánor, ktorého Judas po vrúcnnej modlitbe zabil.

1. Roku stopäťdesiatehoprvého²⁾ vytiahol Demetrius syn Seleukov z mesta

¹⁾ Gréck.: Eleazar Chauren, syn Matatíášov, brat Judov. Možno, že Matatíáš mal aj meno Saura.

²⁾ Pod bruchom, kde mal mäkkú kožu, ho prepíchnul. Chcel tým docieľiť vo vojsku zmätok, keďby sa bolo roznieslo, že kráľa zavraždili.

³⁾ Juda si opatrnejšie počínal, keď videl presilu, ustúpil do Jeruzalema, aby nezničili celé vojsko.

⁴⁾ Čiastka vojska bola odišla do Betsury.

⁵⁾ V siedmy rok sa nesialo, ani nežalo, preto bolo menej obilia. (Vid. II. Mojž. 23. 10, 11; III. Mojž. 25. 1—7; 21, 22; V. Mojž. 15. 1—11.)

⁶⁾ Proti chrámu.

⁷⁾ Túlacke vojsko pohanské.

¹⁾ Dľa niektorých dal kráľ na radu Lysiášovu Filipa zavraždiť.

²⁾ Roku 161. pred Kristom, porovnaj verše 1—38 s II. Mach. 14.

Ríma,¹⁾ a vstúpil s nemnohými mužmi do pomorského mesta, a panoval tam.

2. A stalo sa, keď vstúpil do kráľovského domu otcov svojich, zajalo vojsko Antiocha a Lysiáša, aby ich priviedlo k nemu.

3. A keď mu to oznámili, riekol: Neukazujte mi ich tvári!

4. I zabilo ich vojsko. A Demetrius sadol na stolicu kráľovstva svojho.

5. A prišli k nemu nešľachetní, bezbožní mužovia z Izraela, a na ich čele Alkimus,²⁾ ktorý chcel byť kňazom.

6. A obžalovali ľud u kráľa rieknuť: Judas a bratia jeho vyhubili všetkých priateľov tvojich, a nás rozohnal zo zeme našej.

7. Preto teraz pošli muža, ktorému veríš, aby išiel a videl všetko to zničenie, ktoré nám vykonal a kráľovským krajom, a nech potresce všetkých jeho priateľov a ich pomocníkov.

8. Tedy vybral kráľ z priateľov svojich Bachida, ktorý panoval (v kráľovstve) za riekou veľkou.³⁾ a bol verný kráľovi. I poslal ho,

9. aby videl zničenie, ktoré urobil Judas; ba i Alcima bezbožného ustanovil do kňazstva, a rozkázal mu vypoistiť sa na synoch izraelských.

10. I vstali a pritiahli s vojskom veľkým do zeme judskej; a poslali poslov, a mlúvili k Judovi a bratom jeho priateľskými slovami podvodne.

11. Ale nedbali na ich reči; lebo videli, že pritiahli s veľkým vojskom.

¹⁾ Demetrius bol Seleukusa Filopatora syn. Keď jeho otec vstúpil na trón, poslal syna svojho do Rímu do rukojemstva, aby Antiocha Epifanesom menovaného, ktorý bol podobne od Antiocha veľkého do Rímu poslaný, zamenil. Po smrti Seleukovej sa bezprávne zmocnil trónu Antiochus a Demetria poslal ako rukojemca do Rímu. Po smrti Antiochovej ale utiekol, a vystúpil na suchú zem s niekoľko mužmi v Tripolise, vo Fónicii, a dal rozšíriť zpravu, že ho rímsky senát poslal za kráľa. Toto uverili a ho prijali. Za ľudom prešlo k nemu aj vojsko a vydalo mu Antiocha Eupatora a Lysiáša.

²⁾ Chcel sa stať hlavným kňazom, a týmto čínom chcel vynútiť svoje potvrdenie, lebo sa už aj pod Antiochom Eupatorom natískal.

³⁾ Za Eufatom bol miestodržiteľom.

12. I sišli sa k Alcimovi a Bachidovi zástup zákonníkov, aby žiadali, čo je spravodlivé.¹⁾

13. A prví zo synov izraelských boli Assidejskí,²⁾ ktorí ich požiadali o pokoj;

14. lebo riekli: Prišiel človek, kňaz z pokolenia Aronovho, neoklame nás.

15. A hovoril³⁾ s nimi priateľskými slovami, a prisahal im rieknuť: Nič zlého vám neučiním, ani priateľom vašim.

16. I uverili mu; ale on zajal z nich šesťdesiat mužov a usmrtil ich v jeden deň podľa slova, ktoré je napísané:⁴⁾

17. Telá svätých tvojich a krv ich vyliali okolo Jeruzalema, a nebolo, kto by ich pochoval. (Žalm. 78, 1.)

18. A hrôza a strach padol na všetok ľud, lebo hovorili: Niet pravdy a súdu u nich, lebo prestúpili smluvu i prisahu, ktorú složili.

19. Potom sa pohol Bachides s vojskom od Jeruzalema, a rozložil sa v Betzechu,⁵⁾ a poslal zajať mnohých z tých, ktorí utiekli od neho, a z ľudu niektorých zabil a pohádzal ich do studne veľkej.

20. A zem sveril Alcimovi, a nechal mu mužstvo na pomoc. A odišiel Bachides ku kráľovi,

21. a Alcimus pilne pečoval o svoje najvyššie kňazstvo.⁶⁾

22. A sišli sa k nemu všetci, ktorí búrili svoj ľud, a opanovali zem judskú, a učinili veľkú porážku v Izraeli.

23. Keď videl Judas všetko to zlé, ktoré činil Alcimus a tí, ktorí boli s ním, synom izraelským, o mnoho viac ako pohaní,

24. vytiahol do všetkých končín judských vôkol, a vykonal pomstu na mu-

¹⁾ Aby prednesli oprávnené požiadavky.

²⁾ Aby boli ponechaní v svojom kňazskom úrade, a budú poslúchať svoju vrchnosť.

³⁾ Bachides.

⁴⁾ Skutky podobné tým, ktoré vykonal Chaldejiskí, o ktorých je napísané i žalm. 78, 2, 3.

⁵⁾ Dľa gréck.: Bezeth, jeden pahrbok vedľa Jeruzalema, ktorý bol neskoršie k mestu pripojený.

⁶⁾ Chcel sa ľudu milým učiť.

žoch odpadlíkoch, a prestali viac vychádzať do krajiny.¹⁾

25. Keď však videl Alcimus, že je mocnejší Judas a tí, ktorí boli s ním, a poznal, že im nebude môcť odolať, navrátil sa ku kráľovi, a obžaloval ich z mnohých priestupkov.

26. I poslal kráľ Nikánora jedného zo svojich vznešených kniežat, ktorý bol nepriateľom ľudu izraelského, a rozkázal mu vyhubiť ľud.

27. A prišiel Nikanor do Jeruzalema s vojskom veľikým, a poslal k Judovi a bratom jeho s priateľskými slovami podvodne

28. rieknuc: Nech nebude boja medzi mnou a vami; ja prídem s málo mužmi, aby som videl tváre vaše v pokoji.²⁾

29. A prišiel k Judovi a pozdravili sa vospolok pokojne, ale nepriatelia boli pripravení chytiť Judu.

30. A dozvedel sa Judas o veci tej, že podvodne prišiel k nemu, a bál sa ho, a nechcel viac vidieť tváre jeho.

31. I srozumel Nikanor, že je odhalený úmysel jeho, a vytiahol proti Judasovi do bitky vedľa Kafarsalamy.³⁾

32. A padlo z vojska Nikanorovho asi päťtisíc mužov, (ostatní) utiekli do mesta Dávidovho.⁴⁾

33. Po udalostiach týchto vystúpil Nikanor na horu Sion,⁵⁾ a vyšli z kňazov ľudu ho pozdraviť v pokoji a preukázať mu zápalné obety, ktoré obetované bývaly za kráľa.

34. Ale on posmieval sa im, pohrdol nimi, a poškrnil ich,⁶⁾ a pyšne hovoril,

35. a prisahal s hnevom hovoriac: Jestli nebude vydaný Judas i vojsko jeho do rúk mojich hneď, ako sa navrátim v pokoji, vypálím dom tento. A vyšiel s hnevom veľikým.

36. Tedy vošli kňazia a stáli pred oltárom a chrámom,¹⁾ a plačúc riekli:

37. Ty, Pane, si vyvolil dom tento, aby meno tvoje bolo vzývané v ňom, a aby bol domom modlitby a prosby pre tvoj ľud.

38. Vykonať pomstu nad človekom týmto, i nad vojskom jeho, nech padnú od meča; spomni na ich rúhanie, a nedaj im trvať.

39. A vytiahol Nikanor z Jeruzalema²⁾ a rozložil sa pri Bethorone, i stretlo sa s ním syrské vojsko.

40. A Judas rozložil sa v Adarse³⁾ s tritisíc mužmi.⁴⁾ A modlil sa Judas a riekol:

41. Ktorí boli poslaní od kráľa Senacheriba, keď sa rúhali tebe, Pane, vyšiel anjel a pobil z nich stoosemdesiatpäť tisíc.

42. Tak poraz vojsko toto pred nami dnes: nech poznajú ostatní, že zle hovoril proti miestu tvojemu svätému, a súď ho podľa zlosti jeho.

43. A srazili sa v boji vojská trinásteho dňa mesiaca Adar;⁵⁾ a porazené bolo vojsko Nikanorovo, a on prvý padol v bitke.

44. Keď však videlo vojsko jeho, že padol Nikanor, odhodili zbroj svoju a utiekli

45. a prenasledovali ich na jeden deň cesty od Adazeru, až sa prídeme do Gazary,⁶⁾ a trúbili za nimi na trúby dávajúc znamenia.

46. A vyšli zo všetkých mestečiek judských do okola, a brali si ich, ako na rohy, a obracali sa zasa proti ním,⁷⁾ a padli všetci od meča, a neostalo z nich ani jedného.

47. A pobrali im pleň ako korisť, a

¹⁾ Neodvážili sa viac opustiť svoje miesta a ísť plieniť.

²⁾ Rád by som ňu navštívil s niekoľko mužmi.

³⁾ Mesto v Judei, pravdepodobne na západ od Jeruzalema.

⁴⁾ Do vnútorného hradu.

⁵⁾ Na ktorej bol chrám vystavený.

⁶⁾ Dľa niektorých: ich opľul.

¹⁾ Totižto medzi chrámom a oltárom zápalných obetí.

²⁾ Porovnaj verš 39—50. s II. Mach. 15.

³⁾ Mesto asi na 3/4 míle od Bethoronu.

⁴⁾ Tak sa zdá, že nešťastnom boji s Ant. Eupatorom sa mnohí mužovia utiahli.

⁵⁾ Dľa nášho vo februári a marci.

⁶⁾ Až po Gazaru vedľa Azotu.

⁷⁾ Sýri sa ešte raz vrhli na Židov, ktorí ich zahnali.

Nikanorovi stali hlavu i pravicu jeho, ktorú bol pyšne zdvíhal, a priniesli ju a vyvesili pred Jeruzalemom.¹⁾

48. A radoval sa ľud veľmi, a slávil ten deň s veľkou radosťou.

49. (Judas) ale nariadil, aby slávil každý rok deň trinásteho dňa mesiaca Adar.

50. A mala pokoj zem judská za krátky čas.

HLAVA 8.

Judas uzavrel priateľstvo s Rimanmi, ktorí boli už vtedy za mocných vyhlásení. Obapolná smluva spísaná na medených tabulách.

1. I slyšal Judas meno Rimanov, že sú mocní a silní a že pristanú na všetko, čo sa od nich žiada; a že (so všetkými), ktorí sa k nim pridali, uzavreli s nimi priateľstvo, a že sú mocní a silní.

2. A slyšali aj o ich bitkách a hrdinských činoch, ktoré dokázali v Galacii,²⁾ že ich opanovali a poplatníkmi učinili;

3. a jak veľké veci učinili v španielskej zemi, a že pod svoju moc dostali kovové bane na striebro a zlato, ktoré tam sú a opanovali všetky miesta rozumnosťou a vytrvalosťou svojou;

4. i miesta, ktoré boli veľmi ďaleké od nich, i kráľov, ktorí boli prišli na nich od končín zeme,³⁾ premohli a porazili veľkou ranou, a ostatní že im platia daň na každý rok.

5. A že Filipa a Persea, cetejského⁴⁾ kráľa, a ostatných, ktorí chytili zbraň proti nim, porazili v boji, a zmocnili sa ich,

6. i Antiocha, veľkého kráľa Azie, ktorý vytiahol do boja proti nim, majúc stodvadsať slonov, a jazdeckto i vozy a veľmi veľké vojsko, že porazili a potreli ho.

7. a že ho živého zajali, a uložili mu, žeby dával on, a ktorí by kráľovali po

ňom, veľký poplatok, a aby dal rukojmov, a veci ustanovené;¹⁾

8. a kraje Indie, a Medie, Lydie, z ich najlepších zemí; a vezmúc ich od nich, dali ich Eumenovi kráľovi;²⁾

9. a že tí, ktorí boli v Hellada,³⁾ chceli tiahnuť (proti nim) a zhubiť ich. Ale keď títo zvedeli sa o tom,

10. že poslali na nich jedného vodcu, a bojovali proti nim, a padli mnohí z nich, a ich ženy a deti že zajaté odvedli, a olúpili ich, a zaujali ich zem, a rozváľali ich múry, a dali ich do služby až do dnešného dňa.⁴⁾

11. I iné kráľovstvá a ostrovy, ktoré sa im niekedy protivily, že ubili a pod svoju moc podmanili,

12. ale s priateľmi svojimi a s tými, ktorí s nimi pokoj mali, zachovali priateľstvo; a zmocnili sa kráľovství, ktoré boli blízko i ktoré boli ďaleko; lebo ktoľvek slyšal ich meno, bál sa ich.

13. a ktorým chceli na pomoci byť, aby kráľovali, tí že kráľovali, a ktorých chceli, shodili s kráľovstva; a dostali sa k vysokej moci.

14. A pri tom všetkom ani jeden nenosí koruny, ani sa neoblieka do šarlátu, aby zvelebený bol v ňom,

15. ale že si radný dom spravili, a deň po deň sa ich radí tristodvadsať, rady držiac vždycky o obec, aby čo je slušné, činili.

16. A oddávajú jednému človekovi správu svoju na každý rok, aby panoval nad celou ich zemou, a všetci poslúchajú

¹⁾ Čiastku krajiny im museli popustiť.

²⁾ Niektorí vykladatelia tvrdia, že sa to má čítať: zem Ionská, Mísia a Lydia, preto, že dejepis nezná o tom ničoho, žeby bol Antioch Indiu a Mediu podmanil. Pravdepodobné je aj to, že Rimanom nikdy nerozšířili svoje panstvo na Indii. Eumenes bol kráľom v Pergame roku 197—159. pred Kristom.

³⁾ Hellas, alebo Grécko, ktorého obyvatelia boli Aoli a Beoti. Títo povolali Antiocha do svojej zeme, aby pod jeho vodcovstvom bojovali proti Rimanom. Na jeho odpoveď riekol prátor Rimanom, že bude s nimi na brehu Tíbera vyjednávať. Na to sa počala vojna roku 192. pred Kristom.

⁴⁾ To stalo sa celky a úplne až 120. roku pred Kristom, teda pätnásteho roku po smrti Judasovej.

¹⁾ Porovnaj II. Mach. 15. 33. 35.

²⁾ Iste Gallia cisalpina.

³⁾ Kartagovci a iní.

⁴⁾ Macedonského.

toho, a niet medzi nimi závisť ani žiarlivosti.¹⁾

17. I vyvolil Judas Eupolema, syna Jána, syna Jakubovho, a Jasona, syna Eleazarovho, a poslal ich do Rímu, uzavreť s nimi priateľstvo a spojenstvo,

18. a aby sňali s nich jarmo Grékov, lebo videli, že do poroby uvádzali kráľovstvo izraelské.

19. I odišli do Rímu, cesta veľmi ďaleká, a vojdúc do radného domu riekli:

20. Judas Machabejský a jeho bratia, i ľud židovský poslali nás k vám, aby sme uzavreli s vami spojenstvo a pokoj, a aby ste nás zapísali za spojencov a priateľov svojich.

21. A ľúbila sa im táto reč.

22. A toto je odpis toho, čo odpísali na doskách medených, a poslali do Jeruzalema, aby bol tam u nich na pamiatku pokoja a spojenstva.

23. Dobré buď Rimanom i národu židovskému na mori i na zemi na veky; a meč i nepriateľ ďaleko buď od nich.

24. Jestli nastane vojna Rimanom prv, alebo všetkým ich spojencom po celom ich panstve;

25. prispeje ku pomoci národ židovský, ako čas určí, z celého srdca;

26. a tým, ktorí budú bojovať, nebudú dávať ani zaopatrováť potravu, zbrane, peňazí, lodí, ako by sa to ľúbilo Rimanom,²⁾ a budú zachovávať ich príkazy, neberúc ničoho od nich.

27. Tiež tak, jestli by národu židovskému nastala vojna, prispejú k pomoci Rimanom zo srdca, ako im čas dopustí,

28. a pomocníkom nebude sa dávať potravu, zbrane, peňazí, lodí, ako sa to ľúbilo Rimanom; a budú zachovávať ich príkazy bez lsti.

29. Toto ustanovili si Rimanom (smluvou) s ľudom izraelským.

30. Jestli by po týchto slovách títo

alebo oni chceli k tomu niečo pridať alebo odňať, to učinia dľa ich usnesenia a čo pridajú, alebo ujmú, to bude platíť.

31. Ale o veciach zlých, ktoré Demetrius kráľ vykonal proti nim, písali sme mu rieknuť: Prečo si uložil ťažké svoje jarmo na našich priateľov a spojencov Židov?

32. Jestliže zasa prijdú k nám, vyslúžime im proti tebe spravodlivosť, a bojovať budeme proti tebe na mori i na zemi.

HLAVA 9.

Juda bojuje proti Demetriusovi. Jeho smrť. Na miesto neho vyvolia brata jeho Jonatáša. Zajatie brata jeho Jána. Pomsta za jeho smrť. Jonatášov boj s Bachidom. Uzavretie prímerie.

1. Medzitým, keď slyšal Demetrius, že padol Nikanor a vojsko jeho v bitke, poslal opäť Bachida a Alcima do zeme judskej, a pravé krídlo s nimi.¹⁾

2. A odišli cestou, ktorá vedie do Galgaly,²⁾ a rozložili sa pri Masalot,³⁾ ktoré je v Arbelli,⁴⁾ a zaujali ho, a pobili mnoho ľudských duší.

3. Prvého mesiaca⁵⁾ roku stopäťdesiatehodruhého⁶⁾ rozložili sa s vojskom pri Jeruzaleme.

4. A vstanúc odišli do Bereje dvadsaťtisíc mužov (peších) a dvatisíc jazdcov.

5. A Judas rozložil vojsko v Laise, a bolo s ním tritisíc vybraných mužov.

6. Keď videli množstvo vojska. ľakli sa veľmi; a vykradli sa z leženia, a nestalo z nich len osemsto mužov.

7. A videl Judas, že sa rozbehlo jeho vojsko, a že bitka dotiera na neho, zarmútil sa v srdci; lebo nemal času ich shromaždiť, a rozhorčil sa.

¹⁾ Pravé krídlo vojska bolo to, ktoré od Antiachie na juh až po Egypt stálo.

²⁾ Staré kanaanitské kráľovské mesto. (Joz. 52, 23.)

³⁾ Neznáme miesto, ináč „u jaskyne“.

⁴⁾ Arbella je zamenená za Araboth, t. j. rovínu.

⁵⁾ Nisan, t. j. polovic marca — apríla.

⁶⁾ Roku 160. pred Kristom.

¹⁾ Rimanom mali po dvoch konsuloch, ale títo sa zamieňali v správe tak, že vlastne len jeden panoval.

²⁾ Pomocníci židovskí nedostanú mnoho od Rimanov, takto si to žiadali Rimanom.

8. A riekol tým, ktorí boli ostali: Vstaňte a poďme proti nepriateľom našim, či budeme môcť bojovať proti nim.

9. A (títo) odhovárali ho rieknuc: Ne: budeme môcť, ale zachráňme životy svoje teraz, a navráťme sa k bratom našim, a potom bojovať budeme proti nim; lebo nás je málo.

10. I riekol Judas: Odstúp to od nás, žeby sme učinili tú vec, a utiekli pred nimi. Jestli prišiel čas, zomrime zmužile za bratov svojich a neprinášajme škvrny na slávu našu.

11. A pohlo sa vojsko z ležania, a postavili sa proti nim; a jazdci rozdelili sa na dve strany, a prakovníci i strelci šli pred vojskom, a najudatnejší stáli všetci v prvom šíku.

12. Bachides ale bol na pravom rohu, a približovala sa čata so dvoch strán, a trúbili na trúby.

13. Skríkli aj tí, ktorí boli na strane Judasovej, (zatrúbili) aj oni, tak že sa zem triasla od kriku vojska; a započal sa boj od rána až do večera.

14. A videl Judas, že silnejšia je čiastka vojska Bachidesovho na pravej strane, a sišli sa okolo neho všetci stáleho srdca,

15. a porazená bola pravá strana od nich, a prenasledoval ich až k hore azotskej.

16. Keď tí, ktorí boli na ľavom rohu videli, že porazená je pravá strana, pustili sa od zadu za Judom a za tými, ktorí s ním boli.

17. A rozmohla sa bitka, a padlo ranených mnoho z tých i z tých.

18. Padol aj Judas¹⁾ a ostatní utiekli.

19. Tedy Jonatas a Šimon vzali Judu brata svojho, a pochovali ho v hrobe otcov svojich v meste Modin.

20. A oplakával ho všetek ľud izraelský plačom veľkým, a smútil za mnoho dní.

¹⁾ Judas padol ako hrdina, ktorý viac než 22 bojov vyhral.

21. A riekli: Jako padol hrdina, ktorý vyslobodzoval ľud izraelský!

22. A iné veci z bojov Judových i hrdinské skutky, ktoré konal, a veľkosti jeho nie sú popísané; lebo ich bolo veľmi mnoho.

23. A stalo sa po smrti Judovej, že sa vyskytli nešlachetníci po všetkých končinách izraelských, a pozdvihli sa všetci, ktorí páchali nepravosť.

24. V tých dňoch povstal veľmi veľký hlad, a poddala sa Bachidesovi¹⁾ všetka ich krajina s nimi.

25. Bachides vybral bezbožných mužov a postavil ich za pánov²⁾ krajiny.

26. A (títo) vyhľadávali a vyzvedali sa o priateľoch Judových, a privádzali ich k Bachidesovi, a pomstil sa na nich, a posmech robil z nich.

27. A stalo sa veľké súženie v Izraeli, akého nebolo od dňa čo nebolo vídať proroka v Izraeli.³⁾

28. Tedy sišli sa všetci priatelia Judovi a riekli Jonatanovi:

29. Čo brat tvoj Judas zomrel, niet jemu podobného muža, ktorý by tiahol proti nepriateľom našim, Bachidovi, a tým, ktorí sú nepriatelia národa nášho.

30. Preto sme dnes teba vyvolili, aby si nám bol za neho kniežatom, a vodcom, a bojoval náš boj.

31. A prijal Jonatás toho času vodcovstvo, a nastúpil miesto Judu, brata svojho.

32. Keď to zvedel Bachides, hľadal ho zabiť.

33. A dozvediac sa o tom Jonatas, a Šimon, brat jeho, a všetci, ktorí s ním boli, utiekli na púšť Tekua,⁴⁾ a usadili sa pri vode jazera Asfar.

34. I zvedel to Bachides, a prišiel v deň sobotný on, a všetko jeho vojsko za Jordán.⁵⁾

¹⁾ Bezbožníkom.

²⁾ Za správcov.

³⁾ Od časov Malachiáša, ktorý žil okolo 450. roku pred Kristom.

⁴⁾ Južne od Betlehema až k Mŕtvému moru.

⁵⁾ Bachides netiahol rovnou cestou za ním, ale ho chcel od chrbta napadnúť od Červeného mora.

35. A poslal Jonatas brata svojho,¹⁾ vodcu ľudu, a prosil Nabutejských, priateľov svojich, aby im prepustili zbroje svoje, ktorých mali hojne.²⁾

36. A vyšli Jamriho synovia z Madaby,³⁾ a zajali Jána, a všetko, čo mal, a majúc to, odišli.

37. Po týchto udalostiach oznámené bolo Jonatovi a Šimonovi bratovi jeho, že Jamriho synovia stroja veľkú svatbu, a vedú nevestu z Madaby,⁴⁾ dcéru jedného z veľkých kniežat kananejských s veľkou nádherou.

38. Tu rozpamätali sa na krv Jána, brata svojho, a vyšli a skryli sa pod skrýšou hory.

39. A pozdvihnú oči svoje, a videli: a hľa, hluk a oslava veľká, a ženích prichádza, a priatelia jeho i bratia jeho šli mu naproti s bubnami, hudobnými nástrojmi a zbrojou mnohou.

40. I vstali proti nim z úkrytu a pobili ich, a padlo ranených mnoho a ostatní putekali do hôr, a sobrali všetku ich korisť.

41. A obrátila sa svatba na plač, a zvuk ich hudby na nárek.

42. A vypomstili sa za krv brata svojho, a navrátili sa k brehu jordánskeho.

43. A slyšal o tom Bachides a prišiel v deň sobotný⁵⁾ až k brehu jordánskeho s veľkým vojskom.

44. I riekol Jonatas k svojim: Vstaňme a bojujme proti nepriateľom našim, lebo dnes je nie tak ako včera a predvčerom.

45. Lebo hľa, válka je proti nám, a voda Jordána s oboch strán, a brehy, a močariny a lesy, a niet, kde sa uchýliť.⁶⁾

¹⁾ Jána.

²⁾ Alebo skôr: aby Židia vzali pod ochranu ich majetky, preto, že Nabatejskí boli na púšti pred nápadom Sýrskych.

³⁾ Mesto v zemi moabskej.

⁴⁾ Dľa gréck.: Z Nadaboth, aby ju z otcovského domu do domu mladoženicha do Madaby priviedli.

⁵⁾ Domnieval sa, že sa v sobotu nebudú brániť.

⁶⁾ Dnes sme vo väčšom nebezpečenstve, ako predtým kedykoľvek. Položenie ich bolo veľmi ne-

46. Preto včul volajte k nebu, aby ste boli vyslobodení z rúk nepriateľov vašich. A bili sa.

47. A vystrel Jonatan ruku, aby udl Bachida, a on uhnul sa od neho nazpät.¹⁾

48. I skočil Jonatas, a tí, čo boli s ním, do Jordanu, a preplávali k ním cez Jordan.

49. A padlo v ten deň so strany Bachidovej²⁾ tisíc mužov; a navrátili sa do Jeruzalema,

50. a vystavili opevnené mestá v Judstve, pevnosť, ktorá bola v Jerichu, a v Ammaume,³⁾ a v Bethoron, a v Bethel,⁴⁾ a Tamnata,⁵⁾ a Fára, a Topo s vysokými múrami, a bránami a zátvorami.

51. A postavil Bachis stráž do nich, aby nepriateľsky napádali Izraela.

52. Opevnil aj mesto Betsura. a Gazaru, i hrad,⁶⁾ a postavil v nich pomocné vojská a zásoby potrav.

53. A synov kniežat krajinských vzal do záruky, a dal ich na hrad v Jeruzaleme pod stráž.

54. A roku stopäťdesiatehotretieho,⁷⁾ druhého mesiaca rozkázal Alcimus rozvárať múry domu svätého vnútorného a zkazil diela prorokov,⁸⁾ a počal rúcať.

55. V tom čase porazený bol Alcimus a prekazené boli diela jeho, a zatvorené boli ústa jeho, a porazený bol mrtvicou, a nemohol viac slova povedať. ani rozkaz dať v dome svojom.

56. A zomrel Alcimus v tom čase vo veľkých mukách.

bezpečné. S jednej strany bol Bachides s vojskom, s druhej rieka a močariny.

¹⁾ Bachides sa uchýlil, aby ich na rovinu vyľákal.

²⁾ Syrov.

³⁾ Emmaus.

⁴⁾ Mesto asi na 12 míľ na sever od Jeruzalema.

⁵⁾ Na severnej hranici mesto v pokolení Judovom.

⁶⁾ Jeruzalemský.

⁷⁾ Roku 159. pred Kristom.

⁸⁾ Pod týmito múrami rozumejú niektorí stenu, ktorá delila sieň pohanov od siene ľudu. Tento múr sa menoval dielom prorokov preto, že pod tlakom a na vyzvanie prorokov Aggeu a Zachariáša bol vystavený.

57. Keď videl Bachides, že zomrel Alcimus,¹⁾ navrátil sa ku kráľovi a zem si oddýchla za dva roky.²⁾

58. Vtedy všetci bezbožníci sa radili rieknuc: Hľa, Jonatas a ktorí sú s ním, bydlia bezpečne v pokoji, teraz teda privedme Bachida. a pochyťá ich všetkých za jednu noc.

59. A šli a dali mu radu.³⁾

60. A vstal, aby prišiel s veľkým vojskom. a poslal tajomné listy spoločníkom svojim, ktorí boli v Judstve, aby zajali Jonatáša a tých, ktorí boli s ním. Ale nemohli, lebo im bol oznánený ich úmysel.

61. A zajaľ⁴⁾ z mužov kraja, ktorí boli pôvodcovia zlosti, päťdesiat mužov, a zabil ich.

62. A odišiel Jonatas a Šimon a tí, ktorí boli s ním do Betbessen, ktoré je na púšti; a vystavil jeho srúcaniny, a upevnili ho.

63. Keď to zvedel Bachides, shromaždil všetko množstvo svoje, a tým, ktorí boli z Judstva, odkázal.

64. A prišiel, a rozložil vojsko nad Betbessen; a dobýjal ho mnoho dní, a postavil (proti nemu) stroje.

65. A Jonatas zanechal v meste Šimona, brata svojho, a vyšiel do krajiny, a pritiahol s početným vojskom,

66. a porazil Odara a bratov jeho, a synov Faseronových⁵⁾ v ich stánkoch, a počal biť a rásť v sile.

67. Šimon však a tí, ktorí boli s ním, vytrhli z mesta, a zapálili stroje,

68. a bojovali proti Bachidovi, a porazili ho, a sužovali ho náramne, lebo zámysel jeho a útok jeho bol daromný.

69. A rozhnevaný na bezbožných mužov, ktorí mu dali radu, aby prišiel do

ich kraju, pobil mnohých z nich; on sám ale zamýšľal s ostatkami odísť do zeme svojej.

70. Keď to zvedel Jonatas, poslal k nemu poslov, aby uzavreli s ním pokoj, a aby mu¹⁾ vydali zajatých.

71. A prijal to rád, a učinil podľa jeho slova, a prisahal, že mu nič zlého neurobí po všetky dni života jeho.

72. A vydal mu zajatých, ktorých bol predtým odvieďol zo zeme judskej; a obrátiac sa odišiel do svojej zeme, a nepokúsil sa viac prísť do jeho končín.

73. A prestal boj v Izraeli; a Jonatas bydlel v Machmas,²⁾ a započal tu Jonatas súdiť ľud, a vyplienil bezbožníkov z Izraela.

HLAVA 10.

Kráľovia Demetrius a Alexander vyjednávajú s Jonatášom. Alexandrov list, a Demetrio. Zahynutie Demetria. Ženba Alexandrova. Boj Jonatášov s Apolloniom a víťazstvo jeho.

1. Roku však stosedemdesiateho³⁾ pritiahol Alexander, syn Antiochov, ktorý sa menoval Jasný,⁴⁾ a opanoval Ptolemaidu; a (títo) prijali ho a kráľoval tam.

2. Keď to slyšal kráľ Demetrius, sobral veľmi veľké vojsko, a vytiahol proti nemu do boja.

3. A poslal Demetrius k Jonatasovi list s priateľskými slovami, a velebil ho.

4. Lebo riekol: Ponáhľajme sa prv spraviť pokoj s ním, nežli on ho učinil s Alexandrom proti nám,

5. spomne si zaiste na všetko zlé, ktoré sme porobili proti nemu, a proti jeho bratovi, a jeho národu.

¹⁾ Jonatášovi.

²⁾ V meste na hranici pokolenia Benjamin a Efraim, lebo Jeruzalem bol v rukách sýrskych.

³⁾ Roku 152. pred Kristom.

⁴⁾ Epiphanes. Mesto vo Fenícii na brehu morského patriace k Syrii. Alexander, údajne syn Antiocha Epifanesa, v skutku ale nízkeho pôvodu z Cypru, bol navedený od susedných Demetria nenávidiacich kráľov, aby sa vydal za Antiochovho syna, a aby pohľadával svoje právo na Antiochiu. Poneváž ho aj rímska rada z nenávisťi proti Demetrioovi uznala, sossbíeral vojsko v Ríme a Efesii, a prišiel do Ptolomaisy, kde sa niekoľko nespojinných k nemu pridalo a ho za kráľa uznalo.

¹⁾ Tak sa zdá, že Bachides len preto ostával v Jeruzaleme, aby Alkimusa ochraňoval.

²⁾ V tejto dobe mohli písať Rímania v Kap. 8. spomenuté napomenutie Demetriusovi, aby dal pokoj Židom.

³⁾ Bachidesovi, aby primal k tomu Demetria, žeby im dal dovolenie k výpadu na Židov.

⁴⁾ Jonatáš.

⁵⁾ Neznáme kmeny.

6. A dal mu moc zbierať vojsko a narobiť zbroj, a aby mu bol spoločníkom, a tých, ktorí boli v záruke na hrade, rozkázal mu vydať.

7. I prišiel Jonatas do Jeruzalema a čítal list pred všetkým ľudom, a pred tými, ktorí boli na hrade.

8. A báli sa bázňou veľkou, lebo slyšali, že mu dal kráľ moc zbierať vojsko.

9. I vydaní boli Jonatovi tí, ktorí boli v záruke, a navrátil ich ich rodičom.

10. A býval Jonatas v Jeruzaleme, a začal stavať a obnovovať mesto.

11. A riekol tým, ktorí robili tu robotu, aby stavali múr, a horu Sion vôkol štvorhranatými kameňami ohradili; a učinili tak.

12. A poutekali cudzinci, ktorí boli v pevnostiach, ktoré bol vystavil Barchides;

13. a opustil každý svoje miesto, a ušiel do svojej zeme.

14. Len v Betsure ostali niektorí z tých, ktorí boli opustili zákon a prikázania božie; lebo to bolo ich útočiste.

15. A slyšal Alexander o sľuboch, ktoré učinil Demetrius Jonatasovi, a vyprávali mu o bojoch a hrdinských činoch, ktoré dokázal on a jeho bratia, a o nesnádzach, ktoré sniesli.

16. Riekol teda: Či najdeme ešte takého muža? Učinné ho teraz priateľom a spoločníkom našim.

17. A napísal list, a poslal mu ho s týmito slovami rieknuť:

18. Kráľ Alexander bratovi Jonatášovi pozdravenie!

19. Slyšali sme o tebe, že si muž mocný v sile, a hodný, aby si bol priateľom našim.

20. A teraz ustanovujeme ťa dnes hlavným kňazom národa tvojho, a aby si sa nazýval priateľom kráľovým; (a poslal mu šarlátový oblek a zlatú korunu) a smýšľaj verne o tom, čo patrí nám, a zachovaj priateľstvo k nám.

21. I obliekol si Jonatas rúcho sväté siedmeho mesiaca, roku stošesťdesiate-

ho¹⁾ v slávny deň stánkov; a sobral vojsko a narobil mnoho zbrane.

22. Keď slyšal Demetrius o týchto veciach, veľmi sa zarmútil a riekol:

23. Čo sme to učinili, že nás prebehol Alexander uzavrieť priateľstvo so Židmi k podpore svojej?

24. Napíšem im aj ja prosebné slová a (sľúbim) hodnosti a dary, aby mi boli na pomoci.

25. I písal im tieto slová: Kráľ Demetrius (posiela) židovskému národu pozdravenie!²⁾

26. Že ste zachovali smluvu s nami, a ostali ste v našom priateľstve, a nepridali ste sa k našim nepriateľom, sme počuli a radovali sme sa (z toho).³⁾

27. Sotrvajte teda aj teraz zachovajúc k nám vernosť, a odmeníme sa vám dobrým za to, čo ste nám učinili.

28. Odpustíme vám dane mnohé, a dáme vám aj dary.

29. A teraz oslobodzujem vás, aj všetkých Židov od daní, a odpúšťam aj poplatky od soli,⁴⁾ a zriekam sa korún.⁵⁾ aj tretej čiastky obilia;

30. aj polovicu ovocia so stromov, ktorá patrí k dôchodku môjmu, vám nechám od dnešného dňa, i napozatým.

¹⁾ Roku 152. pred Kr. v prvej polovici septembra.

²⁾ Jonatáš pristal na podmienky Demetriove a Alexandrove bez toho, žeby sa bol rozhodnul, komu sa má pridať. Toto jeho chovanie bolo ospravedlnené okolnosťami. Voči Demetriusovi nemal žiadnej zaviazanosti; lebo trebárs z jeho návrhov mal veľkú prednosť, predsa nikde nečítame o uzavretej smluve, ba naopak mohol mať to zdanie, že Demetrius nemá žiadneho práva s ním smluvy uzavierať, lebo Alexander bol všeobecne za kráľa uznaný. Ďalej boli Židia tak hrozne prenasledovaní a sužovaní od Syrov, že každej príležitosti použili, žeby sa osamostatnili. A toto mu ponúknul Alexander, kdežto Demetrius chcel len zapríčinené škody nahradiť. Aj hlavné kňazstvo mohol Jonatáš prijať, lebo bol z rodu kňazského. Slávnosť stánkov trvala 8 dní, pri ktorej sa Jonatáš ukázal v celej svojej sláve.

³⁾ Toto bolo prázdne pochlebovanie, aby si získal Židov. Ale Židia aj ináč nikdy nezrušili smluvy so Syrmí, lebo ich válka bola len obranou proti ich krivdám.

⁴⁾ Židia museli platiť aj za užívanie soli, hoci sa ona nachádzala v ich zemi na okolí mŕtveho mora.

⁵⁾ Zlaté koruny sa dávaly kráľom každoročne do daru. Obvyčajne vymieňali sa v peniazoch.

aby nebola vyberaná zo zeme judskej, a od troch miest, ktoré sú jej pridelené zo Samarie a Galilee,¹⁾ od dnešného dňa a po všetek čas.

31. A Jeruzalem nech je svätý a slobodný s končinami svojimi; aj desiatky a dane nech sú jeho.

32. Zriekam sa aj moci nad hradom, ktorý je v Jeruzaleme; a dávam ho hlavnému kňazovi, aby postavil v ňom mužov, ktorýchkoľvek on vyvolí, ktorí by ho obraňovali.

33. A každého človeka Žida, ktorý je zajatý zo zeme judskej v celom kráľovstve mojom, prepúšťam na slobodu darmo, aby boli oslobodení od dane všetci, i z dobytku svojho.²⁾

34. A všetky slávne dni, a soboty, a novomesiace, a ustanovené dni, a tri dni pred slávnym dňom, a tri dni po slávnom dni, nech budú slobodné a voľné³⁾ pre všetkých židov, ktorí sú v kráľovstve mojom.

35. A nikto nebude mať moci činiť niečo, a kohokoľvek z nich obťažovať v akejkoľvek záležitosti.⁴⁾

36. A nech bude zo Židov pripísané ku kráľovskému vojsku do tridsaťtisíc mužov;⁵⁾ a bude im dávaný plat ako sa patrí všetkému kráľovskému vojsku, a z nich budú pridelení, ktorí budú v pevnostiach veľkého kráľa,

37. a z týchto budú ustanovení nad krajinskými záležitosťami, ktoré patria k dôverným úradom, z nich budú aj kniežatá, a nech žijú podľa zákonov svojich, ako nariadil kráľ v zemi judskej.

38. A tri mestá, ktoré sú k Judstvu pripojené zo zeme Samarie, budú pripočítané k Judstvu, aby boli pod jedným

(pánom), a neposlúchaly inej moci, len hlavného kňaza.

39. Tiež Ptolomaidu¹⁾ a jej končiny, ktoré som dal do daru svätyniam, ktoré sú v Jeruzaleme, k potrebným výdavkom svätých.

40. A ja dám každý rok päťtisíc siklov striebra²⁾ z kráľovských dôchodkov, ktoré mne patria.

41. A všetko, čo ostalo zadržané, čo neodдали úradníci v predošliých rokoch, nech dávajú od včulku na potreby chrámu.

42. Okrem toho tých päťtisíc siklov striebra, ktoré sa dostávaly na každý rok z príjmov svätyne, i tieto nech patria kňazom, ktorí konajú službu.

43. A všetci ktorí sa utečú do chrámu, ktorý je v Jeruzaleme, a vo všetkých končinách jeho, keďby sa boli previniť proti kráľovi v akejkoľvek záležitosti, nech sa prepustia, a všetko, čokoľvek je ich v kráľovstve mojom, nech majú slobodné.

44. A na vystavenie alebo opravenie budovy svätyne, výdavky sa budú dávať z príjmov kráľovských.

45. A na vystavenie múrov Jeruzalema a hradieb vôkol, výdavky budú sa dávať z príjmov kráľovských, i na vystavenie múrov v Judstve.

46. Keď však slyšal Jonatas a ľud tieto reči, neverili im, ani ich neprijali; lebo si spomenuli na veľkú zlosť, ktorej sa bol dopustil proti Izraelovi, a trápil ich veľmi.

47. A zaľúbil sa im Alexander, lebo im bol prvý písal reči pokojné, a jemu prispievali k pomoci po všetky dni.

48. A kráľ Alexander sobral veľké vojsko, a pohnul sa s ním proti Demetrioovi.

49. A pustili sa do boja dvaja králi,

¹⁾ Tieto kraje boli okolia Efraíma, Lyda a Ramata.

²⁾ Robotu, ktorú museli vykonávať od dobytku.

³⁾ V tieto dni nebudú Židia nútení ku žiadnym krajinským a kráľovským prácam, aby mohli Bohu slúžiť.

⁴⁾ Budú mať pred súdmi tie isté práva a ochranu, ako ostatní občania, a nikto ich nebude utláčať alebo vysmievať.

⁵⁾ Vojenský stav bol u Grekov veľmi slávny a čestný, do ktorého boli len slobodní občania pridelení.

¹⁾ Tu sídlil protikráľ Alexander.

²⁾ „Sikel svätyne“ stál dľa našich peňazí 2,95 Kor., tedy 15.000 seklov je 44,250 korún; obyčajný sikel bol len asi polovic toľko hoden, dľa mnohých len 1 K. 38 h.

ale vojsko Demetrio vo utieklo a prenasledoval ho Alexander, a napadol ho.

50. A rozmohla sa bitka náramne, až do západu slnka, a padol Demetrius v ten deň.

51. Tedy poslal Alexander k Ptolomeovi,¹⁾ kráľovi egyptskému poslov s týmito slovami rieknúc:

52. Ponevác som sa navrátil do kráľovstva svojho a sadol som na stolicu otcov mojich, a obdržal som kniežatstvo, a porazil som Demetria, a opanoval som krajinu našu,

53. a sviedol som bitku s nim a zbili sme jeho i vojsko jeho, a sedíme na stolici kráľovstva jeho;

54. preto včul uzavrieme spolu priateľstvo, a daj mi dcéru tvoju za manželku, a budem zaťom tvojim, a dám tebe i jej teba dôstojné dary.

55. I odpovedal Ptolomeus kráľ rieknúc: Šťastlivý ten deň, v ktorom si sa navrátil do zeme otcov svojich, a sadol na stolicu ich kráľovstva.

56. Preto teraz učiním tebe, o čo si písal; ale príď mi v ústrety do Ptolomaidy, nech sa spolu vidíme a zasnúbim ti dcéru, ako si riekol.

57. A vyšiel Ptolomeus z Egypta, on i Kleopatra dcéra jeho, a prišiel do Ptolomaidy roku stošestdesiatehodruhého.²⁾

58. A vyšiel mu Alexander kráľ v ústrety, a dal mu svoju dcéru Kleopatru, a učinil jej svatbu v Ptolomaide, ako kráľ s veľkou slávou.

59. A písal kráľ Alexander Jonatovi, aby mu prišiel v ústrety.

60. A vyšiel so slávou do Ptolomaidy a vyšiel ta v ústrety obom kráľom, a dal im mnoho striebra, a zlata, a darov a našiel milosť pred ich tvárou.

61. A sišli sa proti nemu zlostní mužovia z Izraela, mužovia nešťachetní, aby ho obžalovali, ale kráľ nedbal na nich.

62. Ba rozkázal Jonatáša vyzliecť s

jeho šiat a obliecť ho do šarlátu; a učinili tak. A posadil ho kráľ vedľa seba.

63. A riekol kniežatom svojim: Vyjdte s nim naprostred mesta a vyhláste, nech nikto nežaiuje na neho v akejkolvek záležitosti, a nech mu nikto nie je obťažný v akejkolvek veci.

64. A stalo sa, keď jeho žalobníci videli slávu jeho, ktorú vyhlasovali, a jeho oblečeného do šarlátu, utiekli všetci.

65. A zvelebil ho kráľ, a zapísal ho medzi prvých priateľov svojich, a ustanovil ho za vodcu, a účastníka kniežatstva.

66. Nato navrátil sa Jonatas do Jeruzalema v pokoji a radosti.

67. Roku stošestdesiateho piateho¹⁾ prišiel Demetrius, syn Demetrios s Krety do zeme otcov svojich.²⁾

68. Keď to slyšal Alexander kráľ, zarmútil sa veľmi, a navrátil sa do Antiochie.³⁾

69. A ustanovil Demetrius kráľ Apollonia⁴⁾ za vodcu, ktorý vládol nad Celysriou; a sobral veľké vojsko, a prišiel k Jamnii,⁵⁾ a poslal k Jonatanovi, hlavnému kňazovi

70. rieknúc: Ty jediný nám vzdoruješ, a ja som sa stal na posmech a potupu, preto že ty prevádzaš proti nám moc na horách.

71. Nuž teda jestliže dúfaš v silu svojej, sostúp k nám na rovinu, a tam sa merajme jedon s druhým, lebo so mnou je sila bojovná.

72. Táž sa a dozved' sa, kto som ja, a iní, ktorí sú pomocníci moji, ktorí tiež

¹⁾ Roku 146. pred Kristom.

²⁾ Demetrius Soter málo pred nešťastným výsledkom vojny poslal oboch svojich synov Demetriusa a Antiochusa do Knidusu k Lastenesovi, priateľovi svojmu do opatery, aby sa mal kto za neho vypomstviť po jeho smrti. Po ztratej válke a živote jeho syn Demetrius sa vskutku postavil na čelo jedného kretskeho zástupu a prišiel do Cilicie, kde bol s radostou prijatý.

³⁾ Aby porobil poriadky k obrane. Po svojej svatbe ostal ešte za čas v Ptolomaide.

⁴⁾ Tento bol, keď prišiel Demetrius, správcom Celysrie, krajiny medzi Libanomom a Antilibanom a Egyptom.

⁵⁾ Jamnia v zemi fílištinskej neďaleko mora.

¹⁾ Ptolomeus IV. Filometor (180—145. pred Kr.)

²⁾ Roku 150. pred Kristom.

hovorila, že noha vaša nemôže obstáť pred tvárou našou; lebo dvakrát boli otcovia tvoji na útek zahnaní v ich vlastnej zemi.

73. A akože teraz budeš môcť snieť jazdecstvo a vojsko toľké na roviny, kde niet kameňa, ani skaly, ani miesta k úteku?

74. Keď ale slyšal Jonatáš reči Apolloniove, rozhneval sa, a vybral desať tisíc mužov, a vyšiel z Jeruzalema, a prirazil k nemu Simon, brat jeho, na pomoc.

75. A rozložili sa s vojskom pri Joppe,¹⁾ a zabránili mu ísť do mesta; lebo stráž Apolloniova bola v Joppe, a dobýval ho.

76. A prestrašení sú tí, ktorí boli v meste, otvorili mu, a opanoval Jonatas Joppe.

77. Keď to slyšal Apollonius, pojal tritisíc jazdcov a mnoho vojska

78. a odišiel k Azotu, akoby chcel odísť, a hneď vytiahol na roviny, lebo mal mnoho jazdcov a dúfal v nich. A prenasledoval ho Jonatas až po Azot, a pustili sa do boja.

79. Apollonius ale zanechal v ležaní tisíc jazdcov skrytých za nimi.

80. Ale Jonatas zvedel, že sú za ním zálohy; a obišli jeho vojsko, a hádzali šípy na ľud od rána až do večera.²⁾

81. Ľud však stál ako rozkázal Jonatas, a ustávali ich kone.

82. A vypustil Šimon vojsko svoje, a hodil sa na pešiakov, lebo jazdci boli ustatí; a porazení sú od neho utiekli.

83. A ktorí sa rozprchli po roviny, utiekli do Azotu; a vstúpili do domu Dagona,³⁾ modly svojej, aby sa tam zachránili.

84. Ale Jonatas zapálil Azot, a mestá, ktoré boli na jeho okolí, a vyplienil ich.

i chrám Dagonov, a všetkých, ktorí utiekli do neho, spálil ohňom.

85. A bolo tých, ktorí padli od meča s tými, ktorí boli spálení, okolo osem tisíc mužov.

86. A pohnul sa odtiaľ Jonatas s vojskom, a rozložil ho pri Askalone, a vyšli mu z mesta v ústrety s veľkou slávou.

87. I navrátil sa Jonatas do Jeruzalema so svojimi, majúci veľkú korisť.

88. A stalo sa, keď slyšal Alexander kráľ o týchto udalostiach, ešte viac oslávil Jonatáša.

89. A poslal mu zlatú zápinku,¹⁾ aká sa dávala kráľovským príbuzným. A dal mu do majetku Akkaron,²⁾ a všetky končiny jeho.

HLAVA 11.

Ptolomeus povstal proti Alexandrovi. Smrť jedného i druhého. Kráľovanie Demetrie. Jonatášovo povýšenie. Jeho nešťastie i víťazstvo.

1. Vtedy shromaždil kráľ egyptský³⁾ vojska ako piesku, ktorý je okolo brehu morského, a mnoho lodí; a usiloval sa ľstou obsiahnuť kráľovstvo Alexandrovo, a pripojiť ho ku kráľovstvu svojmu.

2. A vyšiel do Syrie s priateľskými slovami, a otvárali mu mestá, a išli mu v ústrety; lebo bol rozkázal Alexander kráľ, aby mu šli v ústrety, preto že bol jeho test.

3. Ale Ptolomeus vchádzajúc do mesta, postavil vojenské stráže v každom meste.

4. A keď sa priblížil k Azotu, ukázali mu chrám Dagonov vypálený ohňom, i Azot a všetky jeho mestá rozváľané, a telá rozhádzané, i hroby tých, ktorí boli

¹⁾ Ktorou sa na ramenách spínaly šaty.

²⁾ Filištínske mesto.

³⁾ Prístav morský, ktoré sa dnes menuje Jaffou.
²⁾ Židia boli síce do vďaka obklopení, ale sa postavili do štvorca každý vojak mal štít a preto im jazdecstvo nemohlo ublížiť. Toto ustavičnými nápadami unavené bolo od pešieho vojska zahnané a premôžené.

³⁾ Boh Filištínskych. Sudc. 16, 23.

³⁾ Ptolomeus Filometor. Tento bol na pomoc povolaný proti Demetrioovi roku 148 pred Kristom. Roku 147 išiel v skutku s veľkým vojskom a mnohými loďmi do Syrie s tým úmyslom, že ju podmaní pod tou záminkou, že mu Alexander úklady robil.

pobití vo vojne, ktoré boli narobili vedľa cesty.

5. A vyprávali kráľovi, že to urobil Jonatas, aby ho do nenávisti uviedli; ale kráľ mlčal.

6. I prišiel Jonatas kráľovi v ústrety do Joppe so slávou, a vospolok sa pozdravili, a nocovali tam.

7. Jonatas potom odišiel s kráľom až po riek, ktorá sa menuje Eleuterus,¹⁾ a navrátil sa do Jeruzalema.

8. Kráľ však Ptolomeus podmanil mestá až po Seleuciu²⁾ pomorskú, a zamýšľal proti Alexandrovi zlé veci.

9. A poslal k Demetriovi³⁾ poslov rieknuc: Priď, a uzavreme smluvu medzi sebou, a dám ti dcéru moju, ktorú má Alexander, a budeš panovať v kráľovstve otca tvojho.⁴⁾

10. Lebo ľutujem, že som mu dal moju dcéru, lebo ma hľadal usmrtiť.

11. A tupel ho preto, že bol žiadostivý jeho kráľovstva.

12. Potom mu vzal dcéru svoju,⁵⁾ a dal ju Demetriovi, a odtrhnul sa od Alexandra tak, že zjavné bolo nepriateľstvo jeho.

13. A vošiel Ptolomeus do Antiochie,⁶⁾ a postavil si dve koruny na hlavu, egyptskú a asijskú.

14. Kráľ ale Alexander bol v Cicilii v tom čase, lebo sa boli vzbúrili, ktorí boli v tých mestách.

15. Keď to slyšal Alexander, vytiahol proti nemu do boja, ale Ptolomeus kráľ, vyviedol vojsko a šiel proti nemu s veľkou silou, a zahnal ho.

16. I utiekol Alexander do Arabie, aby sa tam ochránil; kráľ však Ptolomeus bol povýšený.

17. Ale Zabdiel Arab sfal Alexandrovi hlavu a poslal ju Ptolomeovi.

18. A Ptolomeus kráľ zomrel na tretí deň,¹⁾ a tí, ktorí boli v pevnostiach, zhynuli od tých, ktorí boli v ležaní.²⁾

19. A počal Demetrius kraľovať roku stošesťdesiateho siedmeho.³⁾

20. V tých dňoch shromaždil Jonatas tých, ktorí boli v Judstve, aby dobývali hrad, ktorý je v Jeruzaleme; a narobili proti nemu mnoho strojov válečných.

21. Ale niektorí mužovia, ktorí nenavideli svoj národ, nešťachetníci, odišli ku kráľovi Demetriovi, a oznámili mu, že Jonatas oblieha hrad.

22. Keď to slyšal, rozhneval sa; a hneď prišiel do Ptolomaidy, a písal Jonatasovi, aby neobliehal hrad, ale aby rýchlo prišiel k nemu na rozhovor.

23. Keď to slyšal Jonatas, rozkázal (ďalej) obliehať, a vyvolil (niektorých) zo starších izraelských, a z kňazov, a vystavil sa nebezpečenstvu.

24. A vzal zlata, i striebra, i šiat, a mnoho iných darov, a odišiel ku kráľovi do Ptolomaidy, a našiel milosť pred tvárou jeho.

25. A klebetili na neho niektorí zlostníci z národu jeho.

26. Kráľ však učinil s ním tak, ako s ním učinili tí, ktorí boli pred ním; a povýšil ho v prítomnosti všetkých svojich priateľov,

27. a potvrdil mu hlavné kňazstvo, a všetky vyznačenia, ktoré mal predtým, a učinil ho prvým z priateľov.

28. A žiadal Jonatas od kráľa, aby slobodnou učinil Judeu, a tri kniežatstvá, a Samariu i jej končiny, a sľúbil mu (za to) tristo hrivien.⁴⁾

¹⁾ Rieka tá, teče na sever od Tripolisa do stredozemného mora, ona tvorila hranicu medzi Syriou a Feniciou.

²⁾ Tri míle na západ od Antiochie.

³⁾ Ktorý sa neskoršie menoval Nikanorom.

⁴⁾ On to nemyslel vážne.

⁵⁾ Túto dal zavolať k sebe pod istou zámenkou.

⁶⁾ Keď sa priblížil Ptolomeus k Antiochii nespokojní obyvatelia povstali a zamordovali nenávideného správcu Ammona, otvorili Ptolomeovi brány a oddali mu kráľovstvo.

¹⁾ Následkom rán v boji obdržaných.

²⁾ Egyptčania, ktorých bol Ptolomeus zanechal v pevnosti, boli povrazení od Demetrioeho vojska.

³⁾ Roku 145. pred Kr. Hrad bol ešte vždy v rukách Sýrov. Jonatáš chcel týchto obtížnych sísedov zahnať, o čo sa bol už predtým Judas pokúsil ale márne.

⁴⁾ Každoročný poplatok; asi pol miliona tolárov. Africký talent (hrivna) obnáša 5015 Kčs, sýrsky 1142 Kčs.

29. A privolil kráľ, a napísal Jonatasovi list o všetkom tom tohoto ob-sahu:¹⁾

30. Kráľ Demetrius bratovi Jonatasovi, a židovskému národu pozdravenie!

31. Prepis listu, ktorý sme písali Lastenovi,²⁾ otcovi svojmu o vás, poslali sme k vám, aby ste vedeli:

32. Kráľ Demetrius Lastenovi otcovi pozdravenie!

33. Národu židovskému, našim priateľom, a ktorí zachovávajú, čo je spravodlivé u nás, určili sme dobre učiť pre ich dobrotivosť, ktorú majú k nám.

34. Preto oddali sme im všetky končiny judské, a tri mestá (Aferému) Lydu a Ramatu, ktoré sú pripojené k Judstvu od Samarie, a všetky ich končiny, aby boli oddelené všetkým, ktorí obetujú v Jeruzaleme,³⁾ za tie veci, ktoré brával kráľ každoročne od nich, a za úrodu zemskú a ovocie.⁴⁾

35. I iné veci, ktoré nám patrily z desiatkov a daní, odpúšťame im od tohoto času; i solné bane, a koruny, ktoré sa nám prinášaly.

36. Všetko im odpúšťame, a ničoho z toho nebude zrušené od terajška po všetek čas.

37. Preto teraz dajte si spraviť odpis tých vecí a nech sa dá Jonatovi, a položí sa na hore svätej, na slávnom mieste.

38. A vidiac Demetrius, že zem pokojná je pred tvárou jeho, a že nič sa mu neprotiví, rozpustil všetko vojsko svoje, jedného každého na svoje miesto, okrem cudzieho vojska, ktoré sobral s ostrovov národov;⁵⁾ a boli mu nepriateľmi všetko vojsko otcov jeho.

39. Tryfon ale nejaký patrila k tým,

ktorí boli predtým na strane Alexandrovej. Keď videl, že všetko vojsko šomre proti Demetriusovi, šiel k Elmalchuelovi Arabovi, ktorý vychoval pri sebe Antiocha, syna Alexandrovho

40. a naliehal na neho, aby mu ho dal, aby kráľoval miesto svojho otca. A oznámil mu, čo vykonal Demetrius, a nepriateľstvá jeho vojska proti nemu. A zostal tam mnoho dní.

41. Medzitým Jonatas poslal k Demetriovi kráľovi, aby vyhnal tých, ktorí boli na hrade v Jeruzaleme, a tých, ktorí boli v pevnostiach, lebo dobýjali Izraela.

42. I poslal Demetrius k Jonatovi rieknuť: Nielen toto učiním tebe a národu tvojmu, ale slávou zvelebím teba a národ tvoj v čas príhodný.

43. Preto včul dobre učíniš, keď mi pošleš mužov na pomoc, lebo odtrhlo sa odo mňa všetko moje vojsko.

44. Nuž poslal mu Jonatas tritisíc udatných mužov do Antiochie, a prišli ku kráľovi, a tešil sa kráľ z ich príchodu.

45. A sišli sa tí, ktorí boli z mesta, stodvadsaťtisíc mužov, a chceli zabiť kráľa.

46. A utiekol kráľ do palácu, a tí, ktorí boli z mesta, obsadili cesty mesta, a začali bojovať.

47. Tu povolal kráľ Židov na pomoc, a shromaždili sa všetci k nemu, a rozprchli sa všetci po meste.

48. A pobili v ten deň stotisíc ľudí,¹⁾ a podpálili mesto, a sobrali množstvo koristi v ten deň, a vyslobodili kráľa.

49. Keď videli tí, ktorí boli z mesta, že Židia zaujali mesto ako chceli, ztratili ducha, a volali ku kráľovi s prosbou rieknuť:

50. Podaj nám pravicu, a nech prestanú Židia dobýjať nás i mesto.

51. A odhodili svoje zbrane, a uzavreli pokoj, a oslávení boli Židia pred

¹⁾ Podmienky tieto mu dal na písme.

²⁾ O Lastenesovi sa hovorí v 10 hl., ktorého učinil Demetrius prvým úradníkom, aby odmenil jeho služby voči kráľovi. Výraz „otec kráľov“ značí hodnosť hlavného vojenského vodcu (I. Mojš. 45, 8.) Dľa grec.: náš strýk.

³⁾ Židom a nie Samaritánom, ktorí obetovali na vrchu Garizim (Ján 4, 20.)

⁴⁾ Tie poplatky, ktoré Židia predtým dávali za tieto kraje kráľovi, ponecháva Židom.

⁵⁾ S Krety menovite, odkiaľ prišli jeho trupy.

¹⁾ Diodor sicilský hovorí, že Demetrius nešetnil vtedy ani ženy, ani detky preto počet stotisíc je nie prehnany.

tvárou kráľovou a pred tvárou všetkých tých, ktorí boli v kráľovstve jeho, a boli slovutní v kráľovstve; a navrátili sa do Jeruzalema majúť mnoho koristi.

52. A sedel Demetrius kráľ na stolič kráľovstva svojho, a zem mala pokoj pred tvárou jeho.

53. Ale on luhľal všetko, čo bol riekol, a odcudzil sa od Jonatasu, a neodmenil sa mu podľa dobrodení, ktoré mu bol preukázal, a veľmi ho sužoval.

54. Potom však navrátil sa Tryfon, a s ním Antiochus, dieťa mladé,¹⁾ a kráľoval a postavil si korunu.

55. A shromaždilo sa k nemu všetko vojsko, ktoré bol rozpustil Demetrius, a bojovali proti nemu, i utiekol a obrátil sa chrbtom.

56. A Tryfon vzal slonov, a obdržal Antiochiu.

57. A napísal Antiochus mladík Jonatasovi (nasledovne) rieknuc: Potvrďujem ti kňazstvo, a ustanovujem ťa nad štyrma mestami,²⁾ aby si patril ku priateľom kráľovým.

58. A poslal mu zlaté nádoby k službe, a dal mu moc zo zlatej nádoby piť, a sa obliekať v šarlát, a nosiť zlatú záponu.

59. A Šimona brata jeho ustanovil za vodcu od pomedzia týrskeho až ku končinám egyptským.³⁾

60. A vyšiel Jonatas, pochodil mestá za riekou,⁴⁾ a shromaždilo sa k nemu všetko vojsko Syrie na pomoc, a prišiel k Askalonu, a vyšli mu z mesta slávne v ústrety.

61. A odtiaľto šiel ku Gaze, a zavreli sa tí, ktorí boli v Gaze, a obľahol ju, a spálil všetko, čo bolo na okolí mesta, a drancoval ho.

62. A prosili (obyvatelia) gazenský

Jonatasu o pokoj, a podal im pravicu; a vzal ich synov¹⁾ do záruky, a poslal ich do Jeruzalema; a prešiel krajinou až k Damašku.

63. Keď slyšal Jonatas, že sa prestúpili kniežatá Demetriove v Kadesi, ktoré je v Galilei, s mnohým vojskom, chcúc ho od spravovania krajiny vytisnúť,²⁾

64. prišiel proti nim, ale brata svojho Šimona nechal v krajine.

65. A Šimon sa rozložil pri Betsure,³⁾ a dobýjal ju za mnoho dní, a zavrel jej (obyvateľov).

66. A žiadali ho títo o pokoj, a dal im ho; a vyhnal ich odtiaľ, a zaujal mesto, a postavil v ňom stráž.

67. Jonatas ale a jeho vojsko rozložilo sa pri vode Genesar,⁴⁾ a predodňom sa pohli k rovine Azor.⁵⁾

68. A hľa, cudzie vojsko ťahlo proti nim na poli, a postavili mu úklady vo vrchoch, ale on v ústrety ťiahol proti nim.

69. Tí ale, ktorí boli v úkryte, vytrhli zo svojich miest, a pustili sa do boja.⁶⁾

70. A utiekli všetci, ktorí boli na strane Jonatasovej, a neostalo z nich, okrem Matatiáša, Absolomovho syna, a Juda, Kalfiho syna, kniežata vojska poľného.

71. Tu roztrhol Jonatas svoje rúcho, a posypal prachom svoju hlavu a modlil sa.

72. A navrátil sa Jonatas proti nim do boja, a zahnal ich na útek, hoc bojovali.

73. A videli to tí, ktorí boli utiekli z jeho strany, navrátili sa k nemu, a prenasledovali s ním všetkých až do Kades, do ich ležania, lebo až dotiaľ zašli.

¹⁾ Poprednejších mešťanov.

²⁾ Chceli ho zaneprázdňovať, aby sa nezaujímal Antiocha.

³⁾ Hraničné mesto v južnej Indii.

⁴⁾ Jazero genezaretské, ináč aj šťastlivým morom nazvané.

⁵⁾ Na úpatí Antilibanonu.

⁶⁾ Napadli Jonatasu od chrbta, ktorý mal aj pred sebou silu vojenskú.

¹⁾ Vtedy bol dvaročný, a neskoršie dostal meno Theos (Boh).

²⁾ Nad Judeou, Efraimom, Lydou a Ramathou.

³⁾ Od týrskych stupňov (pohorie vedľa Tyru sostupujúce ako stupka do mora) až po potok Rimokolura (Elariš).

⁴⁾ Za Jordán, ktorý kraj sa pridržal Demetria. Tento išiel podmaniť Antiochovi. A všetko vojsko, ktoré bol prepustil Demetrius, pridalo sa k nemu.

74. A padlo z cudzincov v ten deň tritisíc mužov; a Jonatas sa navrátil do Jeruzalema.

HLAVA 12.

Jonatas obnoví smluvu s Rimanmi a Spartiatmi. Zahnanie Demetrioeho vojska. Porážka Arabov. Oprava múrov jeruzalemských. Lesť Tryfonova k záhube Jonatovej a jeho vojska.

1. I videl Jonatas, že mu čas slúži, vybral mužov a poslal ich do Rímu potvrdiť a obnoviť s nimi priateľstvo.

2. I k Spartiatom, a do iných miest rozposlal listy toho obsahu.

3. I odišli do Rímu, a vošli do radného domu a riekli: Jonatas, hlavný kňaz, a židovský národ nás poslali, aby sme obnovili priateľstvo a spolok dľa predošlého (spôsobu).

4. A dali im listy ku svojim po (rozličných) miestach, aby ich zaviedli v pokoji do zeme judskej.¹⁾

5. Odpis ale listu, ktorý napísal Jonatas Spartiatom, bol tento:

6. Jonatas, hlavný kňaz, a starší ľud, i kňazi a ostatný ľud židovský Spartiatom bratom pozdravenie!

7. Už dávno poslané bolo písmo Oniášovi,²⁾ hlavnému kňazovi od Aria, ktorý u vás kraloval, že ste bratia naši, ako prepis obsahuje, ktorý dolu položený je.

8. A prijal Oniáš s úctou muža, ktorý bol poslaný, a vzal písmo, ktorým oznámené bolo o spolku a priateľstve.

9. Ačpráve my tohoto ničoho³⁾ nepotrebujeme majúc k potešeniu sväte knihy,⁴⁾ ktoré sú v rukách našich,

¹⁾ Senát im dal písma na svojich rímskych úradníkov.

²⁾ Oniáš III. viď 19. Tu spomínaný kráľ je Arius I. syn a nástupca Akrotalusa II. predchodcu Leonidasovho, ktorý bol jeho tátorom. Tento zomrel už v 8 roku svojho života okolo 191 pred Kr. Oniáš III. bol hlavným kňazom okolo 199 pred Kristom asi pred 50 rokmi skorej ako Jonatas tento list napísal.

³⁾ Vášho priateľstva a spoločnosti.

⁴⁾ Ktoré nám sľubujú pomoc božiu, jestliže sa budeme naňu spoliehať.

10. jednak sme poslali k vám obnoviť bratstvo a priateľstvo, aby sme sa vám snáď cudzími nestali, lebo mnoho času prebehlo, ako ste poslali k nám.

11. Preto my po všetek čas bez prestania v slávne dni a v ostatné, v ktoré sa patrí, spomíname na vás pri obetách, ktoré obetujeme, a pri svätých obradoch, ako je povinné a slušné spomenúť si na bratov.

12. Preto tešíme sa zo slávy vašej.

13. Ale nás obklúčily mnohé úzkosti, a mnohé bitky, lebo bojovali proti nám kráľovia, ktorí sú na okolí našom.

14. Jednak nechceli sme vám obťažnými byť, ani ostatným spoločníkom, a priateľom našim v týchto vojnách;

15. lebo sme obdržali pomoc s neba, a vyslobodení sme my, a ponížení nepriatelia naši.

16. Preto vyvolili sme Numenia, syna Antiochovho, a Antipatra, syna Jasonovho, a poslali sme ich k Rímanom obnoviť s nimi priateľstvo a predošlý spolok.

17. Rozkázali sme im tiež, aby išli aj k vám, a vás pozdravili; a aby vám oddali naše písmo o obnovení bratstva nášho.

18. A teraz dobre učiníte odpovediac nám na toto.

19. A tento je odpis listu, ktorý poslal Oniášovi:

20. Arius, spartiatský kráľ, Oniášovi, hlavnému kňazovi, pozdravenie!

21. Nájsené je v písme o Spartiatoch a Židoch, že sú bratia, a že sú z pokolenia Abrahámovho.¹⁾

22. A včuľ, ako sme zvedeli, dobre učiníte, keď nám odpíšete o vašom pokoji.²⁾

23. Ale aj my vám zas píšeme: Náš dobytok, a majetky naše sú vaše; a vaše sú naše; preto sme rozkázali, aby sa vám toto oznámilo.

¹⁾ Toto písmo sa ztratilo. Ináč písmo sv. nezná o tomto príbuzenstve nič, a Spartiatski tu boli rozhodne na omyl.

²⁾ O vašom položení, či máte pokoj?

24. Tu počul Jonatas, že sa navrátili kniežatá Demetrioie s vojskom o mnoho väčším ako predtým, aby bojovali proti nemu.

25. I vyšiel z Jeruzalema, a išiel proti ním do zeme amatitskej,¹⁾ lebo nechcel im dať času, aby vtrhli do jeho krajiny.

26. A poslal vyzvedačov do ich ležania, a navrátiac sa títo oznámili, že uzavreli ich v noci napadnúť.

27. Ale keď zapadlo slnko, rozkázal Jonatas svojim, aby bdeli, a aby boli hotoví v zbrani k boju celú noc, a postavil strážcov okolo ležania.

28. I slyšali nepriatelia, že je Jonatas pripravený so svojimi do boja, i prelakli sa, a báli sa v srdci svojom, a zapálili ohne v svojich ležaniach.²⁾

29. Jonatas ale, a tí, ktorí s ním boli, nezvedeli len ráno; lebo videli horiace svetlá.

30. A prenasledoval ich Jonatas, ale ich nedohonil, lebo preplavili rieku Eleuteru.

31. Potom sa obrátil Jonatas k Arabom, ktorí sa menujú Zabadejskí, a porazil ich, a pobral ich korisť.

32. A sobral sa, a prišiel do Damašku, a prešiel celú tú krajinu.³⁾

33. Šimon však vytiahol a prišiel až po Askalon a susedné pevnosti; potom sa odchýlil k Joppe a zaujal ho;

34. (lebo slyšal, že chceli vydať pevnosť prívržencom Demetriovým) a postavil tam strážcov, aby ju strážili.

35. Keď sa navrátil Jonatas, svolal starších z ľudu, a umienil s nimi vystaviť pevnosti v Judstve,

36. a múry jeruzalemské, a vystaviť medzi hradom a mestom veľmi vysoký múr, aby ho oddelil od mesta, a aby sám bol o sebe, a aby (tam) ani nekuovali, ani nepredávali.⁴⁾

¹⁾ Ináč aj Emat, Hamat, na severnej hranici Palestíny.

²⁾ Aby podviedli Židov, že sú ešte v svojom ležení hoci boli už odišli.

³⁾ Aby ju očistil od Demetriovho vojska.

⁴⁾ Aby hrad bol úplne oddelený od mesta, aby sa v ňom žiadne obchody nemohly viesť, lebo lebo syrská posádka bola ešte v hrade.

37. Tedy sa sišli, aby stavali mesto. A spadol múr, ktorý bol nad potokom¹⁾ na východnej strane, a napravil ho, ktorý sa menuje Kafeteta.

38. A Šimon vystavil Adiadu²⁾ v Sefele, a opevnil ju, a postavil na ňu brány a zámky.

39. Medzitým zamýšľal Tryfon panovať v Azii,³⁾ a vziať korunu, a vystrieť ruku po Antiochovi kráľovi;

40. bojac sa však, že mu to nedovolí Jonatas, ale že bude bojovať proti nemu, hľadal ho lapíť a usmrtiť. A vstanúc odišiel do Betsan.⁴⁾

41. A vyšiel proti nemu Jonatas so štyridsať tisíc mužmi vyberanými do boja,⁵⁾ a prišiel do Betsan.

42. A videl Tryfon, že Jonatas prišiel s veľkým vojskom, aby vztiahol na neho ruku, a ľaknul sa,

43. a prijal ho s úctou, a odporúčal ho všetkým svojim priateľom, a dal mu dary; a rozkázal vojsku svojmu, aby ho poslúchalo ako jeho samého.

44. A riekol Jonatasovi: Prečo si trápiš všetok ľud, keď niet medzi nami vojny?

45. A teraz pošli ich do svojich domov, a vyvoľ si málo mužov, ktorí ostanú s tebou, a poď so mnou do Ptolomaidy, a dám ti ju, i iné pevnosti, aj vojsko, a všetkých úradníkov, a navrátiac sa odídem; lebo preto som prišiel.

46. A uveril mu, a učinil ako riekol, a prepustil vojsko, a odišli do zeme judskej.

47. A zadržal pri sebe tritisíc mužov, z ktorých poslal dvetisíc do Galilee, a tisíc išlo s ním.

48. Ale keď Jonatas vstúpil do Ptolomaidy, zatvorili Ptolomejskí brány

¹⁾ Potok Cedron.

²⁾ Mesto na západ od Jeruzalema, odkiaľ mohla byť opanovaná jedna hlavná cesta.

³⁾ V Syrii. Kráľovia sýrski nosili toto meno hoci panovali len nad malou čiastkou Azie.

⁴⁾ Skytopolis.

⁵⁾ Aby mu ukázal, že sa ho nebojí. Svoj zlý úmysel už v tom ukazoval, že prišiel s vojskom do Judee.

mesta, a chytili ho; a všetkých, ktorí boli vstúpili s ním, pobili mečom.

49. A poslal Tryfon vojsko a jazdcov do Galilee, a na veľkú rovinu, aby zničili všetkých spojencov Jonatasových.

50. Ale keď títo zvedeli, že Jonatas je chytený, a že zahynul, i všetci, ktorí boli s ním, povzbudzovali jedni druhých, a vytiahli hotoví do boja.

51. A vidiac títo, ktorí ich boli prenasledovali, že ide o ich život, vrátili sa.

52. Ti však všetci prišli v pokoji do judskej zeme. A oplakali Jonatasa veľmi, i tých, ktorí boli s ním, a Izrael kvílil plačom veľikým.

53. A všetky národy do okola hľadely ich zničiť; lebo hovorily:

54. Nemajú kniežata a pomocníka, preto teraz vybojujme ich, a vykoreňme ich pamätku z ľudí.

HLAVA 13.

Vyvolenie Šimona za vodcu. Lesť Tryfonova. Zavraždenie Jonatáša a Antiocha kráľa. Šimon dobýja Gazu i hrad jeruzalemský.

1. Keď slyšal Šimon, že Tryfon sobral mnoho vojska, aby vtrhnul do zeme judskej a ju zpusťošil,

2. vidiac, že je ľud v hrôze a strachu, išiel do Jeruzalema, a shromaždil ľud.

3. A povzbudzujúc ich riekol: Vy viete, jak veľké veci vykonali sme ja i bratia moji, a dom otca môjho pre zákon, a pre svätýňu, a (koľké) boje, a koľké úzkosti sme zkusili.

4. Preto zahynuli všetci bratia moji pre Izraela, a ostal som ja sám.

5. A teraz odstúp odo mňa, aby som chcel šetriť život svoj v ktoromkoľvek čase súženia, lebo nie som lepší od bratov svojich.

6. Vypomstím sa teda za svoj národ a svätýňu, i za dietky a ženy naše, lebo sa sobrali všetky národy zničiť nás z nepriateľstva.

7. A rozpálil sa duch všetkého ľudu spolu ako slyšal tieto reči,

8. a odpovedali hlasom veľikým rieknuť: Ty si vodcom naším miesto Judu, a Jonatáša, brata tvojho.

9. Bojuj náš boj, a všetko, čo nám povieš, učiníme.

10. Shromaždiac teda všetkých bojovných mužov, ponáhlal sa dokončiť všetky múry jeruzalemské, a opevnil ho do okola.

11. A poslal Jonatáša, syna Absalomovho, a s ním nové vojsko do Joppe, a tento vyženúc tých, ktorí v ňom boli, ostal tam sám.

12. A pohnul sa Tryfon od Ptolomaidy s veľkým vojskom, aby vtrhol do zeme judskej, a Jonatas bol s ním pod strážou.

13. Šimon ale rozložil sa v Addus¹⁾ proti rovine.

14. A keď zvedel Tryfon, že povstal Šimon miesto brata svojho Jonatáša, a že sa chce s ním pustiť do boja, poslal k nemu poslov

15. rieknuť: Pre striebro, ktoré bol dlžen brat tvoj Jonatas do kráľovskej pokladnice, a pre veci, ktoré mal sverené, zadržali sme ho.

16. A teraz pošli sto hrivieň striebra a jeho dvoch synov do zálohu, aby, keď bude prepustený, neodstúpil od nás;²⁾ a pošleme vám ho.

17. A Šimon porozumel, že lstive hovorí s ním, jednak rozkázal vydať striebro a chlapcov; aby si nepritiahol veľkého nepriateľstva u ľudu izraelského, ktorý by riekol:

18. že neposlal striebro a chlapcov, preto zahynul.

19. A poslal chlapcov a sto hrivieň, ale ten solhal a neprepustil Jonatáša.

20. A potom pritiahol Tryfon do krajiny, aby ju zpusťošil, a obišli cestou,

¹⁾ Addus je to isté, čo Adiada. Ponevác Tryfon tiahnuť popri mori, aby od západu prišiel do Jeruzalema, chcel ho Šimon v užine pri Adiade dočkať.

²⁾ Tryfon sa chcel zabezpečiť, aby keď prepustí Jonatáša, nepridal sa k Demetrovi.

ktorá vedie do Ador,¹⁾ Šimon však a jeho vojsko tiahli na každé miesto za nimi, kdekofvek išli.

21. Ale ktorí boli v hrade, poslali k Tryfonovi poslov, aby sa ponáhlal prísť púšťou, a aby poslal im potravín.

22. A vypravil Tryfon všetkých jazdcov, aby došiel v tú noc; ale bolo veľmi mnoho snehu, a neprišiel do Galaadska.²⁾

23. A keď sa priblížil k Baskamanu,³⁾ zabil tam Jonatása a jeho synov.

24. Potom sa obrátil Tryfon a odišiel do svojej zeme.

25. A poslal Šimon, a vzal kosti Jonatása, brata svojho, a pochoval ich v Modin, meste otcov svojich.

26. A oplakával ho všetek Izrael veľkým plačom, a smútili za ním mnoho dní.

27. A vybudoval Šimon nad hrobom otca svojho, a bratov svojich do očí padajúce vysoké stavenie z hladeného kameňa od predku i od zadku.

28. A postavil sedem pyramíd, jednu proti druhej, otcovi i matke, a štyrom bratom.⁴⁾

29. A okolo nich postavil veľké stĺpy, a po stĺpoch zbroj, na večnú pamiatku; a vedľa zbroja vyryté lode, ktoré mohli vidieť všetci plávajúci po mori.

30. Toto je hrob, ktorý spravil v Modin, (a) stojí až do dnešného dňa.⁵⁾

31. Tryfon ale, keď šiel cestou s Antiochom, mladým kráľom, lstive zabil ho.

32. A kraľoval miesto neho a postavil si korunu Azie, a učinil veľkú ranu v zemi.

33. A vystavil Šimon pevnosti judské, zaopatriac ich vysokými vežami, a veľ-

kými múrami, a bránami, a zámkami; a potravín nachystal v pevnostiach.

34. A vybral Šimon mužov, a poslal k Demetriovi kráľovi, aby uľavil krajine,¹⁾ lebo všetky skutky Tryfonove boli vykonané násilím.²⁾

35. Tedy Demetrius kráľ odpovedal mu na tie slová, a napísal takýto list:

36. Kráľ Demetrius Šimonovi, najvyššiemu kňazovi, a priateľovi kráľov, a starším i národu židovskému pozdravenie!

37. Korunu zlatú, i palmovú ratolesť, ktorú ste poslali, sme prijali; a hotoví sme s vami učiniť veľký pokoj, a písať kráľovským predstaveným, aby vám odpustili to, čo sme my odpustili.

38. Lebo čo sme ustanovili vám, to platí. Pevnosti, ktoré ste vystavili, nech sú vaše.

39. Odpúšťame aj chyby a priestupky až do dnešného dňa, aj korunu, ktorú ste boli dlžní; a jestli ešte nejaký iný poplatok bol v Jeruzaleme, nech nebude viac platený.

40. A jestliže sú niektorí medzi vami spôsobilí, aby boli zapísaní medzi našich, nech budú zapísaní, a nech je pokoj medzi nami!

41. Roku stosedemdesiateho³⁾ bolo snáťé jarmo pohanov s Izraela.⁴⁾

42. A počal ľud izraelský písať na doskách o skutkoch obecných. Roku prvého Šimona, najvyššieho kňaza a veľkého vodcu a kniežata židovského.

43. V tie dni dorazil Šimon ku Gaze,⁵⁾ a obľahol ju vojskom, a shotovil stroje, a postavil ich proti mestu, a útočil na jednu vežu, a zaujal ju.

44. A vyrútili sa tí, ktorí boli skrytí v stroji, na mesto; a stalo sa veľké pohututie v meste.

¹⁾ Mesto a pevnosť v Idumei. Ponevác západná strana bola obsadená Šimonom, išiel ďalej k juhu, aby od južnej strany vtrhol do Judee.

²⁾ Dľa gréck.: a neprišiel do Jeruzalema, ale do Galaadu, aby východným smerom odišiel do Syrie.

³⁾ Mesto v Galaadsku.

⁴⁾ Siedmu pyramidu vystavil pre seba.

⁵⁾ Až po napísanie prvej knihy Machabejskej.

¹⁾ Demetrius za ten čas, dokiaľ panoval Tryfon v Antiochii, utiahol sa do východných krajov.

²⁾ Na Tryfona sa nemohli spoliehať, lebo prišiel zbojstvom ku trónu.

³⁾ Roku 142 pred Kristom.

⁴⁾ Potom Židia od tohoto roku datovali v smluvách atď.

⁵⁾ Správnejšie: Ku Gazare (Srov. 14, 7—34.)

45. A vyšli, ktorí boli v meste, s manželkami a dieťkami na múr, a roztrhnúc rúcha svoje volali hlasom veľikým, žiadajúc od Šimona, aby im pravicu podal,

46. a riekli: Neodplácaj nám podľa zlosti našich, ale podľa milosrdenstva svojho.

47. A slutoval sa Šimon a nedobýval ich, ale vyhнал ich z mesta, a vyčistil domy, v ktorých boli modly a potom všiel do neho s chválospevami dobrorečiac Pánovi.

48. A po vyčistení všetkej nečistoty z neho, osadil v ňom mužov, ktorí by plnili zákon; a ohradil ho, a učinil si (tam) prýbytok.

49. Tým však, ktorí boli v hrade jeruzalemskom, zakázané bolo vychádzať a vchádzať do krajiny, a kupovať a predávať; a hladovali veľmi, a mnohí z nich hladom zahynuli.

50. A volali k Šimonovi, aby pravicu dostali, a podal im; a vyhнал ich odtiaľ, a vyčistil hrad od poškvín.

51. A vošli do neho dvadsiatehotretieho dňa druhého mesiaca, roku stosedemdesiatehoprvého s chválospevom, palmovými ratolestiami, citarami, a cymbalmi, a harfami, a spevami, a piesňami, lebo veľký nepriateľ¹⁾ bol vyplienený z Izraela.

52. A ustanovil, aby tieto dni každoročne slávené bývaly s radosťou.

53. A opevnil horu chrámu, ktorá bola pri hrade, a býval tam on aj tí, čo boli s ním.

54. A videl Šimon Jána, syna svojho, že je udatný bojovník, ustanovil ho za vodcu všetkého vojska; a ten býval v Gazare.

HLAVA 14.

Zajatie Demetria. Pokoj v zemi júdskej. Obnovená smluva s Rimanmi a Spartiatskými. Hrdinské činy Šimonove zapísané na medených doskách.

1. Roku stosedemdesiatehodruhého¹⁾ shromaždil kráľ Demetrius²⁾ svoje vojsko, a tiahol do Medie, aby si odtiaľ vzal pomoc, a bojoval proti Tryfonovi.

2. A slyšal Arsakes³⁾ kráľ perský a médsky, že Demetrius vtrhnul do jeho hraníc, tedy poslal jedného zo svojich kniežat, aby ho chytil živého, a priviedol ho k nemu.

3. I vytiahol a porazil vojsko Demetria, a jeho chytil, a priviedol ho k Arsakesovi, a hodil ho do väzenia.

4. A všetka zem judská mala pokoj po všetky dni Šimonove, a vyhľadával blaho národa svojho, a ľúbila sa im jeho moc a sláva jeho po všetky dni.

5. A okrem všetkej slávy svojej zaujal ešte Joppe za prístav, a učinil prístup k otvorom morským.⁴⁾

6. A rozšíril hranice národa svojho, a obdržal (celú) krajinu.

7. A shromaždil mnohých zo zajatia, a panoval nad Gazarou, a Betsurou a v hrade; a odpratal z neho nečistoty, a nebolo, kto by sa mu protivil.

8. A jedenkaždý v pokoji obrábal svoje pole; a zem judská dávala svoju úrodu, a stromy poľné svoje ovocie.

9. Starcovia všetci sedávali na uliciach, a rozprávali sa o dobrobyte zeme, a mládenci obliekali sa do rúcha slávy a vojny.⁵⁾

10. A mestá zaopatroval potravou, a ustanovil, aby bola zbroj k obrane tak,⁶⁾ že meno jeho bolo slávne spomínané až do končín zeme.

¹⁾ Roku 140 pred Kristom.

²⁾ Demetrius Nikanor viď hl. 13.

³⁾ Meno Arsakes bolo všeobecné meno partijských panovníkov, a tu sa rozumie Mitridates I.

⁴⁾ Viď 13, 22. Zvlášť na Krete bývalo mnoho Židov.

⁵⁾ Nosili šaty a zbraň svojich slávnych otcov.

⁶⁾ Dľa grec.: učinil ich bojaschopnými ich nástrojmi vojenskými.

¹⁾ Dlhoročné obsadenie.

11. A uviedol pokoj do zeme, a radoval sa Izrael radostou veľkou.

12. A sedával každý pod viničom svojím a pod figovým stromom, a nebolo, kto by ich prestrašil.¹⁾

13. Nebolo na zemi, kto by bojoval proti nim; a králi porazení boli v tých dňoch.

14. A posilňoval všetkých ponížených ľudu svojho, a dbal o zákon, a vyplienil všetkých nespravodlivých a zlých.

15. Ozdobil svätyňu, a rozmnožil nádobu svätyne.

16. A bolo slyšať v Ríme, že zomrel Jonatas, až k Spartiatom (došla tá zpráva), a veľmi sa zarmútili.

17. Ale keď slyšali, že Šimon, brat jeho stal sa hlavným kňazom, na miesto neho, a že on zaujal celú krajinu, a mestá v nej,

18. písali k nemu na medených doskách, aby obnovili priateľstvo a spojenstvo, ktoré boli uzavreli s Judom a Jonatasom, jeho bratmi.

19. A prečítané boli (tie písma) pred shromaždením v Jeruzaleme. A tento je odpis listu, ktorý poslali Spartiati:

20. Spartiatské kniežatá²⁾ a mestá Šimonovi kňazovi veľkému, a starším a kňazom, a ostatnému židovskému ľudu, bratom svojim pozdravenie!

21. Poslovia, ktorí boli vyslaní k nášmu ľudu, oznámili nám o vašej sláve, a cti, a radosti; a radovali sme sa ich príchodu,

22. a napísali sme to, čo bolo od nich povedané, do poradných výrokov ľudu, takto: Numenius (syn) Antiochov, a Antipater syn Jasonov, poslovia židovskí prišli k nám obnoviť s nami predošlé priateľstvo.

23. A ľúbilo sa ľudu slávne prijať mužov, a vložiť odpis ich reči do kníh ľudu zvláštnych, aby boli na pamiatku spartiatskému ľudu. Odpis toho napísali sme Šimonovi, kňazovi veľkému.

¹⁾ Obraz pokoja a blahobytu, ako u Zach. 3, 10.

²⁾ V Sparťe už nebolo kráľov.

24. A potom poslal Šimon Numenia do Rímu, s veľkým zlatým, tisíc hrvien ťažkým¹⁾ štítom, potvrdiť s nimi spojenstvo. Ale keď slyšal ľud rímsky²⁾

25. tie reči, riekol: Čím sa odplatíme Šimonovi a synom jeho?

26. Lebo on oslobodil bratov svojich, a odvrátil nepriateľov izraelských od nich. A ustanovili mu slobodu,³⁾ a napísali (to) na doskách medených, ktoré ná stĺpy na hore Sion vyvesili.⁴⁾

27. A toto je odpis toho písma: Osemnásteho dňa mesiaca Elul,⁵⁾ roku sedemdesiatehodruhého, roku tretieho pod Šimonom veľkňazom, v Asarameli,⁶⁾

28. vo veľkom shromaždení kňazov, a ľudu, a kniežat národa, a starších krajiny oznámené bolo toto: Že často bývaly bitky v krajine našej,

29. ale Šimon, syn Matatiášov z potomkov Jaribových, a bratia jeho vydali sa do nebezpečenstva, a postavili sa proti nepriateľom národa svojho, aby obstála ich svätyňa a zákon, a veľkou slávou oslávili národ svoj.

30. A shromaždil Jonatas svoj národ, a stal sa ich kňazom veľkým, a priložený bol k ľudu svojmu,

31. a nepriatelia ich chceli potlačiť a zpusťovať ich krajinu, a vystrel ruku po ich svätyne,

32. vtedy sa proti tomu postavil Šimon a bojoval za národ svoj, a vydal mnoho peňazí, a ozbrojil mužov vojska národa svojho, a dal im plat.

33. A ohradil mestá judské, i Betsuru, ktorá bola na hraniciach judských, kde

¹⁾ Asi 87.000 korún hodnoty; s výroku tohto chýba slovo „važiacim“, tedy o hodnote v peniazoch je reč.

²⁾ Dľa mnohých vykladateľov sa pod týmto ľudom má rozumieť ľud židovský, lebo tu uvedené veci sa s ním úplne shodujú, a v gréckom texte chýba tento dodavok.

³⁾ Úplnú neodvislosť.

⁴⁾ Tento verš v gréckom znení nasledovne: Lebo on, jeho bratia a dom otca jeho sa dokázali hrdinskými, a nepriatelia izraelskí boli od neho mečom zahnaní, a jemu sloboda ustálená, a oni písali pamiatku toho na medené tabule.

⁵⁾ Roku 140. pred Kristom v mesiaci august — september.

⁶⁾ Čiže Ozar am el — v dome pokladov ľudu božieho. Iní to zase ináč vykladajú.

prv bývala zbroj nepriateľov, a osadil tam posádku mužov judských.

34. I Joppe ohradil, ktoré bolo u mora i Gazaru na hraniciach Azota, kde predtým nepriateľ býval, a osadil tam Židov; a nariadil v nich, čokoľvek sa hodilo k ich napraveniu.

35. A keď videl ľud skutok Šimonov a slávu, ktorú zamýšľal urobiť národu svojmu, ustanovili ho vodcom svojím, a kniežatom kniazským, preto, že on učinil všetko toto a spravodlivosť a vernosť, ktorú zachoval národu svojmu, a vynasnažoval sa všemožným spôsobom povýšiť ľud svoj.

36. A v jeho dňoch darilo sa dielo v rukách jeho, tak že pohania vyhnaní boli z ich kraju, a ktorí boli v meste Davidovom v Jeruzaleme na hrade, z ktorého vychádzali, a poškvŕňovali všetko, čo bolo na okolí svätyne, a činili veľkú ranu (jej) čistote.

37. A osadil v ňom mužov judských na ochranu krajiny, a mesta, a povýšil múry jeruzalemské.

38. A kráľ Demetrius potvrdil jeho najvyššie kniazstvo.

39. Následkom tohto učinil ho priateľom svojím, a vyznačil ho veľkou slávou.

40. Lebo slyšal, že Židia nazvaní boli od Rimanov priateľmi, a spoločníkmi a bratmi, a že slávne prijali poslancov Šimonových.

41. a že Židia a ich kňazi jednohlasne uznali ho za radcu svojho, a najvyššieho kňaza na veky, dokiaľ nepovstane medzi nimi prorok verný.¹⁾

¹⁾ Posledný, ktorý právom zastupoval úrad hlavného kňaza bol Oniáš III. (II. Mach. 3, 1.) Tohto posadil Antiochus Epifanes v prvom roku svojho panovania, a predal tento úrad Oniášovmu bratovi, Jasonovi. Oniáš IV. syn Oniáša III. sa bál, preto že jeho otec bol zavraždený v Dafne, utiekol do Egypta, a v Leontopolísi vystavil proti zákonu obetné miesto. (V. Mojš. 12, 5.) a chrám, a úrad hlavného kňaza on zastupoval; a preto ztratil úrad kňazský v Jeruzaleme on i jeho rodina. Toto určil ľud a kňazstvo, ktoré hodnosť hlavného kňaza oddali Šimonovi dedične, dokiaľ nepovstane prorok, ktorému, ako takému budú veriť, a ktorý zaslúži túto dôveru. A tento prorok bol prisľúbený Messiaš. Ježiš Kristus.

42. a aby bol vodcom nad nimi, a starosť mal o svätyňu, a aby ustanovil úradníkov nad ich dielami, i nad krajinou, a nad zbraňami a pevnosťami;

43. a aby mal starosť o svätyňu, a aby ho poslúchali všetci, a aby všetky nariadenia v krajine boli v jeho mene podpísované, a aby sa odieval šarlátom a zlatom.

44. A aby nikomu z ľudu, a z kňazov nebolo slobodno zrušiť niečo z toho, a spierať sa tomu, čo bolo od neho povedané, alebo svoláť snem v krajine bez neho, a odievať sa šarlátom, a mať zlatú záponu.

45. A kto by konal proti tomu, alebo zrušil niečo z toho, ten bude vinný.

46. A ľúbilo sa všetkému ľudu ustanovenie Šimona, a konať podľa slov tých.

47. A prijal to Šimon, a ľúbilo sa mu, aby zastupoval najvyššie kniazstvo, a bol vodcom a kniežatom národa židovského, a kňazov, a vládol nad všetkými.

48. A písmo toto kázal vryť do tabúl medených, a postavil ho v ohrade svätyne, na slávnom mieste,

49. a odpis tých vecí uložiť do pokladnice, aby ho mal Šimon a synovia jeho.

HLAVA 15.

Antiochus obľúbil priateľstvo so Šimonom. Válka jeho s Tryfonom. Rimania sa listovne primlúvali za Židov. Antiochus zrušil smluvu so Šimonom. Poslanie Ceudebea s vojskom do zeme júdskej.

1. A kráľ Antioch, syn Demetrios, poslal list z ostrovov morských Šimonovi kňazovi, a kniežatu národa židovského, a všetkému národu.¹⁾

2. A obsah jeho bol tento: *Kráľ Antioch Šimonovi kňazovi veľkému a národu židovskému pozdravenie!*

¹⁾ Tento Antiochus VII, ktorý dostal neskoršie meno Sidetes, bol počas vojny, ktorú viedol jeho otec s Alexandrom, i s bratom svojim Demetriosom do Knidosu poslaný. Keď však dostal sa na trón jeho brat, navrátil sa do Syrie. A keď slyšal, že je tento chytený od Partov, usiloval sa zaujať jeho miesto. On sa vtedy zdržoval práve v Roduse, a odtiaľ napísal nasledujúci list.

3. Ponevác niektorí nešľachetníci zaja-
u-ali kráľovstvo otcov našich, a chcem
zasa dostať kráľovstvo, a ustanoviť ho
ako predtým; a sobral som mnoho vy-
beraného vojska, a vystrojil som lode
válečné,

4. a chcem tiahnuť krajinou, aby som
sa pomstil nad tými, ktorí zkazili kra-
jinu našu, a ktorí zpusťovali mnohé me-
stá v kráľovstve mojom.

5. Preto ti teraz potvrdzujem všetky
výhody, ktoré ti popriali predtým mnou
všetci kráľovia, a ktorékoľvek iné dary
ti odpustili.

6. A dovoľujem ti raziť vlastné pe-
niaze v krajine tvojej.

7. Jeruzalem však nech bude svätý a
slobodný; a všetky zbrane, ktoré sú zho-
tovené, a pevnosti, ktoré si vystavil, a
ktoré držíš (v moci), nech ostanú tebe.

8. A všeliká daň¹⁾ kráľovská a čo by
na budúce náležalo kráľovi, od tejto
chvilky, a po všetky časy, odpúšťajú sa
tebe.

9. A keď obdržíme naše kráľovstvo,
oslávime teba i tvoj národ, i chrám veľ-
kou slávou tak, aby zrejma bola sláva
vaša po celej zemi.

10. Roku stosedemdesiatehoštvrté-
ho²⁾ vyšiel Antioch do zeme otcov svo-
jích, a shromaždilo sa k nemu všetko
vojsko, tak že ich len máličko ostalo s
Tryfonom.

11. A prenasledoval ho Antioch kráľ,
a prišiel do Dory³⁾ utekajúc pomorím,

12. lebo videl, že sa hrnú biedy na
neho, a opustilo ho vojsko.

13. A Antioch sa rozložil u Dory so
stodvadsaťtisíc bojovnými mužmi, a o-
semtisíc jazdcami.

14. A obklúčil mesto, a pristúpili lo-
de od mora, a súžili to mesto od zeme,
i od mora, a nedovolili nikomu vojsť ale-
bo vyjsť.

¹⁾ Pravdepodobne zlaté koruny a palmové ra-
tolesti, ktoré boli povinní kráľovi dávať.

²⁾ Roku 138. pred Kristom.

³⁾ Dora dnes Tantura, silné mesto niekoľko míl
na juh od vrchu Karmelu.

15. Tu prišiel Numenius a tí, ktorí boli
s ním, z mesta Rímu, majúci listy krá-
ľom a krajinám písané, v ktorých bolo
písané toto:

16. Lucius konsul rímsky¹⁾ Ptolomeu-
sovi²⁾ kráľovi pozdravenie!

17. Poslovia židovskí prišli k nám,
priatelia naši, obnoviť predošlé priateľ-
stvo a spojenstvo, poslaní od Šimona,
kniežaťa kňazského, a ľudu židovského.

18. a priniesli aj zlatý štít tisíc mín.

19. Preto sa nám ľúbilo písať kráľom
i krajinám, aby im nič zlého nečinili, a
nebojovali proti nim, a ich mestám a ich
krajinám; a aby nedávali pomoci tým,
ktorí bojujú proti nim.

20. A videlo sa nám prijať od nich
štít.

21. Preto jestliže niektorí nešľachet-
níci utiekli z ich krajiny k vám, vydajte
ich Šimonovi, kniežatu kňazskému, aby
ich potrestal dľa zákona svojho.

22. Toto isté bolo písané aj Demetri-
ovi³⁾ kráľovi a Attalovi⁴⁾ a Ariaratovi⁵⁾
a Arsakesovi,⁶⁾

23. a do všetkých krajín a do Lapsa-
ku, a Spartiatom, a do Délu a do Myn-
du, a Sicionu, a do Karie, a do Samu, a
do Pamfilie, a do Lycie, a do Alikar-
nassu, a do Kosu, a do Sidy, a do Arady,
a do Rodu, a do Faselid, a do Gortiny,
a do Gnidu, a do Cypru, a Cyreny.⁷⁾

24. Odpis ale toho napísali Šimonovi
kniežatu kňazskému a ľudu židovskému.

25. A Antioch kráľ rozložil sa po-
druhékrát⁸⁾ u Dory, a posielajúc stále
k nej vojsko a stavajúc stroje, zavrel
Tryfona, aby neušiel.

¹⁾ Dľa viacerých vykladateľov: Lucius Kalpur-
nius Piso.

²⁾ Ptolomeus Euergetes II. alebo Pyskon.

³⁾ Nikanorovi, lebo nevedeli vtedy o jeho väz-
není.

⁴⁾ Attalus bol kráľom v Pergamuse, a to druhým
tohoto mena.

⁵⁾ Ariarates kráľ kapadocký.

⁶⁾ Arsakes partský kráľ.

⁷⁾ Mená miest v provinciách a mestách malej
Azie. Ďalej niektorých ostrovov Archipelagusa,
Recka, Fenicie a severnej Afráky.

⁸⁾ Dľa iných „druhého dňa“.

26. A Šimon mu poslal dvetisíc vyberaných mužov na pomoc, a striebra i zlata a mnoho zbrani.

27. A nechcel ich prijať, lež zrušil všetko, na čom sa boli usniesli prv, a odvrátil sa od neho.

28. A poslal k nemu Atenobia, jedného zo svojich priateľov, aby vyjednával s ním rieknuť: Vy držíte (v moci) Joppe, i Gazaru a hrad, ktorý je v Jeruzaleme, mestá kráľovstva môjho.

29. Ich končiny ste zpusťovali, a učinili ste škodu veľkú v zemi, a panovali ste nad mnohými miestami v kráľovstve mojom.

30. Teraz teda vydajte mestá, ktoré ste pobrali, a poplatky od miest, nad ktorými ste panovali okrem končín judských.

31. Jestliže nechcete, dajte za ne päťsto hrivien striebra, a za zkažu, ktorú ste učinili, a za dane od miest druhých päťsto hrivien; jestli nie, prídem a budem bojovať proti vám.

32. A prišiel Atenobius priateľ kráľovský do Jeruzalema a videl slávu Šimonovu, a lesk zlata i striebra, a hojnú prípravu; a podivil sa, a oznámil mu slová kráľove.

33. Šimon odpovedal a riekol: Ani cudzej zeme sme neodobrali, ani nedržíme cudzieho (majetku), ale dedictvo našich otcov, ktoré nespravodlivo od našich nepriateľov držané bolo.

34. Preto my majúc čas, osobujeme si zasa dedictvo otcov svojich.

35. Čo sa Joppe a Gazary týka, ktoré žiadaš, tie činievaly veľkú škodu ľudu,¹⁾ i krajine našej, za tie²⁾ dáme sto hrivien. A neodpovedal mu Atenobius slova,

36. ale navrátil sa s hnevom ku kráľovi, oznámil mu tie slová, i slávu Šimonovu, a všetko, čo videl; a rozhneval sa kráľ hnevom veľkým.

37. Ale Tryfon ušiel na lodi do Ortosiady.¹⁾

38. A ustanovil kráľ Cendebea za vodcu pomorského, a dal mu pešie i jazdecké vojsko.

39. A rozkázal mu tiahnúť s vojskom proti zemi judskej, a kázal mu vystaviť Gedoru,²⁾ a zahradiť brány mesta, a bojovať proti ľudu. A kráľ hnal sa za Tryfonom.

40. I pritiahol Cendebeus k Jamnii, a začal znepokojovať ľud a utláčať Judeu, a zajať ľud, a zabíjať, a stavať Gedoru.

41. A postavil tam jazdcov, i pešie vojsko; aby vychádzajúc prechádzali cesty judské, ako mu kráľ prikázal.

HLAVA 16.

Vojna s Cendebeom. Cendebeus je zajatý a zabitý od Šimonových synov. Šimon zavraždený od zajať Ptolomeovho. Šimona nasleduje Ján Hirkánus, jeho syn v kraľovstve.

1. A vyšiel Ján z Gazary,³⁾ a oznámil Šimonovi, otcovi svojmu, čo učinil Cendebeus proti ich ľudu.

2. A povolal Šimon dvoch starších synov, Judu a Jána, a riekol im: Ja a bratia moji, a dom môjho otca bojovali sme proti nepriateľom Izraela od mladosti až do dnešného dňa; a podarilo sa nám rukami našimi niekoľkokrát vyslobodiť Izraela.

3. A teraz som sa sostarel; preto nastúpte na moje miesto, a budete ako bratia moji,⁴⁾ a vyjdúc bojujte za náš národ; a pomoc s neba bude s vami.

4. A vybral z krajiny dvadsaťtisíc bojovných mužov, a jazdcov; a vytiahli proti Cendebeovi, a prenocovali v Modine.⁵⁾

¹⁾ Prístavné mesto vo Fenícii. Josefus hovorí, že bol zavraždený v Apamei, kde bol utiekol z Ortosiady.

²⁾ Gedor (Gedara) v území fílištínskom.

³⁾ Kde býval. Toto mesto ležalo neďaleko Jamnie a Kedrona.

⁴⁾ Dľa greckého: Vystúpte na moje a brata môjho (Jana) miesto.

⁵⁾ Kolíska Machabejcov.

¹⁾ Židom.

²⁾ Za mestá Zoppe a Gazaru.

5. A vstanúc ráno vytiahli do poľa; a hľa, vojsko veľké tiahlo proti nim, pešieho i jazdcov; a medzi nimi bola prudká rieka.

6. A pohnul sa¹⁾ s vojskom proti nim, on i jeho ľud, a videl, že sa jeho ľud bojí prebrodiť rieky, teda prebrodil sám prvý; a vidiac to mužovia, prebrodili za ním.

7. A rozdelil ľud, a postavil jazdcov uprostred peších; ale jazdectva nepriateľského bolo veľmi mnoho.

8. A zatrúbili na trúby posvätné, a Cendebeus i s jeho vojskom bol zahnatý na útek; a padlo z nich mnoho ranených; a ostatní utiekli do pevnosti.²⁾

9. Vtedy bol poranený Judas brat Jánov; Ján však ich prenasledoval, dokiaľ neprišiel do Cedronu, ktorý vystavil (Cendebeus).

10. A utekali na veže,³⁾ ktoré boli na azotských poliach, a zapálili ich ohňom; a padlo z nich dvetisíc mužov, a navrátil sa do zeme judskej v pokoji.

11. A Ptolomeus, syn Abobov ustanovený bol za vodcu nad rovinou jerisskou, a mal mnoho striebra, a zlata;

12. lebo bol zaťom najvyššieho kňaza.

13. A pozdvihlo sa srdce jeho, a chcel opanovať krajinu, a zmýšľal faľeš proti Šimonovi, a synom jeho, aby ich vyhľadil.

14. Šimon však prechádzal mestá, ktoré boli v krajine judskej, a mal starosť o ne. A prišiel do Jericha on i Ma-

tatáš, jeho syn, a Judas, roku stosedemdesiatehosiedmeho, jedenásteho mesiaca; totižto v mesiaci Sabat.¹⁾

15. A prijal ich syn Abobov do pevnostky, ktorá sa menuje Doch, ktorú vystavil, Istive; a učinil im veľkú hostinu, a skryl tam mužov.

16. A keď sa podnapil Šimon a synovia jeho, vstal Ptolomeus so svojimi, a pobrali svoje zbroje, a vošli tam, kde bola hostina, a zabili ho, i jeho dvoch synov, a niekoľko jeho služobníkov.

17. I učinil veľký podvod v Izraeli a odplatil sa zlým za dobré.

18. I napísal to Ptolomeus a poslal kráľovi, aby mu poslal vojsko na pomoc, a dal by mu krajinu aj ich mestá i poplatky.

19. Poslal aj iných do Gazary zničiť Jána; a poslal listy tisícnikom, aby prišli k nemu, že im dá striebra, zlata a dary.

20. Iných opäť poslal opanovať Jeruzalem, a horu chrámovu.

21. Ale predbehol jeden, a oznámil Jánovi v Gazare, že zahynul jeho otec, i bratia jeho, a že poslal zabiť i teba.

22. Keď to slyšal, náramne sa ľakol, a zajaľ mužov, ktorí ho prišli zabiť a pobil ich; lebo vedel, že ho chceli zabiť.

23. Ostatné veci Jánove, a jeho vojny, a dobré hrdinské činy, ktoré udatne vykonal, a stavanie múrov, ktoré vybu- doval, a skutky jeho,

24. hľa, tie spísané sú v knihe dňov kňazstva jeho, od toho času, ako sa stal kniežatom kňazským po otcovi svojom.

¹⁾ Ján.

²⁾ Do Kedoru a Kedronu.

³⁾ Strážnické veže.

¹⁾ Vo februári roku 135 pred Kristom.

DRUHÁ KNIHA MACHABEJSKÝCH.

HLAVA 1.

Dva listy, ktoré písali júdski Židia do Egypta o slávení sviatku stánkov a pamiatky ohňa nájdeneho od Nehemiáša.

1. Bratom, ktorí sú v Egypte, Židom, vzkazujú pozdravenie bratia, Židia, ktorí sú v Jeruzaleme a v zemi júdskej, i dobrý pokoj.¹⁾

2. Nech vám Boh dobre činí, a pamätá na smluvu svoju, ktorú mluvil k Abrahámovi a Izákovi, a Jakubovi, svojim verným služobníkom.

3. A nech vám všetkým dá srdce, aby ste ho ctili, a činili jeho vôľu z celého srdca, a voľnou myslou.

4. Nech otvorí srdce vaše pre svoj zákon a prikázania svoje, a nech vám dá pokoja.²⁾

5. Nech vyslyší vaše prosby, a smeri sa s vami,³⁾ a nech vás neopustí v zlom čase.

¹⁾ Viď úvod ku prvej knihe. Oba tieto listy sú pravdepodobne preto priložené k tejto knihe, aby nezahynuly, lebo ináč nespoja v žiadnom styku s obsahom knihy. Prvý bol písaný po 144. roku pred Kristom, druhý po 124. — Druhá kniha Machabejská, tak ako prvá, počítá roky dľa éry Seleucidskej (začína 1. okt. 312); lenže v prvej knihe, hebrejsky písanej, dľa obyčaje židovskej s Nisanom (marec — apríl) začínali rok v druhej knihe ale, grécky písanej s Tishri (sept. okt.) preto rozdiel medzi prvou a druhou knihou Machabejskou. Viď poznámku k 1. Mach. 1, 11. V Egypte, menovite v Alexandrii bývalo mnoho židov. Od doby Ptolomea Lagiho (320. roku pr. Kr.) bolo viac ako 100 tisíc židov prevedených do Egypta. A Oniáš, hlavný kňaz im vystavil aj chrám v druhom stoeťí pred Kristom; tento chrám jestvoval od 150. roku pr. Kr., až po 71. rok po Kr.

²⁾ Nech učiní svojím zákonom, aby pokojné pomery medzi Židmi z Palestíny a Egypta nastali. Obe stránky boli napnuté, lebo palestínski Židia nechceli uznať chrám v Leontopoli za obetné miesto. (V. 1. Mach. 19, 41.)

³⁾ Preto, že ste sa provinili vašim odlúčením od chrámu. Nakladali im, aby sláviac pamiatku posvätenia chrámu, uznali jeho význam a vznešenosť, a tým prvý krok učinili k pripojeniu.

6. A teraz sa modlíme tu za vás.¹⁾

7. Za kráľovania Demetria,²⁾ roku stošesťdesiateho deviateho,³⁾ my Židia sme vám písali v súžení a útisku, ktorý prišiel na nás v týchto rokoch, ako odstúpil Jason od svätej zeme, a od kráľovstva.⁴⁾

8. Vypálili bránu,⁵⁾ a vyliali krv nevinnú,⁶⁾ i modlili sme sa k Pánovi, a boli sme vyslyšaní, a obetovali sme obetu i bielu múku, a rozsvietili sme svetlá, a predložili sme chleby.⁷⁾

9. A teraz slávejte dni stánkov v mesiaci Kasleu.⁸⁾

10. Roku stoosemdesiatéhoosemého.⁹⁾ Ľud, ktorý je v Jeruzaleme a v Judsku, a shromaždenie i Judas,¹⁰⁾ Aristobolovi, učiteľovi¹¹⁾ Ptolomea kráľa, ktorý je z pokolenia pomazaných kňazov, a Židom, ktorí sú v Egypte, pozdravenie a zdravie!

11. Z veľkých nebezpečenstiev od Boha vyslobodení, veľké chváľy mu vzdávame, že sme mohli proti takému kráľovi¹²⁾ bojovať.

12. Lebo on učinil, že sa vypratali z Persie tí, ktorí bojovali proti nám, a svätému mestu.

¹⁾ Týmto dali Židia krásny príklad snášanlivých lásky.

²⁾ Demetria II. Nikatora.

³⁾ Roku 142. pred Kristom. (1. Mach. 10 a 11.)

⁴⁾ Od kráľovstva božieho. Jason kúpil si od Antiocha úrad hlavného kňaza a hľadel Judeu spochbnúť.

⁵⁾ Chrámová. (Srov. I. Mach. 4, 38.)

⁶⁾ Srov. I. Mach. 1, 37, 60; II. Mach. 5, 13, 26.

⁷⁾ Na svätom sviecní horelo sedem lúč, a posvätné chleby byly na zlatom stole.

⁸⁾ Tento sviatok padá do nášho decembra; je to od Judu nariadený sviatok posvätenia a menuje sa sviatkom stánkov („Pod zeleným) lebo ako sviatok stánkov v októbri, tak aj tento sa započal s veselostou pod stánkami.

⁹⁾ Roku 124. pred Kr. Datum prvého listu.

¹⁰⁾ Iste Judas Machabejský.

¹¹⁾ Poradcovi.

¹²⁾ Proti Antiochovi Epifanesovi.

13. Lebo keď on bol vodcom v Persii, a s ním nesmierne vojsko, padnul v chráme Nanee, oklamáný lstou kňazov Nanee.¹⁾

14. Lebo ta prišiel Antioch, aby s ňou prebýval, i priatelia jeho, a aby sobral mnoho peňazí pod menom vena.

15. A keď mu ich predložili kňazi Nanee, a on s málo sprievodcami vstúpil do vnútra chrámu, zatvorili chrám

16. akonáhle vošiel Antioch; a otvoriac tajný vchod chrámu, hádzali kameňmi na vodcu a tých, ktorí s ním boli, a rozsekali ich na kusy, a poodtínajúc im hlavy, vyhodili ich von.

17. Za všetko buď oslávený Pán, ktorý vydal bezbožníkov.

18. Majúc teda dvadsiateho piateho dňa mesiaca Kasleu vykonať očistenie chrámu, za dobre sme držali vám to oznámiť, aby ste aj vy slávili deň stánkov a deň ohňa, ktorý bol daný, keď Nehemiáš po vystavení chrámu a oltára obetoval obetu.²⁾

19. Keď totižto naši otcovia do Persie³⁾ odvedení boli, vzali kňazi, ktorí vtedy boli v službe božej, potajomne oheň s oltára, a skryli ho v údolí, kde bola hlboká vyschnutá studňa, a tam do nej ho zachránili, tak, že to miesto ostalo všetkým neznáme.

20. A keď minulo mnoho rokov, a ľúbilo sa Bohu od perského kráľa poslať Nehemiáša, poslal vnukov tých kňazov, ktorí boli skryli oheň, aby ho vyhľadali; a ako oni nám to rozpovedali, nenašli ohňa, ale shustnutú vodu.

21. A kázal im nabrať, a jemu pri-niesť. A kázal kňaz Nehemiáš obety, ktoré boli položené, pokropiť tou vo-

dou, aj drevo, na ktorom boli vložené.

22. A keď sa to stalo, a prišiel čas, v ktorom zase zasvietilo slnko, ktoré bolo predtým za mračnami, zapálil sa veľký oheň, tak že sa všetci divili.

23. A kňazi všetci konali modlitbu, dokiaľ nebola strovená obeta, ktorú Jonatas začínal, ostatní odpovedali.

24. A modlitba Nehemiášova bola na tento spôsob: Pane, Bože, stvoriteľu všetkého, Ty hrozný a silný, spravodlivý a milosrdný, ktorý si jedine dobrý kráľ,

25. sám štedrý, sám spravodlivý, všemohúci a večný, ktorý vyslobodzuješ Izraela zo všetkého zlého, ktorý si vyvolil otcov, a posvätil si ich:

26. prijmi tú obetu za všetok ľud tvoj izraelský, a ochraňuj dedičstvo tvoje a posväť.

27. Shromáždi rozptýlených našich, vysloboď tých, ktorí slúžia pohanom, a shliadni na opovržených a potupených, nech poznajú pohanania, že si ty Boh náš.

28. Trestaj tých, ktorí nás utláčajú, a nám potupu činia v pýche.

29. Postav ľud svoj na sväté miesto, ako to riekol Mojžiš.¹⁾

30. A kňazi spievali chvalospevy dokiaľ nebola strovená obeta.

31. A keď bola dokonaná obeta, rozkázal Nehemiáš z pozostalej vody poliať väčšie kamene.²⁾

32. Čo keď sa stalo, vyblkol z nich plameň; ale od svetla, ktoré za zaskvelo na oltári, bol strovený.³⁾

33. Keď bola zjavená tá vec, oznámené bolo kráľovi perskému, že na mieste, na ktorom tí kňazi, ktorí boli odvedení, skryli oheň, zjavila sa voda, ktorou Nehemiáš, a tí, ktorí s ním boli, očistili obety.⁴⁾

¹⁾ Čiže Diany.

²⁾ Ponevác za Nehemiáša bol nájdený svätý oheň, chceli palestínski Židia, aby aj egyptskí slávili deň posvätenia nového oltára; aby takto uznali, že pravé miesto obety je Jeruzalem. Lebo tento nájdený oheň bol údajne ten istý, ktorý bol sám Boh poslal pri posviacke chrámu Šalamonovho, a ktorý večne horel na oltári obetí. Dľa podania Jeremiáš vyzval kňazov pred rozváňaním chrámu, aby oheň ten skryli pod zemou. Ako bol opäť nájdený vypráva nasledujúci verš.

³⁾ Do Babylonie, ktorá bola neskoršie k perskej ríši prívŕtelená.

¹⁾ Viď. V. Mojž. 30, 4, 5.

²⁾ Pravdepodobne na kamene uhelné oltára.

³⁾ Na dôkaz, že len oheň na oltári od Boha zapálený mal slúžiť ako oheň posvätený. Bez týchto zázračných okolností prítomní boli by mohli vodu shustiť drážať za naftový olej, ktorý sa zapálil od slnca.

⁴⁾ Ktorou posvätil Nehemiáš k obeti patriace veci.

34. uvážiac kráľ, a usilovne prezkúmajúc tú vec, dal tam potom vystaviť chrám k potvrdeniu toho, čo sa stalo.¹⁾

35. A keď to prezkúmal, dal kňazom mnoho dobrých a rozličných darov, a berúc ich vlastnou rukou, dával im ich.

36. Nehemiáš však nazval toto miesto Neftar,²⁾ čo znamená očistenie. Ale od mnohých nazýva sa Nefi.

HLAVA 2.

Jeremiáš schoval stánok, archu úmluvy, oltár
Predmluva k druhej knihe Machabejských.

1. Nachodí sa ale v písmach Jeremiáša³⁾ proroka, že rozkázal tým, ktorí boli odvedení do zajatia, vziať oheň,⁴⁾ ako bolo poznačené, a ako naložil zajatým.

2. A dal im aj zákon, aby nezabudli prikázaní Pánových, a aby nezblúdili v srdciach, vidiac modly zlaté, a strieborné, a ich ozdobu.⁵⁾

3. A iné podobné veci praviac, ich napomínal, aby neodmietali zákona od srdca svojho.

4. I bolo v tom písme, ako rozkázal prorok zo zjavenia božieho jemu účinného, stánok a archu za sebou niesť, dokiaľ nevyšiel na vrch, na ktorý bol vystúpil Mojžiš, a videl dedictvo božie.⁶⁾

5. A pridúc ta Jeremiáš našiel v jas-

kyni miesto a stánok, archu a oltár zápaľov, ta zanesol a zahradil dvere.

6. A pristúpili niektorí spolu, ktorí ho nasledovali, aby si zaznačili miesto, a nemohli ho najst.

7. A keď to zvedel Jeremiáš, karhajúc ich riekol: Miesto bude neznáme dokiaľ Boh opäť neshromaždí shromaždenie ľudu a sa nesmiluje nad ním.¹⁾

8. A potom toto ukáže Pán, a zjaví sa velebnosť Pánova, a bude oblak, ako sa bola zjavila Mojžišovi, a ako sa ona ukázala, keď Šalamon prosil, aby bolo veľkému Bohu posvätené miesto.²⁾

9. Lebo sa veľkolepe zaoberal s múdrosťou, a ako majúci múdrosť, priniesol obeť pri posvätení, a pri dokončení chrámu.³⁾

10. A jako sa Mojžiš modlil k Pánovi⁴⁾ a sostúpil oheň s neba, a spálil zápaľnú obeť, tak i Šalamon sa modlil, a sostúpil oheň s neba, a spálil zápaľnú obeť.

11. A riekol Mojžiš: preto že nebola sjedená obeta za hriech, bola spálená.⁵⁾

12. Podobne⁶⁾ aj Šalamon slávil za osem dní posviacku.

13. Toto isté bolo vnesené aj do spisov a pamätností Nehemiášových; a jako sriaďujúc knižnicu, shromaždil z krajiny knihy Prorokov i Davidove, a listy kráľovské, a o daroch.⁷⁾

¹⁾ Dľa gréck.: vystavil ohradu, aby chránené bolo miesto pred zneučením.

²⁾ Od židovského slova chafar, čo znamená smieť očistiť. Pôvodne má stáť nechfar, ale časom sa skrátilo na nefar.

³⁾ V tých časoch ale v spisoch, ktoré ostaly po Jeremiášovi, sa o tomto nič nedečítame.

⁴⁾ A skryť.

⁵⁾ V zajatí medzi pohanmi.

⁶⁾ Aby videl zasľúbenú zem. (V. Mojž. 34, 1—5.) Starý stánok Mojžišom shotovený bol v Šalamonovom chráme na jednom mieste uložený ako svätá starobylosť. A tam ostal až do obfahnutia chrámu. Po zaujatí mesta vzal Jeremiáš na rozkaz boží, a pravdepodobne s dovolením Nabuzardana, ktorý znal proroka, tento stánok spolu aj s archou úmluvy a oltárom zápaľov, aby ho od zničenia a spálenia zachránil. (Jer. 52, 7—13.) Toto sa preto uvádza, aby egyptskí židia uznali svätosť chrámu jeruzalemského, ktorého vysviacku chceli osláviť. Do tohoto chrámu budú vnesené tieto sväté relikvie, ako bol prinesený svätý oheň.

¹⁾ Prorok predpovedal vo svojich rečiach, že archa úmluvy nebude (Jer. z, 16.) viac jestvovať za doby mesiánskej. Dľa tohoto veršu ale sa má ona zase navrátiť Židom. Kde? V ich Spasiteľovi Ježišu Kristu, ku ktorému sa na konci sveta obráti, a ktorý je večne živá svätvňa.

²⁾ Keď žiadal Pána, aby prijal a posvätil chrám, ktorý mu vystavil.

³⁾ Dľa gréckeho: Lebo ukázal (v modlitbe pri posviacke) jak veľká je múdrosť jeho.

⁴⁾ Viď III. Mojž. 9, 24.

⁵⁾ Svätým ohňom s oltára (III. Mojž. 10, 16.) Židia aj to pripisujú k vznešenosti a sl. v chráme jeruzalemského, že mal posvätený oheň, ktorý spálil pozostatky z obety za hriech.

⁶⁾ Ako my teraz činíme, tak činil aj Šalamon, preto pripojte sa aj vy k nám.

⁷⁾ Zpomínaný spis Nehemiášov dnes nejestvuje. Medzi knihy kráľov sa majú rozumieť ni knihy Paralipomenon a pravdepodobne aj historické knihy Josue a Sudcov. Pod prorokami sa majú rozumieť štyria väčší a dvanásť menších. Pod knihami

14. Podobne aj Judas¹⁾ shromaždil všetko to, čo sa nám bolo prihodilo vo vojne, ktorá nás bola zastihla; a nachodí sa u nás.

15. Jestliže si teda toto žiadate, pošlite, ktorí vám (to) zanesú.

16. Chcejúc teda sláviť očistenie (chrámu) sme vám písali; dobre teda urobíte, budete-li tieto dni sláviť.

17. A Boh, ktorý vyslobodil ľud svoj, a navrátil všetkým dedičstvo, a kráľovstvo, a kňazstvo, i svätyniu,

18. ako to sľúbil v zákone, dúfame, že sa skoro smiluje nad nami, a že nás shromaždí (zo všetkých zemí) pod nebom na miesto sväté.

19. Lebo nás vytrhnul z veľkých nebezpečenstiev, a očistil (svoje) miesto.²⁾

20. O Judovi Machabejskom ale, a bratoch jeho, a očistení veľkého chrámu, a o posviacke oltára,

21. ako aj o bojoch, ktoré sa vzťahujú na Antiocha Epifanesa, a syna jeho Eupatora,

22. a o zjaveniach, ktoré boli s neba učinené tým, ktorí bojovali zmužile za Židov, tak že celú krajinu, ačpráve ich bolo málo, vydobyli, a množstvo cudzozemcov zahnali,

23. a najchýrnejší chrám na celom okršleku späť dobyli, a mesto vyslobodili, a zákony, ktoré boli zrušené, boli nazpät' uvedené, preto že im Pán so všetkou láskavosťou bol milostivý.

24. Podobne aj o tom, čo sa o Jasonovi Cyrenejskom³⁾ v piatich knihách obsahuje, sme sa pokúsili na krátko do jedného sväzku spísať.

25. Lebo považujúc množstvo kníh, a

ťažkosť, ktorú majú tí, ktorí chcú čítať vypravovanie dejín pre množstvo vecí,

26. hľadeli sme, aby tí, ktorí chcú (len) čítať, mali potechu srdca; a pilnejší, aby si to tým snadnejšie zapamätali; a všetci, ktorí čítajú, aby užitek mali.

27. A aby zaiste sami, ktorí sme túto prácu skracovania prijali, nie ľahkú prácu, ale vec plnú bdenia a potu vzali sme na seba.

28. Ale ako tí, ktorí chystajú hostinu, a vynasnažujú sa vyplniť vôľu iných, aby si získali priazeň mnohých, tak aj my radi snáňame prácu.

29. Pravdu o jednotlivých veciach ponechávame síce pôvodcom, my však sa snažíme podľa daného spôsobu krátky výťah podať.

30. Lebo ako staviteľ nového domu sa musí starať o všetku stavbu, ten ale, ktorý ho mieni maľovať, musí vyhľadávať k ozdobе prihodné veci; podobne sa má súdiť aj o nás.

31. Lebo dôvody sobrať a sporiadať reč a všetky jednotlivé čiastky pečlivejšie preskúmať náleží dejepiscovi;

32. ale krátkosť reči šetriť a obširného vypravovania veci sa varovať, má sa ponechať tomu, ktorý výťah zhotovuje.

33. Preto teda započneme vypravovanie, a v predmluve nech dostačí len to, čo sme povedali; lebo bláznivá vec je pred dejinami obširne mluiť, ale v dejinách samých zkracovať.

HLAVA 3.

Šimon vyzradí kráľovi Seleukusovi poklady chrámové. Kráľ pošle Heliodora, aby ich vzal. Jeho úmysel bol záračne prekazený. Uzdravenie Heliodora.

1. Keď teda sväté mesto s obyvateľmi bolo v úplnom pokoji, a zákony tiež ešte veľmi dobre sa zachovávaly pre pobožnosť Oniáša, hlavného kňaza, a pre jeho

Davidovými sa majú rozumieť nielen Žalmy Dávidove, ale aj ostatné mravné knihy ako: Job, Pie-seň Salomonová, Kazateľ a kniha Prísloví. Pod týmto menom boli tieto knihy známe aj za časov Krista a apoštolov. Nehemáš teda sossbieral všetky v tom čase jestvujúce sväté knihy.

¹⁾ Ktorý to bol Judas, neznáme.

²⁾ Chrám. Tu sa končí druhý list.

³⁾ To bolo mesto v pentapolitánskej Libye, pre ktoré sa celý kraj Libya cyreneiská menoval; v severnej Afrike na západ od Egypta; v Cyrene a na okolí veľmi mnoho židov bývalo.

srdce, majúce nenávisť proti všetkému zlému,¹⁾

2. bývalo, že aj králi a kniežatá mali to miesto v najväčšej úcte, a chrám veľmi veľkými darmi ozdobovali,²⁾

3. tak že Seleukus kráľ Azie³⁾ zo svojich dôchodkov dával všetky náklady, patriace k službe obetnej.

4. Šimon ale, z pokolenia Benjaminovho ustanovený správca chrámu, usiloval sa niečo nepravého v meste vykonať preto, že sa proti nemu postavil hlavný kňaz.

5. Ale keď nevládal premôcť Oniáša, šiel k Apolloniovi, synovi Tarseovmu, ktorý bol v tom čase vodcom Celesyrie a Fenície.

6. a oznámil mu, že je pokladnica v Jeruzaleme plná nepočetných peňazí, a že obecných majetkov, ktoré neprináležia k počtu obetí, je veľmi mnoho; a že môže všetko to do moci kráľovej dostať sa.

7. A keď oznámil Apollonius kráľovi o peniazoch, ktoré mu boli udané, pozval tento Heliodora, ktorý bol jeho úradníkom, a poslal ho s rozkazom, aby udané peniaze priniesol.

8. Heliodorus vydal sa hneď na cestu, a to pod zámienkou, že chce mestá Celesyrie a Fenície navštíviť, ale v skutku chcejúc vôľu kráľovu vykonať.

9. Ale, keď prišiel do Jeruzalema, a bol v meste priateľský prijatý od hlavného kňaza, rozprával mu o oznámení učinennom o peniazoch; a povedal mu,

pre jakú vec je prítomný; a opýtal sa, či sa veci vskutku tak majú.

10. Vtedy mu podal najvyšší kňaz zpravu, že sú to složené peniaze, a živnosti vdôv a sirôt,

11. niektoré však z tých (peňazí), o ktorých oznámil bezbožný Šimon, že patria Hirkanovi, Tobiášovmu synovi, mužovi veľmi vznešenému, a že všetkých peňazí je štyristo hrivieň striebra, a dve-sto zlata;¹⁾

12. a že to nijak nemôže byť, aby boli oklamaní tí, ktorí svoje sverili miestu a chrámu, ktorý je po celom svete ctený pre jeho dôstojnosť a svätosť.

13. On ale podľa toho, čo mal naložené od kráľa, riekol, že to musí na každý spôsob kráľovi oddané byť.

14. V určený deň teda vošiel Heliodorus (do chrámu), aby usporiadal tie veci. A bol v celom meste nemalý strach.

15. Kňazi v kňazskom rúchu padli pred oltár a vzývali s neba toho, ktorý vydal zákon²⁾ o tých vkladoch, aby ich neporušené zachoval tým, ktorí ich složili.

16. Kto videl tvár hlavného kňaza, bol ranený v srdci, lebo tvár jeho a premenená barva prezradzovaly vnútornú bolesť duše.

17. Lebo zármutok a hrôza telesná obkľúčila toho muža, z ktorej tým, ktorí ho videli, zračila belesť, ktorá naplňovala jeho srdce.

18. Iní sa zase v húfoch z domov sbehalí, prosiac verejnou modlitbou, preto že na potupu malo výjsť miesto,

19. ženy s prsami, žininou podpásanými sbehalý sa po uliciach; ale aj panny, ktoré boli (ináč) zatvorené, vybehali k Oniášovi, a iné na múry,³⁾ niektoré z okien vyzeraly.

20. a všetky spínajúc ruky k nebu, modlili sa.

¹⁾ Oniáš III. bol hlavným kňazom od -96—176 pred Kristom, vtedy bola zem palestínska pod mocou syrskou, lebo ju Antioch Veľký bol spolu aj s Feníciou a Celesyriou od Egypta odtrhnul a k svojej ríši pripojil. (205—198 roku pred Kr.). Pod týmto mala Palestína pokoj. Ale pod jeho nástupcom bol pokoj narušený, o čom hovorí nasledujúca hlava.

²⁾ Spisovateľ Josefus hovorí o Veľkom Antiochovi, že nariadil, aby bolu chrámu dávajúca istá čiastka plodín, a aby sluhovníci chrámu boli oslobodení od dane a poplatkov na koruny.

³⁾ Seleukus IV. Filopator, 187—176 roku pred Kr. syrský kráľ. Viď I. Mach. 11. 13.

¹⁾ Asi 21 miliónov korún v zlate a vyše 9 a pol miliónov kor. v striebre.

²⁾ Viď II. Mojž. 22. 7; III. Mojž. 6. 2.

³⁾ Na strechu ich domov. Ony chcely vidieť a slyšať, čo sa bude diať, lebo z domu nesmeli vyjsť.

21. Lebo poľutovania hodné bolo úzkostlivé očakávanie miešaného množstva a hlavného kňaza v smrtelnej úzkosti postaveného.

22. Títo zaiste vzývali všemohúceho Boha, aby im sverené veci boli pre tých, ktorí im ich sverili v úplnej celosti zachované.

23. Ale Heliodorus, čo si bol umienil, vykonával, súc sám prítomný na tom istom mieste okolo pokladnice s dráby.

24. Lež duch všemohúceho Boha zjavil sa veľmi viditeľným spôsobom, tak že všetci, ktorí sa ho odvážili poslúchať¹⁾ padnúť mocou božou — mdlobou a strachom porazení boli.

25. Lebo sa im ukázal akýsi kôň s hrozným jazdcom, najlepším odením ozdobený; a ten silným skokom udrhel Heliodora prednými kopytami, a ten ktorý sedel na ňom, zdal sa mať zlatú zbraň.

26. Zjavili sa ešte aj iní dvaja mladíci hrdinskej sily, vznešenej slávy, v krásnom rúchu; ktorí ho obštúpili a s oboch strán bičovali, zadávajúc mu bez prestania mnoho rán.

27. Tedy hneď Heliodor padol na zem a veľkou mráкотou²⁾ obklúčeného vzali a na nosiaci stolec ho položiť, vyniesli ho von.

28. A tak ten, ktorý s veľkým sprievodom a drábmami vošiel k výšudanej pokladnici, bol vynesенý a nikto mu nepomohol, lebo bola zjavne poznaná moc božia.³⁾

29. A tak božou mocou ležal onemenný, a všetkej nádeje a vyslobodenia zbavený.

30. Títo však oslavovali Pána, že povýšil svoje miesto; a chrám, ktorý málo predtým bol strachu a hluku plný, naplnil sa radosťou a veselosťou, keď sa zjavil všemohúci Pán.

31. Vtedy teda niektorí z priateľov

¹⁾ Dľa greck.: ktorí sa odvážili s ním ísť.

²⁾ Obraze hnevu a trestu božieho. Vid' Joel 2, 2; Sof. 1, 15.

³⁾ Boh na ochranu chudobných vdôv a sirôt, a obranu svojho ľudu učinil zázrak.

Heliodorových prosili náhle Oniáša, aby vzýval Najvyššieho, aby daroval život tomu, ktorý ležal v posledných ťahoch.

32. Uvažujúc teda hlavný kňaz, aby sa snád' kráľ nedomnieval, že od Židov bola nejaká zlosť na Heliodorovi spáchaná, obetoval za zdravie muža spásiteľnú obeť.

33. A dokiaľ sa hlavný kňaz modlil, stojác pri Heliodorovi tí istí mladíci obľčení v tom istom rúchu riekli: Ďakuj, Oniášovi kňazovi, lebo pre neho ti daroval Pán život.

34. A ty súc potrestaný od Boha, ohlašuj všetkým veľké skutky a moc božiu. A toto rieknúc, zmizli.

35. A Heliodor obetoval Bohu obeť, a učiniac veľké sľuby tomu, ktorý mu poprial života, a vzdávajúc Oniášovi vďaky, sobral vojsko a navrátil sa ku kráľovi.

36. Pred všetkými ale dosvedčoval o skutkoch veľkého Boha, ktoré bol videl na vlastné oči.

37. A keď sa kráľ tázal Heliodora, kto by bol spôsobilým, aby ešte raz bol poslaný do Jeruzalema, riekol:

38. Jestliže máš nejakého nepriateľa, alebo takého, ktorý by úklady robil tvojmu panovaniu, pošli ho ta, a dostaneš ho zbičovaného, ak vôbec vyviazne (so životom), preto že na tom mieste je vskutku nejaká moc božia.

39. Lebo ten sám, ktorý má príbytok na nebesách, je strážcom a ochrancom toho miesta, a tých ktorí prichodia zle činiť, bije a ničí.

40. Takto sa teda má udalosť o Heliodorovi a o zachránení pokladnice.

HLAVA 4.

Úklady Šimonove proti Oniášovi. Jáson si kúpi hlavné kňazstvo a dopustí sa nepravosti. Tak tiež Jáson a Lysimach. Antiochus o Jeruzaleme.

1. Zpomínaný však Šimon, zradca peňazí a vlasti, zle mlúvil o Oniášovi, a-

koby on bol k tomu¹⁾ pobádal Heliodora, a akoby on bol pôvodcom zla.

2. A opovážil sa opatrovníka mesta, obrancu národa svojho, a horliteľa zákona božieho nazvať úkladníkom kráľovstva.

3. Ale keď sa nepriateľstvo tak veľmi rozmohlo, že od niektorých Šimonových dôverníkov aj vraždy sa dialy:

4. uvážiac Oniáš nebezpečenstvo sváru, a že Apollonius ako vodca Celesyrie a Fenície zúri k rozmnoženiu zlosti Šimonovej, pobral sa ku kráľovi,

5. nie ako žalobník občanov, ale uvažujúc to u seba, čoby bolo k obecnému prospechu všetkého množstva.

6. Videl totižto, že bez kráľovho opatrenia je nemožné späť uviesť pokoj v záležitostiach, a že Šimon neopustí od svojho bláznovstva.

7. Ale po smrti Seleukusovej, keď prijal kráľovstvo Antioch, ktorý sa nazýval Epifanes, uchádzal sa Jason, brat Oniášov, o najvyššie kňazstvo.

8. A išiel ku kráľovi, a sľúbil mu tristošesdesiat hrivien striebra,²⁾ a z iných dôchodkov osemdesiat hrivien.

9. Okrem týchto sľúbil ešte aj iných stopäťdesiat, jestliže mu bude dovolené podľa svojej moci vystaviť cvičebnú školu, a školu pre mládež,³⁾ a tých, ktorí boli v Jeruzaleme za antiochenských (občanov) zapisovať.⁴⁾

10. Keď mu toto kráľ dovolil, a on kniežatstvo obdržal, hneď začal svojich spoluobčanov na pohanské obyčaje prevádzať.

¹⁾ K vyrabovaniu pokladov.

²⁾ O šesťdesiat hrivien viac ako platil dosiaľ hlavný kňaz.

³⁾ O tejto škole viď I. Mach. 1, 15. Efebria bola cvičebná škola, kde sa mládež cvičila v telesných i duševných pohyboch. Gymnasia a efebria boli u starých pohanov vo veľkej vzácnosti, lebo sa tu cvičila mládež behať, zápasiť a sprevádzaly sa hry ku cti bohom. Efebria bola vyššia škola ako gymnázium.

⁴⁾ T. j. obyvateľov jeruzalemských menovať mestanmi antiochenskými. Antiochia bola hlavným mestom syrskej ríše, ktorej obyvatelia mali veľké výhody. Týmto chcel Jason obchody robiť, aby obyvatelia jeruzalemskí, ktorí sa sháňali po tomto vyznačení, to hodne drahó zaplatili.

11. A zrušiac to, čo bolo Židom z vľúdnosti od kráľov ustanovené,¹⁾ skrze Jána otca toho Eupolema, ktorý bol v zákonitom posolstve u Rimanov (ktoré vyjednávalo) o priateľstve a spolku, a zrušiac práva občanov zlé nariadenia zavádzal.

12. Lebo sa opovážil pod samým hradom²⁾ vystaviť školu a najlepších mladíkov na necudné miesta vodiť.³⁾

13. A nebolo to počiatkom, ale akým si vzrastom, a prospechom pohanského a cudzozemského obcovania ohavnej a neslýchanej nešľachetnosti bezbožníka veľkňaza Jasona.

14. tak že kňazi nedali si už tak záležať na službe oltára, ale pohrďajúc chrámom a zanedbávajúc obety ponáhľali sa účastniť šermovania, a jeho hriešnych darov, a cvičení v hádzaní do kruha.⁴⁾

15. A otcovské čestné miesta za nič nepokladajúc grécku slávu za najlepšie držali;

16. pre ktorú ich opanovala nebezpečná revnivosť, lebo nasledovali ich obyčaje, a chceli byť vo všetkom podobní tým, ktorých (predtým) za nepriateľov a zhubcov mali.

17. Ale proti zákonom božím bezpečne činiť nebýva bez pomstvy; toto však budúci čas ukáže.

18. Keď sa slávily hry päťročné⁵⁾ v Týre, a kráľ bol prítomný,

19. poslal zlostný Jason z Jeruzalema hriešnych mužov, aby zanesli tristo didrachmiem striebra na obetu Herkuleso-

¹⁾ Zriekol sa mnohých výhod, ktoré boli udelili syrske kráľi Židom. Týmto sa chcel kráľovi zaľichotiť.

²⁾ Blízo chrámu.

³⁾ Do pohanských cvičební, kde boli cvičenia spojené s pohanskou necudnou bohoslužbou. Viď Osee 1, I. Mach. 1, 15.

⁴⁾ V hádzaní diskom. Discus = plošký, okrúhly kameň, rozličnej veľkosti, ktorým sa k určitému cieľu hádzalo.

⁵⁾ Olympské hry pozostávajúce v rozličných zápasoch, ktoré sa každý piaty rok opakovali. a pri ktorých sa bohom obeta prinášala.

vi,¹⁾ o ktorých sami tí, ktorí ich zaniešli, žiadali, aby sa neupotrebovaly na obety, lebo sa to nesluší, ale aby sa odložili na iné výdavky.

20. Boly síce na obeť Herkulesovi od toho obetované, ktorý ich poslal; ale pre prítomných (donášateľov) byly dané na stavbu trojradných lodí.

21. Keď však poslaný bol do Egypta Apollonius syn Mnesteov pre veľmožov Ptolomeusa Filometra kráľa, a keď Antioch zvedel, že je odstrčený od záležitosti kráľovstva, starajúc sa o svoj vlastný prospech odišiel odtiaľ, a prišiel do Joppe, a odtiaľ do Jeruzalema.²⁾

22. A bol slávne od Jásona a mesta prijatý, a vošiel pri svetle pochodní a slávovolaní, a odtiaľ s vojskom do Fenicie.

23. Po troch rokoch poslal Jáson Menelaia brata³⁾ menovaného Šimona, aby zanesol kráľovi peniaze, a v súrnych záležitostiach odpoveď priniesol.

24. Ale ten získajúc si priazeň kráľovú tým, že počínal si ako vplyvný muž, strhnul hlavné kňazstvo na seba, nahodiť nad Jásona tristo hrvieň striebra.

25. Po obdržaní rozkazov kráľovských prišiel nemajúc síce nijakej (vlastnosti) hlavného kňaza hodnej; ale majúc myseľ ukrutného tyрана, a hnev dievej zveri.

26. A tak bol Jáson, ktorý vlastného brata oklamal, sám oklamáný, a musel utiecť vyhnaný do krajiny Ammonitov.

27. Ale Menelaus obdržal síce kniežatstvo; ale o peniaze, ktoré bol sľúbil

kráľovi, sa nestaral, hoc ho Sostratus, ktorý bol v hrade vladárom, napomínal.

28. lebo jemu prislúchalo vyberanie poplatkov; pre ktorú príčinu boli obidvaja ku kráľovi povolaní.

29. A Menelaus bol sosadený s kňazstva, a na jeho miesto nastúpil Lysimachus brat jeho; Sostratus však stal sa predstaveným v Cypre.¹⁾

30. A keď sa tieto veci dialy, stalo sa, že sa (obyvatelia) Tarsu a Mallasu vzbúrili, preto že boli darovaní Antiochide súložníci kráľovej.

31. Preto náhle prišiel kráľ ich uspokojiť, a zanechal na mieste svojom Andronika, jedného zo svojich dvoranov.

32. Teraz domnieval sa Menelaus, že prišiel príhodný čas, ukradol niektoré zlaté nádoby z chrámu, daroval ich Andronikovi, a iné rozpredal do Tyra a po susedných mestách.

33. Keď sa o tom istotne dozvedel Oniáš, pokarhal ho na bezpečnom mieste síce v Antiochii, vedľa Dafne.²⁾

34. Preto Menelaus pristúpil k Andronikovi a prosil ho, aby zabil Oniáša. Keď Andronikus prišiel k Oniášovi, podajúc mu ruku pod prísahou (ačpráve mu bol podozrivým) nahovoril ho, aby vyšiel z útočistného miesta; a hneď ho zabil neostýchajúc sa spravodlivosti.

35. Pre ktorú príčinu nielen Židia, ale aj iné národy sa hnevali, a ťažko niesli vraždu nespravodlivú na takom mužovi spáchanú.

36. Keď sa však kráľ z miest cilicských navrátil, pristúpili k nemu pri Antiochii Židia spolu i Gréci, sťažujúc si na nespravodlivú smrť Oniášovu.

37. Vtedy sa zarmútil v srdci Antiochus pre Oniáša, a útrpnosťou pohnutý,

¹⁾ Modle Herkulesa týrskeho, ktorý bol obrazom slnka. Tieto didrachmy učinily asi 960 korún, ak ráta seleucidské; ak ale attické, tak asi 240 korún.

²⁾ Toto poslanie padá po vojne, ktorú viedol Antiochus s Egyptskými pri Pelusiiume o kasišským pohorím. Apollonius mal vyzvať veľmožov egyptských, aby pripojili Egypt k syrskej ríši. Keď oznámil kráľovi, že bolo určené, že príjmu jeho pántvo nad Egyptom, snažil sa Antioch poistiť. Najprv precestoval všetky pohraničné pevnosti na hranici Egypta, medzi ktorými bolo aj Joppe, a usiloval sa si aj vernosť Židov zabezpečiť.

³⁾ Slovo „brat“ má sa rozumieť buď „príbuzný“, alebo „rovnou smýšľajúci“.

¹⁾ Dľa gréckeho: Zanechal teda Menelaus za nástupcu Lysimacha, brata svojho, a Sostrata Kráľa za miestodržiteľa Cyperského.

²⁾ Oniáš utiekol do Dafne, mesta asi míľu cesty od Antiochie vzdialeného. Dafne bolo chýrne pre svoje cyprusové a vavrínové lesy, Apollovi a Diane zasvätené, ktoré obsahovali 2 1/2 míle a slúžili prenasledovaným za útočisko.

vylieval slzy, spomnúc si na miernosť a skromnosť zomrelého.

38. A rozhnevajúc sa v srdci rozkázal Andronika vyzliecť zo šarlátu a po celom meste do okola vodiť; a na tom istom mieste, na ktorom bol spáchal bezbožnosť na Oniášovi, svätovraha životu pozbaviť. Tak mu odplatil Pán dobre zasluženým trestom.

39. Ale keď Lysimach mnoho svätokrádeži na rady Menelaove v chráme spáchal, a keď sa o tom povest rozniesla, sobralo sa množstvo proti Lysimachovi, keď už bol drahne zlata vyniesol.

40. A keď sa zástupy zdvihly, a hnevom naplnené boly, ozbrojil Lysimachus okolo tritisíc mužov; začal bezbožne násilie upotrebovať pod vodcovstvom istého tyrana, vekom tak, ako aj rozumom sošlého.

41. Ale, keď videli násilné počínanie Lysimachovo, chytili jedni kamene, iní silné kyje; a iní hádzali popol na Lysimacha.

42. A tak mnohí boli ranení, niektorí aj porazení a všetci na útek zahnaní; aj samého svätokrádežníka pri pokladnici zabili.

43. Preto zavedený bol o týchto veciach súd proti Menelaovi.

44. A keď prišiel kráľ do Týru, predložili mu tú záležitosť traja zo starších vyslaní mužovia.

45. A keď bol Menelaus premožený, sľúbil Ptolomeovi¹⁾ mnoho peňazí, aby mu naklonil kráľa.

46. Prišiel tedy Ptolomeus ku kráľovi, keď bol v jednej predsieni, ako by sa chcel ochladiť, a odvrátil ho od predsevzatia.

47. A tak Menelaa, ktorý bol všetkej zlosti vinný, prepustil a na smrť odsúdil ubehých, ktorí boli by za nevinných uznaní. keby aj u Skytov²⁾ boli svoju pravdu viedli.

¹⁾ Dľa gréckeho: Ptolomeovi, Dorymonesovmu synovi. (I. Mach. 3, 38.)

²⁾ U najdivšieho národa.

48. Rýchlo pretrpeli nespravodlivú pokutu tí, ktorí sa za mesto a ľud a sväté nádoby zasadili.

49. Pre ktorú príčinu sa aj Tyrski rozhnevali, a k ich pohrabu veľmi štedrými sa preukázali.

50. Menealus však pre lakomstvo tých ktorí pri moci boli, zostal vo svojej hodnosti, rozmáhajúc sa v zlosti k úkladom občanov.

HLAVA 5.

Druhá vojna Antiochova proti Egyptu. Zazračné zjavenia na nebi. Jáson tiahne proti Jeruzalemu. Jeho neslávny koniec. Antioch podmaní Jeruzalem a vraždí občanov. Jeho úradníci chcú Židov vyplieniť. Júda Machabejský utečie na púšť.

1. Toho času podujal Antioch druhú výpravu do Egyptu.¹⁾

2. A stalo sa, že po všetkom meste Jeruzaleme videli za štyridsať dní v povetří jazdcov, sem i tam jazdiacich v zlatom rúchu, a kopijami ako vojenské čaty ozbrojených;

3. a oddelenia jazdcov postavených do radov, a srážky s oboch strán, a pohyby štítov, a množstvo obrnených s vytasenými mečmi, a hádzanie kopíí, a lesk zlatých zbraní, a pancierov všelikého druhu.²⁾

4. Preto všetci sa modlili, aby toto videnie niečo dobrého znamenalo.

5. Ale keď vyšla nepravá zvesť, že zomrel Antioch, vezmúc Jáson³⁾ najmenej tisíc mužov napadol náhle mesto, a keď sa mešťania sbehli na múr, a naposledy vzaté bolo mesto, utiekol Menelaus na hrad.

¹⁾ Roku 170. pred Kristom. (Srov. 1. Mach. 1, 17.)

²⁾ Boh častejšie oznamoval veľké udalosti znameniami na nebi. Takéto znamenia boli dľa spisovateľa Jozefusa i počas dobytia Jeruzalema od Rimanov. Podobné znamenia budú dľa slov Kristových predchádzať aj príchod božského Sudcu. (Mat. 28, 29.) Tieto znamenia sú znakom láskavosti a milosrdenstva božieho, ktorými chce ľudí k pokániu, kajúcnosti a obráteniu priviesť.

³⁾ Ktorý bol Antiochom sosadený. Viď 4, 26. Dan. 11.

6. Jáson nešetiac svojich občanov, vraždil ich, a nepomyslel, že (válečné) šťastie proti príbuzným je najväčšie zlo; domnieval sa, že nad nepriateľmi a nie nad mešťanmi víťazstvo obdrží.

7. A predsa kniežatstvo neobdržal, ale koniec jeho úkladov bol, že obdržal potupu, a zase ako pobehlec¹⁾ do (zeme) ammonitskej odišiel.

8. A naposledy k svojej zkaze bol od Areta, arabského panovníka zavrený;²⁾ ale utiekol (túlajúc sa) z mesta do mesta, nenávidený od všetkých ako odpadlík od zákona a prekliaty, ako nepriateľ vlasti a občanov, vyhodený bol do Egypta.

9. A ten, ktorý mnohých vyhnal z vlasti, zahynul sám v cudzine, odíduc k Lacedemonským, aby tam ako pre príbuznosť³⁾ útočisko obdržal,

10. a ktorý mnohých bez pohrebenia vyhadzoval bol, sám neoplakaný a nepochovaný bol zavrhnutý, a nedostalo sa mu ani u cudzincov pohrebu, ani miesta v otcovskom hrobe.

11. Pre tieto udalosti teda domnieval sa kráľ,⁴⁾ že Židia odstúpia od neho; preto vytiahol z Egypta s ukrutným hnevom, a zaujal mesto zbraňou.⁵⁾

12. A rozkázal vojakom vraždiť, a nešetriť nikoho, koho by popadli,⁶⁾ áno, aj utekajúcich na domy pobiť.

13. Preto dialo sa vraždenie mladých i starých, a pobitie žien i detí, a usmrtenie panien i nemluvniat.

14. A bolo vo všetkých troch dňoch osemdesiatisíc zabitých, štyridsaťtisíc zajatých, a nie menej predaných.

15. Ale ani na tom nebolo dosť. Opo-
vážil sa aj vojsť do chrámu najsvätejšieho na celej zemi, vodcom majúť Me-

nelaa, ktorý bol zradcom zákona a vlasti.

16. A vezmúc nešľachetnými rukami sväté nádoby, ktoré od iných kráľov a miest dané boli k ozdo-
be a oslave miesta, nehodne sa ich dotýkal a poškvŕňoval ich,

17. Tak neuvážil, rozumu pozbavený Antioch, že sa Boh na chvíľku rozhneval pre hriechy obyvateľov mesta; a že preto prihodila sa tomu miestu potupa.

18. Kdežto keby neboli pohrúžení v mnohé hriechy, ako Heliodor, ktorý od Seleukusa kráľa poslaný bol olúpiť pokladnicu, bol by i tento hneď ako prišiel, zbičovaný, a zaiste od opovážlivosti svoje odvrátený.

19. Avšak nie pre miesto¹⁾ národ; ale pre národ miesto vyvolil si Boh.

20. Preto aj to miesto stalo sa účastným bied ľudu; ale potom účastné bude i dobrých vecí, a ktoré je (teraz) v hneve Boha všemohúceho opustené, bude zasa v smierení veľkého Pána s najväčšou slávou povýšené.

21. Tedy Antioch vzal z chrámu tisícosemsto hrivien,²⁾ a navrátil sa rýchlo do Antiochie, domnievajúc sa v pýche svojej, že zem splavnou a more schodným učiní vysokomyselnosťou svojou.

22. Ale zanechal aj úradníkov, k trápeniu ľudu; a to v Jeruzaleme Filipa, rodom Frýga, mravami ukrutnejšieho ako ten, ktorý ho ustanovil,³⁾

23. v Garizime Andronika, a Menelaua, ktorý tvrdšie zachádzal s občanmi ako iní.

24. A keď sa bol rozjedoval proti Židom, poslal nenávidené knieža Apollonia s vojskom dvadsaťdvatisíc, rozkázal mu povraždiť všetkých dospelého veku, a ženy a mladíkov popredať.

¹⁾ Akonáhle sa dozvedel, že sa Antioch z Egypta navrátil.

²⁾ Dľa gréck.: Koniec svojich zlých skutkov našiel u Areta.

³⁾ Viď o tom I. Mach. 12. 21.

⁴⁾ Antioch.

⁵⁾ 168. roku pred Kristom. Srov. I. Mach. 1. 16. — 28.

⁶⁾ Na cestách.

¹⁾ Pre chrám; ako by on chrám na zemi ako príbytok potreboval.

²⁾ Toľko činilo, čo Antioch v zlatých nádobách, v zlatom a striebornom plechu a z pokladu chrámovho vzal.

³⁾ Antioch.

25. Ten prišiel do Jeruzalema, pretvárajúc pokoj, ostal tichým až do svätého dňa soboty; a keď Židia svätili, rozkázal svojim, aby sa chytili zbrane;

26. a všetkých, ktorí sa vyšli dívať,¹⁾ pobil; a pobeľajúc mesto s ozbrojenými ľuďmi, nepočetné množstvo povraždil.

27. Ale Judas Machabejský, ktorý bol samodesiaty,²⁾ utiekol na púšť, a tam žil v horách medzi zverami a svojimi; a živiac sa pokrmom z rastlín, tam sa zdržovali, aby neboli účastní poškrvny.

HLAVA 6.

Židia nútení odstúpiť od zákona. Chrám Pánov poškrvnený. Dve ženy, ktoré daly svoje deti obrezať, sú shodené s múru. Mnohí ohňom spálení. Eleázárova smrť.

1. Po nemnohom však čase poslal kráľ jedného starca antiochenského, ktorý by nútil Židov, aby odstúpili od otcovských a božských zákonov,

2. a aby poškrvnili chrám, ktorý bol v Jeruzaleme, a pomenovali ho (chrámom) Jupitera olympského; a ten v Garizime, podľa tých, ktorí bývali na tom mieste,³⁾ chrámom Jupitera pohostinného.

3. Veľmi však zlý a všetkým ťažký bol priebeh valiacych sa nerestí,

4. lebo chrám bol plný hýrenia, a pohanského hodovania, a tých, ktorí smilnili s neviestkami, a do svätých siení sa svevoľne vtierali ženy, donášajúc ta veci, ktoré nepatrily.⁴⁾

5. Aj oltár bol plný nedovolených vecí,⁵⁾ ktoré boly zákonom zapovedané.

6. Ale ani soboty neboly zachovávané,

¹⁾ V deň sobotný vyšli ku slávnosti.

²⁾ Zvlášte so svojimi synami.

³⁾ Samaritáni, ktorí si boli vystavili chrám na vrchu Garizim, keď im boli Židia odopreli účasť v chráme jeruzalemskom (1. Esdr. 4, 2.), boli so Syrmí v dobrom pomere, a preto sa nazývali pohostinnými. Jupiter nebol čtený len ako ochranca počestných ale aj inými menami.

⁴⁾ Modly, nečisté zvieratá, psov a podobné.

⁵⁾ Pohanskými obetami z nečistých zvierat.

ani sviatočné otcovské dni svätené, ani sa vôbec nikto za Žida neuznával.

7. Ale boli trpkým nútením hnaní v deň narodenia¹⁾ kráľa k obetám; a keď sa sviatky Bachusove slávily, boli nútení brešťanom ovenčení k pocte Bachusovej obchádzať.²⁾

8. Vyšiel však na radu Ptolomejov do najbližších pohanských miest rozkaz, aby aj oni činili proti Židom, aby obetovali.³⁾

9. A tých, ktorí nechceli prestúpiť na pohanské mravy, aby povraždili. Bolo tedy vidieť biedu.

10. Lebo boly dve ženy obžalované, že obrezaly svojich synov, ktoré viedli verejne po meste, obesiac im nemluvnatá na prsia, a shodili ich s múrov.

11. Iní zase, ktorí sa schádzali do najbližších jaskýň, aby svätili v tajnosti deň sobotný, keď boli oznámení Filipovi, boli spálení, preto že sa ostýchali pre nábožnosť, a zachovávanie sviatku; zbraňou sa bránili.

12. Prosím však tých, ktorí budú čítať túto knihu, aby sa nezhrozili nad týmto nešťastím, ale aby uvážili, že sa tieto udalosti nestaly k záhube ale k potrestaniu národa nášho.

13. Lebo nedať hriešnikom mnoho času k prevádzaniu svojej vôle, ale hneď pomstu urobiť, je znamením veľkého dobrodenia.

14. Lebo u iných národov čaká Pán trpezlivo, aby ich, keď príde deň súdu, potrestal podľa plnosti hriechov:

15. ale nie tak súdil i o nás, aby až potom, keď naše hriechy ku koncu prišli, na nás ich vypomstil.

16. Preto zaiste nikdy neodníme od nás milosrdenstva svojho, a keď tresce ľud svoj protivenstvami, neopúšťa ho.

17. Nech je to na krátko rieknuté od

¹⁾ Dľa gréck.: každý mesiac. Vid. 1. Mach. 1, 61.

²⁾ Nielen v slávnom prôvode, ale i vôbec.

³⁾ Rozkaz kráľovský, aby Židia prešli k pohanskej modloslužbe, vyšiel po všetkých mestách syrskej ríše, okrem Palestíny.

nás k napomenutiu tým, ktorí čítajú. Ale pristúpme už k vyprávaniu.

18. Tedy Eleazara, jedného z najprednejších zákonníkov, muža sošlého veku a dôstojnej tvári, nútili, aby jedol sviňské mäso otvoriac mu (silou) ústa.

19. Ale on voliac radšej slávnu smrť než opovrzenia hodný život, šiel dobrovoľne na muky.

20. On uvážil, ako to bolo jeho povinnosťou, pristúpiť, a sotrvajúc trpezlivo, odhodlal sa nič nedovoleného nepripustiť z lásky k životu.

21. Tí však, ktorí tam stáli, nepravou útrpnosťou pohnutí, pre starodávne priateľstvo muža, pojmúc ho tajne na stranu, prosili, aby si dal priniesť mäsa, ktoré bolo slobodno požívať, aby sa zdalo, že jie z mäsa obety, ako bol kráľ rozkázal.

22. aby týmto činom bol od smrti oslobodený; a pre starodávne priateľstvo muža, preukazovali mu túto vládnuosť.

23. Ale on počal rozmyšľať o dôstojnej vznešenosti veku a staroby svojej, a o šedinách sebe vrodenej šľachetnosti, a o skutkoch chvalitebného sa chovania od mladosti, a odpovedal rýchlo podľa ustanovení svätého a Bohom daného zákona rieknúc, že chce byť prv poslaný do hrobu.

24. Lebo vraj nesluší na náš vek ošemetne sa pretvárať, aby mnohí z mladencov, domnievajúc sa, že deväťdesiatročný Eleazar prešiel k životu cudzincov,

25. pre moje pretváranie, a pre malú chvíľu porušiteľného života podvedení boli, a ja by som tým poškvrnu a kľatbu staroby mojej získal.

26. Lebo hoci by som teraz ušiel mukám ľudským, avšak ruke Všemohúceho ani živý, ani mŕtvý neujdem.

27. Pre ktorú príčinu zmužile opustiac život, ukážem sa hodným staroby,

28. mládencom ale zanechám hrdinský príklad, keď ochotným srdcom a

zmužile pre vzácne a najsvätejšie zákony poctivú smrť podstúpim. Po týchto slovách hneď ho vliekli na popravu.

29. Tí však, ktorí ho viedli, a málo predtým láskavejšími k nemu boli, tými rečami, ktoré riekal, k hnevu popudení, o ktorých sa nazdávali, že ich z pýchy mlúvil.

30. Keď však pod ranami umieral, povzdychol a riekol: Pane, ktorý máš svätú vedomosť,¹⁾ ty vieš zjavne, že mohúc sa od smrti oslobodiť, ťažké bolesti na tele snášam; ale v duši ich z bázne tvojej rád trpím.

31. A tak on na taký spôsob dokonal život svoj, zanechajúc nielen mladým, ale celému národu pamiatku smrti svojej ako vzor čnosti a zmužilosti.

HLAVA 7.

Mučeníctvo siedmych bratov a ich matky.

1. Prihodilo sa však, že bolo aj sedem bratov²⁾ i s matkou svojou popadnutých a od kráľa nútených, aby požívali sviňské mäso proti zákonu, pri čom boli bičmi a žilami mučení.

2. Tedy jeden z nich, ktorý bol prvý, takto riekol: Čo žiadaš, a čo sa chceš dozvedieť od nás? My sme hotoví radšej zomrieť, nežli otcovské zákony Božie prestúpiť.

3. Tedy rozhneval sa kráľ a rozkázal panvy a kotle medené rozpáliť. Jakonáhle byly podpálené,

4. rozkázal tomu, ktorý bol prvý mlúvil, jazyk odrezať, a kožu s hlavy stiahnuť, a konce rúk i nôh poodtínať, a na to sa jeho ostatní bratia a matka dívali.

5. A keď už bol úplne nespôsobilý, kázal oheň rozpáliť, a ešte dýchajúceho

¹⁾ Ty si vševedúci, a znáš všetky veci bez omylu.

²⁾ Títo bratia spolu i so svojou matkou menujú sa Machabejskými, nie akoby boli príbuzní Judovi Machabejskému, ale preto, že ako hrdinovia viery podstúpili mučednícku smrť v tej dobe, keď Juda a jeho bojovníci zápasili za slobodu vlasti a náboženstva. Táto udalosť padá do roku 166. pred Kristom a stala sa v Antiochii.

na panve smažiť, a keď sa dlho na nej trápil, ostatní sa s matkou napomínali, aby udatne zomreli

6. rieknuť: Pán Boh hľadá na pravdu, a teší sa z nás, ako jasne osvedčil Mojžiš v piesni svojej: On poteší sa zo služobníkov svojich.¹⁾

7. Tedy keď zomrel ten prvý týmto spôsobom, priviedli k mučeniu ohavnému druhého. A keď mu kožu aj s vlasmi s hlavy stiahli, spýtali sa ho, či bude jiesť prvej, než by bol na celom tele po jednotlivých údoch mučený.

8. Ale on odpovedajúc materinským jazykom,²⁾ riekol: Neučiním toho! Prečo aj tento potom podstúpil muky ako prvý.

9. A už dušu vypustiť majúť takto riekol: Ty sice, nešlachetníku, v prítomnom živote nás zabíjaš, ale Kráľ sveta nás, pre jeho zákony usmrtených, k večnému životu vzkriesi.

10. Po tomto zohavený bol tretí, a keď od neho žiadaný bol jazyk, hneď ho vyplazil, a ruky ochotne vystrel:

11. a dôverou riekol: S neba ich mám, ale pre zákony Božie teraz nevážim si ich, lebo úfam, že ich od neho opäť dostanem;

12. tak že kráľ a tí, ktorí boli s ním, obdivovali zmužilosť mládenca, že za nič pokladal muky.

13. A keď tento tak skončil, trápili štvrtého mučiac ho podobne.

14. A keď mal už umrieť, takto riekol: Milo je tým, ktorých ľudia na smrť vydávajú, keď od Boha dúfajú a očakávajú, že zasa od neho vzkriesení budú; lebo ty nebudeš mať vzkriesenia k životu.³⁾

15. A keď priviedli piateho, trápili ho. A tento pozrúc na nebo riekol:

16. Ponevác máš moc medzi ľuďmi, hoci si porušiteľný, činiš, čo chceš; ale

¹⁾ Viď V. Mojž. 32, 26. Tieto slová sú prevzaté z gréckeho, z prekladu LXX vykladateľov.

²⁾ Aramajským jazykom, ktorým sa vtedy mluvílo v Palestíne.

³⁾ Viď nižšie Kap. 12. 43. a Dan. 12, 1; 2, 13.

nedomnievajú sa, že by národ náš od Boha opustený bol.

17. Ty len postrp a počkaj a uvidíš jeho veľkú moc, ako teba a semeno tvoje trápiť bude.

18. Po tom priviedli šiesteho, a aj ten počínajúc dokonávať takto riekol: Nemýl sa márne; my toto trpíme zaiste za seba samých, preto že sme hrešili proti Bohu nášmu, a podivuhodné veci sa udaly na nás.

19. Ty však nenazdávaj sa, že ti to ostane bez trestu, že si sa pokúsil proti Bohu bojovať.

20. Ale na do všetko bola podivu a dobrej pamiatky hodná matka, ktorá vidiac siedmých synov za jeden deň zahynúť, dobrou myslou to znášala v nádeji, ktorú v Bohu skladala.

21. Naplnená múdrosťou jedného každého z nich povzbudzovala zmužile v materinskej reči, a pridajúc k ženskej myslí mužskú srdnatosť,

22. riekla k nim: Neznám, ako ste sa v živote mojom zjavili, lebo ducha, dušu a život som vám ja nedarovala, a údy jedného každého som ja sama nespojila.

23. ale Stvoriteľ sveta, ktorý utvoril človeka pri jeho narodení, a ktorý našiel počiatok všetkých vecí, vám zasa navráti z milosrdenstva ducha i život, ako vy teraz seba samých pre jeho zákony nič nevážite.

24. Antioch ale, domnievajúc sa byť opovrženým, a nevšímajúc si tupivé slová najmladšieho, ktorý ešte bol ostal, nielen slovami povzbudzoval, lež aj prísahou dotvrdzoval, že ho učiní bohatým a šťastným, a že jestli odstúpi od otcovských zákonov, za priateľa svojho ho bude držať, a potrebné veci mu dá.

25. Ale keď mládenec nijak sa k tomu nenakloňoval, povolal kráľ matku, a radil jej, aby hľadela mládenca zachovať.

26. Keď jej ale mnohými rečami domľúval, sľúbila,¹⁾ že nahovorí syna svojho.

¹⁾ Na oko.

27. Tedy nakloniac sa k nemu, a posmievajúc sa ukrutnému tyranovi, riekla v materinskej reči: Synu môj, maj sľutovanie nado mnou, ktorá som ťa deväť mesiacov v živote nosila, a tri roky mliekom nadávala, krmila, a do tohoto veku priviedla.

28. Prosím ťa, synu, pozri na nebo, a na zem, a na všetko, čo je v nich; a poznaj, že to i pokolenie ľudské stvoril Boh z ničoho:

29. tak sa stane, že sa nebudeš báť tohoto kata, ale súc hodným spoločníkom bratov tvojich, prijmi smrť, aby som ťa zasa v tom sľutovaní s bratmi tvojimi prijala.

30. A keď ona ešte hovorila, riekol mládenec: Koho čakáte? Neposlúchnem rozkazu kráľovho, ale prikázanie, ktoré nám je dané skrze Mojžiša.

31. Ale ty, ktorý si všetko zlé proti Židom vymyslel, neujdeš ruke Božej.

32. My toto zaiste trpíme za hriechy naše;

33. ale hoci sa Pán Boh náš za trest a pokutu na nás trochu rozhneval, však zase sa smerí so služobníkami svojimi.

34. Ale ty, nešlachetníku, a najhanobnejší zo všetkých ľudí, nevypínaj sa daromne márnymi nádejami zúriac proti služobníkom jeho,

35. lebo si ešte neušiel súdu všemohúceho, a všetko vidiaceho Boha.

36. Lebo bratia moji, pretrpiac teraz maličkú bolesť, života večného došli podľa zasľúbenia; ale ty budeš trpieť po súde Božom spravodlivé tresty za pýchu tvoju.

37. Ja síce, ako aj bratia moji, dávam dušu aj telo za zákony otcov, prosiac Boha, aby bol čím skorej milostivý národu našemu, a ty, aby si mukami a trápením vyznal, že on jediný je Boh.

38. Na mne však a bratoch mojich prestane hnev Všemohúceho, ktorý všetok ľud náš spravodlivo zastihol.

39. Vtedy kráľ zahoriac hnevom, ukrutnejšie zúril proti tomuto ako proti

všetkým, hnevajúc sa, že sa mu posmieval.

40. I ten tedy umrel čistý, vo všetkom dúfajúc v Pána.

41. Naposledy po synoch bola i matka usmrtená.

42. (Týmto) tedy je dosť povedané o obetách, a nesmiernych ukrutnostiach.

HLAVA 8.

Júda shromaždí vojsko a ťahne proti nepriateľom. Nikánor je poslaný proti Židom. Napomenutie Židom. Porážka Nikánorova, Timoteova a Bachidesova.

1. Judas však Machabejský,¹⁾ a tí, ktorí boli s ním, vchádzali tajne do mestiečiek, a svolajúc príbuzných a priateľov, a tých, ktorí ostali pri židovstve, pojmúc, shromaždili okolo seba šesť tisíc mužov.

2. A vzývali Pána, aby shliadnul na ľud (svoj), ktorý bol od všetkých šliapaný, a aby sa smiloval nad chrámom, ktorý poškvrňovali bezbožníci.

3. Aby sa smiloval aj nad rozrúcaným mestom, ktoré malo byť čo skoro so zemou srovnané, a aby vyslyšal hlas krvi k nemu volajúcej;

4. a aby spomnul aj na preukrutné vraždenie nevinných dietok, a na rúhanie činené proti menu jeho, a aby ukázal hnev nad takými vecmi.

5. Tedy Machabej shromaždil množstvo, a pohaní nevládali mu odolať; lebo hnev Pánov obrátil sa na milosrdenstvo.

6. A nenadále vtrhajúc do osád a miest, vypaľoval ich; a príhodné miesta berúc, nemálo porážiek zadával nepriateľom.

7. Najviacej však v noci činieval takéto výpady, a povest jeho údatnosti sa všade roznášala.

8. Keď však Filip videl, ako tento muž pomaly sa rozmáha, a že sa mu častokrát darí, písal k Ptolomeovi, vodcovi

¹⁾ Porovnaj s I. Mach. 3.

Celesyrie a Fenicie, aby prispel na pomoc potrebám kráľovským.

9. Tedy poslal tento rýchlo Nikanora, syna Patroklovho, priateľa z najprednejších, dajúc mu z rozličných národov nie menej ako dvadsať tisíc ozbrojených mužov, aby všetok národ židovský vyhladil, a pripojil k nemu aj Gorgiáša, muža bojovného, a vo vojenských veciach veľmi zkúseného.

10. Nikanor však ustanovil, aby daň,¹⁾ ktorú bol povinný kráľ dávať Rimanom, dvetisíc hrivien, bola od zajatých Židov zaokrytá.

11. A poslal hneď do pomorských miest, a povolával kupovať židovských otrokov, sľubujúc, že deväťdesiat otrokov bude dávať za hrivnu, nehľadiac na pomstu, ktorá ho mala od Všemohúceho zastihnúť.

12. Ale náhle zbadal Judas príchod Nikanorov, oznámil ho tým Židom, ktorí boli s ním.

13. Z ktorých niektorí strachujúc sa a nedôverujúc v spravodlivosť Božiu, dali sa na útek.

14. iní však predávali, čo im bolo ostalo,²⁾ a modlili sa zároveň k Pánovi, aby ich vyslobodil od bezbožného Nikanora, ktorý ich predal prv, nežli prišiel.

15. A to jestli nie pre nich, (aby to učinil) aspoň pre smluvu, ktorá bola medzi ich otcami, a pre sväté a vznešené meno, ktoré sa vzýva nad nimi.

16. Tedy svolajúc Machabejský sedem tisíc,³⁾ ktorí boli s ním, prosil ich, aby sa s nepriateľmi nesmerili,⁴⁾ a sa nebáli množstva nepriateľov nespravodlive proti nim prichádzajúcich, ale aby zmužile bojovali,

17. majúc pred očima potupu, ktorá bola od nich nespravodlive učinená svätému miestu, ako aj krivdu zapríčinenú

na posmech vyvedenému mestu, a zrušené ustanovizne starších.

18. Lebo oni, hovori, zaiste dôverujú v zbrani a v smelosti, ale my dúfajme vo všemohúceho Pána, ktorý môže aj prichádzajúcich proti nám, i celý svet, jedným pokynutím zničiť.

19. Pripomenul im tiež pomoc Božiu, ktorá sa stala ich otcom; a že pod Sen-nacheribom stoosemdesiatpäť tisíc zahynulo;

20. a ten boj, ktorý bojovali proti Galatom v Babylonii, ako Macedonskí, ktorí s nimi boli, keď k boju došlo váhali, a oni, hoc ich bolo len šesť tisíc, zničili stodvadsať tisíc s pomocou im s neba danou, a jak veľmi mnoho dobrého za to obsiahli.¹⁾

21. Týmito slovami boli otúžení, a hotoví za zákon a vlasť zomreť.

22. Ustanovil teda bratov svojich Šimona, Jozefa a Jonatasa za vodcov oboch zástupov, a poddal jednému každému tisícpäťsto mužov.

23. Čítal im Ezdráš zo svätej knihy, a dal heslo: „Pomoc Božia“, a pustil sa sám vodca v prvom rade s Nikanorom do boja.²⁾

24. A majúc za pomocníka Všemohúceho, pobili vyše deväťtisíc mužov; väčšiu však čiastku Nikanorovho vojska ranami soslabenú zahnali na útek.

25. Poberúc peniaze tých, ktorí ich prišli kupovať, so všetkých strán ich prenasledovali.

26. Ale navrátili sa, hodinou súc donútení. Bol totiž deň pred sobotou, pre ktorú príčinu nepokračovali v ich prenasledovaní.

¹⁾ Nevedieť, do ktorej doby padá tento boj proti Galatom, len toľko je známe, že títo boli za času veľkého Antiocha v malej Asii veľmi silní, a že Židia od doby veľkého Alexandra slúžili v asyrskom vojsku. Pod Macedonskými sa majú rozumieť grécke alebo sýrské vojská, ktorým bola sverená ochrana Babylona so židovskou posádkou. Dľa gréckeho bolo týchto Macedoncov štyri tisíc.

²⁾ Dľa gréckeho znie správnejšie takto verš tento: „Aj Eleazara (totižto oddal). Potom prečítal zo svätej knihy, prisľúbil božiu pomoc, vytiahol, pri čom prvý oddiel on sám viedol proti Nikanorovi“. Porovnaj I. Mach. 4, 1—35.

¹⁾ 2000 hrivien ročíte. Srov. I. Mach. 3, 41.

²⁾ Aby mohli ľahšie utiecť.

³⁾ Dľa gréck.: šesť tisíc. Toto sa srovnáva aj s 1. veršom.

⁴⁾ Dľa gréck.: Aby sa nefakli nepriateľov.

27. Ale zbroj ich a korisť shromaždiac svätili sobotu, oslavujúc Pána, ktorý ich vyslobodil v ten deň, kvápajúc na nich počiatok milosrdenstva.

28. Po sobote však rozdelili korisť slabým, a sirotám, a vdovám, a ostatok sami so svojimi podržali.

29. Tedy, keď sa tie veci dialy, a všetci spoločnú modlitbu konali, prosili milostivého Pána, aby sa celky smeril so služobníkmi svojimi.

30. A z tých, ktorí bojovali proti nim pod Timoteom a Bachidom, pobili vyše dvadsaťtisíc, a vysoké pevnosti opanovali: a rozdelili viac koristi dajúc slušnú čiastku slabým, sirotám a vdovám, áno i starcom.

31. A keď usilovne posbierali ich zbrane, poukladali všetky v príhodných miestach, ostatnú však korisť priniesli do Jeruzalema,

32. a zabili Filarcha, nešľachetného muža, ktorý bol s Timoteom, a ktorý mnoho trápenia spôsobil Židom.

33. A keď slávili v Jeruzaleme slávnosť víťazstva toho, ktorý sväté drevo zapálil, totižto Kallistena, keď bol utiekol do jedného domu, spálili, splatiac mu zaslúženú mzdu za jeho bezbožnosti.

34. A nehanebný Nikanor, ktorý doviedol tisíc kupcov, aby im Židov predal;

35. bol s pomocou Pána pokorený od tých, ktorých si za nič nevážil, složiac so seba rúcho slávne a bezcestnými krajinami utekajúc, prišiel samotný do Antiochie, upadnúc do najväčšej biedy zahynutím vojska svojho.

36. A ten, ktorý sľúbil Rímanom, že im daň zaplatí z jeruzalemských zajatých, oznamoval teraz, že Židia majú Boha za ochrancu, a že nemôžu byť ranení, preto že zachovávajú od neho ustanovené zákony.

HLAVA 9.

Antioch zahnaný z Persie. Chce sa vypomstiť na Židoch. Jeho ťažká nemoc, v ktorej sa na oko pokorí. Jeho biedna smrť.

1. Toho času sa Antioch s hanbou vracal z Persie.¹⁾

2. Lebo vtrhol do toho (mesta), ktoré sa menuje Persepolis,²⁾ a pokúsil sa olúpiť chrám, a podmaniť mesto; ale keď množstvo ľudu chytilo sa zbrane, zahnaní boli na útek, tak sa stalo, že Antioch po úteku s hanbou sa vracal.

3. A keď prišiel na okolie Ekbatany,³⁾ dozvedel sa, čo sa prihodilo s Nikanorom a Timoteom.

4. Tedy pohnutý hnevom domnieval sa, že krivdu (utrpenú) od tých, ktorí ho zahnali, bude môcť na Židov obrátiť; preto rozkázal hnať voz svoj, a bez prestania konal cestu; lebo nebeský súd ho nútil preto, že hovoril tak pyšne, že príde do Jeruzalema, a že urobí z neho hromadu hrobov pre Židov.

5. Ale ten, ktorý všetko vidí, Pán Boh izraelský, udrel ho nezahojiteľnou a neviditeľnou ranou; lebo ako dokonal tú reč, popadla ho hrozná boľasť čriev, a ukrutné muky vo vnútornostiach,⁴⁾

6. a to celkom spravodlivo, pretože on mnohými a novými mukami trápil črevá iných, a nijak nepopustil svojej zlosti.

7. Ba čo viac, pýchou naplnený v myšli ohňom sršal proti Židom, a rozkázal pospiešiť k účinku. Stalo sa, že prudko idúc vypadol z voza, a ťažko sa uraziac na tele, na údoch veľiké bolesti trpel.

8. A ten, ktorý nadľudskou pýchou naplnený sa nazdával, že nad vlnami morskými panuje, a že výšku vrchov na vázkach vážiť môže, teraz až k zemi pokorený bol na nosidlách nesený, dosvedčujúc sám na sebe zjavnú moc Božiu;

¹⁾ Porovnaj I. Mach. 6, 1—16.

²⁾ Podľa I. Mach. 6, 1. menuje sa to mesto Elymais.

³⁾ Hlavné mesto Medie.

⁴⁾ To bol následok v I. Mach. 6. opísanej ťažko- a choromyselnosti.

9. tak že z tela bezbožníka vychodily červy, a za živa v bolesťach padalo mäso s neho, a že zápachom a smradom jeho vojsko obťažované bolo.

10. A toho, ktorý málo predtým sa domnieval, že hviezdy nebeské dosiahne, nikto pre nesnesiteľný smrad nosiť nemohol.

11. Teraz tedy počal, popustiť z veľkej pýchy, prichodiť k poznaniu seba, súc božskou ranou napomenutý, keď sa jeho bolesti každým okamžením rozmáhali.

12. A keď už ani sám nemohol snieť svoj zápach, takto riekol: Spravodlivé je, byť poddaným Bohu, a smrteľný človek Bohu sa nerovnať!

13. I modlil sa tento nešťachetník k Pánovi, od ktorého nemal dosiahnuť milosrdenstva.¹⁾

14. A mesto, do ktorého idúc pospiechal, aby ho so zemou srovnal, a hromadou hrobov učinil, žiadal teraz slobodným urobiť,

15. a židom o ktorých riekol, že ich neuzná ani za pochovania hodných, ale že ich vydá vtákovi a divým zverom k roztrhaniu, a že ich aj s nemluvňatmi vyhubí, sľubuje teraz, že ich Athenským rovnými učení,²⁾

16. aj chrám svätý, ktorý predtým olúpil, že najlepšimi darmi ozdobí, a sväté nádoby rozmnoží, a že k obetám prislúchajúce výdavky zo svojich dôchodkov dodávať bude:

17. okrem toho, že sa stane Židom, a že pochodí všetky mestá zeme, a moc Božiu že ohlasovať bude.

18. Ale keď neprestávaly bolesti (lebo spravodlivý súd Boží bol prišiel na neho) v zúfalstve písal k židom list na spôsob odprosenia, toto obsahujúci:

19. Najlepším občanom Židom (posiela) kráľ a knieža Antioch pozdravenie, a praje im, aby boli zdraví a šťastní.

20. Jestliže sa dobre máte i dietky vaše, a všetko sa vám deje podľa žiadosti, najväčšie vďaky vzdávame.¹⁾

21. Ja som síce nemocný, predsa pamätám na vás milostive.²⁾ Navracajúc sa z perských miest, a ťažkou nemocou postihnutý, držal som za potrebné postarať sa o obecný prospech.

22. Nezúfam nad sebou samým, ale veľkú nádej mám, že vyjdem z nemoci.

23. Uvažujúc však, že aj otec môj, v tých časoch, keď viedol vojsko po vyšších miestach,³⁾ ukázal, kto má za ním prevziať kniežatstvo,

24. aby, keby sa niečo protivného prihodilo, alebo keby niečo ťažkého oznámené bolo, vedeli tí, ktorí boli v krajinách, komu je zanechaná správa, aby sa nebúrili;

25. okrem toho uvažujúc, že najbližší a susední mocnári čakajú príhodný čas a striehnu, čo sa stane, ustanovil som syna môjho Antiocha kráľom, ktorého som častokrát odchodiac do vyšších krajín, mnohým z vás odporúčal; a k nemu som písal nižeudané veci.

26. Prosím vás tedy a žiadam, aby ste pamätali na dobrodenia, verejne i súkromne (preukázané), a aby každý vernosť ku mne i k synovi môjmu zachoval.

27. Lebo úfam, že on skromne a láskave nakladať bude, a že nasledujúce moje predsavzatia, i priateľom vám bude.

28. Ten tedy vrah a rúhač najhoršie porazený, ako i on iných trápil, v cudzine na vrchoch najbiednejšou smrťou život dokonil.

29. Jeho telo preniesol Filip, ktorý bol s ním vychovaný, a bojac sa syna⁴⁾ Antiochovho, odišiel do Egypta k Ptolomeovi Filometorovi.

¹⁾ Bohu, v ktorom skládam svoju nádej.

²⁾ Lebo Židia sa ukazovali vernými na počiatku jeho kráľovania.

³⁾ Mestá na ľavom brehu Eufratu.

⁴⁾ Dľa I. Mach. 6, 56. Filip po smrti Antiocha Epifanesa s vojskom vrátil sa z Medie a Persie, aby prevzal panovanie, obsadil i hlavné mesto, ale

¹⁾ Preto, že tieto city nepochádzali z kajúcného srdca, ale len bolesťou nesmiernou vynútené boli.
²⁾ Že im udeli tie isté práva a výhody ako Athenským.

HLAVA 10.

Judas dobyje Jeruzalem a vyčistí chrám. Kráľovanie Antiocha Eupatora. Ptolomeus Macer otrávený. Vojna Gorgiášova, Idumejských a Timoteova proti Židom. Víťazstvo týchto s pomocou Božiou. Oslavujú za to Boha.

1. Machabejský a tí, ktorí s ním boli, s pomocou Božou chrám zasa i mesto zaujali.¹⁾

2. A oltáre, ktoré cudzinci po uliciach vystavili, i chrámy modlárske, rozvážal.

3. A po vyčistení chrámu spravili iný oltár, a vykresúc z kameňa oheň,²⁾ po dvoch rokoch obetovali obety,³⁾ a postavili zápal a sviečne a posvätné chleby.

4. Po vykonaní tých vecí, prosili Pána padnúť na zem, aby viac nedopustil na nich takéto biedy, ale jestli by kedy zhrešili, aby od neho láskavejšie potrebaní boli, a neboli vydávaní ukrutným a bohorúhavým ľuďom.

5. A trafilo sa, že v ten deň, v ktorom bol chrám od cudzincov poškvrnený, stalo sa očistenie, dvadsiateho piateho mesiaca, ktorý bol Kasleu.

6. A s radosťou za osem dní slávil ako slávnosť stánkov, zpomínajúc, že pred krátkym časom deň slavný stánkov po horách a jaskyňách, ako zverina slávil.

7. Preto prúty breštanom ovinuté a ratolesti zelené i palmy nosili k pocte toho, ktorý dal zdaru k vyčisteniu miesta svojho.

8. A ustanovili všeobecným prikázaním a uzavretím celému národu židovskému, aby každého roku slávil tieto dni.

9. Takýto bol tedy koniec Antiocha, ktorý sa menoval Epifanes.

10. A teraz rozpovieme, čo sa udalo s Eupatorom, Antiocha bezbožného synom, skracujúc nešťastia, ktoré sa vo vojnách prihodily.

11. Tento totižto, prijímúc kráľovstvo ustanovil nad úradmi kráľovskými akéhosi Lysiáša, knieža fenického a syrského vojska.

12. Lebo Ptolomeus, ktorý sa nazýval Macer,¹⁾ ustanovil k Židom spravodlivosť zachovať, a menovite pre krivdu, ktorá bola zpáchaná proti ním, a pokojne nakladať s nimi.

13. Pre toto bol od priateľov u Eupatora obžalovaný a keď častejšie zradcom bol nazvaný preto, že sebe od Filometora sverený Cyprus opustil, a k Antiochovi Epifanesovi sa obrátil, a od neho tiež odišiel; otravou život dokonca.²⁾

14. Nato Gorgiáš súc správcom (tých) miest, sobral cudzincov a často bojoval proti Židom.

15. Ale Židia,³⁾ ktorí držali príhodné pevnosti, prijímali vyhnaných z Jeruzalema, a pokúsili sa bojovať.

16. Ale ktorí boli s Machabejským, prosili Pána v modlitbách, aby im bol pomocníkom, a uderili na pevnosti idumejské.

17. A oboriac sa na ne s veľkou silou, zmocnili sa miest, a kde sa kto trafil, zabíjali, a všetkých spolu nie menej ako dvadsať tisíc, pobili.

18. Keď však niektorí na dve veľmi opevnené veže utiekli, ktoré mali všetky k obrane potrebné veci,

19. Machabejský nechajúc Šimona, Jozefa a Zachea, a tých dosť mnoho, ktorí s nimi boli, aby ich vybojovali, obrátil sa ta, kde väčšie boje hrozily.

Lysias, ktorý dozvediac sa o smrti kráľovej, Antiocha Eupatora, jeho syna za kráľa ustanovil, napadol a premohol ho, vezmúc i hlavné mesto.

¹⁾ Porovnaj verše 1—15. s I. Mach. 4, 36.

²⁾ Na miesto svätého ohňa II. Mach. 1, 18. spomínaného, ktorý nemohli zachrániť.

³⁾ Od panovania Judovho, odkedy bol chrám pohanskými obetami zneuctený, uplynuly 3 roky. (I. Mach. 4, 52, 54.)

¹⁾ V gréckom: Makron t. j. veľký. Tento bol predtým miestodržiteľom vo Fenícii a Celesyrii. (Viď. K. 4, 43; 8, 8.)

²⁾ Keď videl, že neovládze ďalej svoj úrad a moc zadržať, zo zúfalstva sa otrávil.

³⁾ Vykladatelia rozumejú pod týmito Židmi odpadlíkov židovských, ktorí boli so Syrii v pevnostiach. Títo prijali od Judu vyhnaných a pri každej príležitosti napadli prívržencov Judových.

20. Ale tí, ktorí boli so Šimonom, vedení peňazochtivosťou, dali sa niektorým z tých, ktorí boli na vežách, peniazmi nahovoriť; a vezmúc sedemdesiat tisíc dvojdrachiem,¹⁾ dovolili niektorým utiecť.

21. Keď bolo oznámené Machabejskému, čo sa stalo, shromaždil kniežatá ľudu a žaloval ich, že za peniaze zapredali bratov, prepustiac ich nepriateľov.

22. Preto zabiť dal tých, ktorí sa stali zradcami, a hneď tie dve veže dobyl.

23. Ponevác sa jeho zbraniam a podujatiam dobre darilo, na dvoch pevnostiach viac ako dvadsaťtisíc mužov zkánil.

24. Ale Timoteus, ktorý predtým od Židov bol premožený, svolajúc vojsko z množstva cudzincov, a shromaždiac aziatských jazdcov, prišiel, akoby chcel zbraňou zaujať zem židovskú.

25. Machabejskí však a tí, ktorí s ním boli, keď on sa približoval, prosili Pána, posypúc si hlavy prachom, a podviažuc si bedry žininou,

26. padnúc u kraju oltára, aby im bol milostivým, ich ale nepriateľom aby bol nepriateľom, a protivníkom, aby sa protivil, ako zákon hovorí.

27. Po modlitbe tedy vezmúc zbraň odišli ďalej od mesta, a keď prišli blízko nepriateľov, zastavili sa.

28. Hneď, náhle vyšlo slnce, pustily sa obe vojská do bitky, títo zaiste za záruku víťazstva a zdaru okrem svojej zmužlosti majú Pána, tí za vodcu v boji mali silu.

29. Ale keď bol prudký boj, zjavilo sa nepriateľom s neba päť mužov na konoch, s úzdami zlatými, krásnych, ktorí sa postavili na čelo Židom,

30. a z ktorých dvaja vzali medzi seba Machabejského, a obklúčiac ho svojou zbraňou, neporaneného zachránili; ale na nepriateľov šípy a blesky strieľali, preto omračení a strachom naplnení popadali.

¹⁾ Asi 15½ talentov. Sýrski talent obnášal 4500 drachiem, drachma = asi 90 h.

31. Zabité bolo dvadsaťtisíc päťsto peších a šesťsto jazdcov.

32. Timoteus utiekol do Gazary, opevneného mesta, ktorého predstavený bol Chereas.¹⁾

33. Tedy Machabeský a tí, ktorí boli s ním, obliehali pevnosť veselo za štyri dni.

34. Tí však, ktorí vnútri boli, spoliehajúc sa na pevnosť miesta, kliali nad mieru, a trepali nehanebné reči.

35. Ale keď svital piaty deň, dvadsať mládencov z tých, ktorí boli s Machabejským, zahoriac v srdci hnevom pre bohorúhavé reči, zmužile pristúpili k múru, a kráčajúc smelou myslou, vystupovali,

36. ale aj iní vstupujúc, dali sa brány a veže podpaľovať, a tých zlodejníkov za živa páliť.

37. Za celé dva dni pustošiac pevnosť, Timotea nájdeného na jednom mieste²⁾ skrytého, zavraždili, i brata jeho Chereasa, a Apollofanesa zabili.

38. Keď to boli vykonali, v piesňach a chválospevoch dobrorobili Pánovi, ktorý učinil veľké veci v Izraeli, a dal im víťazstva.

HLAVA 11.

Boj Lysiášov proti Židom. Jeho porážka. Jednanie o prímerí. Listy Lysiášove, Antiochusove a Rimanov.

1. Ale o krátky čas Lysiáš poručník a príbuzný kráľov, a správca ríšskych záležitostí, ťažko nesúc to, čo sa bolo prihodilo,

2. soberúc osemdesiat tisíc (peších) a všetko jazdectvo, tiahol proti Židom, domnievajúc sa, že dobyté mesto učiní príbytkom pohanov,

3. chrám však že mu bude na peňažitý zisk,³⁾ ako iné chrámy pohanské,

¹⁾ Chereas bol brat Timoteov.

²⁾ Dľa gréckeho: v jame skrytého.

³⁾ Z čiastky odpredajom cenností, a z čiastky ušetrením výdavkov obeťných.

a hlavné kňazstvo že bude mať rok po rok predaj.

4. Nikdy nepomyslel na božiu moc, ale v bezúzdnej nadutosti na množstvo pešieho vojska, a tisíce jazdcov, a na osemdesiat slonov sa spoliehal.¹⁾

5. A vtrhnúc do Judstva priblížil sa k Betsure, ktorá bola v jednej užine päť honov od Jeruzalema vzdialenej,²⁾ dobýjal túto pevnosť.

6. Keď však Machabejský a tí, ktorí s ním boli, zvedeli, že dobýjajú pevnosť, s plačom a slzami prosili Pána, a s nimi všetek zástup, aby im poslal dobrého anjela k vyslobodeniu Izraela.

7. A Machabejský sám prvý vezmúc zbraň, napomenul ostatných, aby spolu s ním podstúpili nebezpečenstvo, a aby prispeli k pomoci bratom svojim.

8. A keď išli spolu s ochotnou myslou, zjavil sa im v Jeruzaleme jazdec idúci pred nimi v bielom rúchu, a so zlatou zbraňou, potriasajúc kopijou.

9. Vtedy všetci spoločne oslavovali milosrdného Pána, a posilnili sa v srdci, hotoví sú nielen ľudí, ale i najdivšie zvery a železné múry preniknúť.

10. I šli ochotní, majúť s neba pomocníka, a smilujúceho sa nad nimi Pána.

11. a jako levi oboriac sa na nepriateľov, porazili z nich jedenásttisíc peších, a tisícšesťsto jazdcov.

12. A všetkých zahnali na útek, mnohí však z nich poranení bez zbrane vyviazli; ale aj sám Lysiáš len hanebným útekem vyviaznul.

13. A že nebol bláznom, uvažujúc sám u seba utrpenú porážku, uznal, že Hebrejskí sú nepremožiteľní, spoliehajúc sa na pomoc božiu, poslal k nim,

14. a sľúbil im, že pristane na všetko, čo je spravodlivého, a že prinúti aj kráľa, aby bol ich priateľom.

¹⁾ Keď bol Lysiáš (I. Mach. 4, 35.) roku 165. pred Kristom od Židov porazený, hneď sa chystal do druhej vojny (I. Mach. 4, 35.), ktorej priebeh sa tu opisuje.

²⁾ Betsura bola o mnoho ďalej od Jeruzalema. Alexandrinské vydanie má päť šoinov; šoine je miera výše 30 honov. Dľa tohto udania vzdialka tá lepšie zodpovedá.

15. Privolil tedy Machabejský prosbám Lysiášovým, hľadiac vo všetkom na prospech; a čokoľvek odpísal Machabejský Lysiášovi o Židoch, k tomu kráľ privolil.

16. Boly totižto písané listy od Lysiáša Židom nasledujúceho obsahu: *Lysiáš ľudu židovskému pozdravenie!*

17. Ján a Abesalom, ktorí boli od vás poslaní, oddajúc písma, žiadali, aby som to, čo bolo skrze nich oznámené, vyplnil.

18. Všetko tedy, čokoľvek sa mohlo predostrieť kráľovi, som predniesol; a čo bolo možné, povolil.

19. Jestliže tedy zachováte vernosť v jednaní, aj napozatým sa pousilujem dobré pre vás vyprostredkovať.

20. O iných však veciach, o každej zvláštne ústne som naložil, aj týmto, aj tým, ktorí boli ku mne poslaní, aby hovorili s vami.

21. Majte sa dobre! Roku stoštyridsiatehoôsmeho, mesiaca Dioskora,¹⁾ dňa dvadsiatehoštvrtého.

22. A kráľov list obsahoval toto: **Kráľ** Antiochus,²⁾ Lysiášovi bratovi³⁾ pozdravenie!

23. Po prenesení otca nášho medzi bohov, chceli sme, aby tí, ktorí sú v kráľovstve našom, žili bez nepokojov, a aby sa starali o svoje veci.

24. (Ponevác) sme slyšali, že Židia neprivolili otcovi nášmu, aby boli na grécke obyčaje prevedení, ale že chcú zachovávať svoje ustanovizne, a že žiadajú z tej príčiny od nás, aby sme im povolili ich zákony,

25. chcujúc tedy, aby aj tento národ bol na pokoji, ustanoviac nariaďujeme, aby sa im chrám navrátil, aby žili podľa obyčaje predkov svojich.

26. Dobré tedy učiníš, jestliže pošleš k nim, a uzavreš s nimi pokoj; aby po-

¹⁾ O mesiaci Dioskore sú rozchodné mienky; v syrskom texte tisichri, čo zodpovie macedonskému „dios“ = November. Volaný rok je 164. pred Kristom.

²⁾ Eupator. Viď I. Mach. 3, 33.

³⁾ Brat = pokrevný; viď I. Mach. 10, 18.

znajúc našu vôľu, boli dobrej mysli, a aby o svoj prospech sa starali.

27. List však kráľa k Židom bol takýto:

Kráľ Antiochus rade židovskej, a ostatným Židom pozdravenie!

28. Jestliže sa dobre máte, máte sa tak, ako chceme; veď aj my sa dobre máme.

29. Prišiel k nám Menelaus¹⁾ rieknuť, že chcete prísť k svojim, ktorí sú u nás.²⁾

30. Tým tedy, ktorí pôjdu až do tridsiateho dňa mesiaca Xantikusa,³⁾ dávame pravicu bezpečnosti,

31. aby Židia užívali pokrmu, a zákony svoje, ako aj predtým; a nikto z nich na jakýkoľvek spôsob nech netrpí obťažnosti za to, čo sa stalo z nevedomosti.

32. Poslali sme aj Menelaa, ktorý k vám mluvil.

33. Majte sa dobre. Roku stoštyridsiatehoôsmeho, mesiaca Xantikusa, dňa pätnásteho.

34. Poslali však aj Rimanovia list takto písaný:

Quintus Memmius a *Titus* Manilius poslovovia rimanskí, ľudu židovskému pozdravenie!

35. Tie veci, ktoré vám povolil Lysiáš príbuzný kráľov, aj my vám povoluje.

36. Ale o tých, o ktorých súdil, že sa majú na kráľa obrátiť, hneď poradiac sa vážne medzi sebou, pošlite iného, aby sme ustanovili, ako slúži pre vás; lebo my ideme do Antiochie.

37. Preto ponáhľajte sa odpísať, aby sme i my vedeli, čo je vaša žiadosť.

38. Majte sa dobre. Roku stoštyridsiatehoôsmeho, pätnásteho mesiaca Xantika.

HLAVA 12.

Nové nepokoje. Judas potresce obyvateľov Joppe a Jamnie, ako Arabov, ktorí ho napadli. Porážka Timoteova i Gorgiášova. Obeta za mŕtvých, nádej vzkriesenia.

1. Po uzavretí týchto smlúv, Lysiáš šiel ku kráľovi, a Židia zaoberali sa roľníctvom.

2. Ale tí, ktorí sa boli osadili, Timoteus,¹⁾ a Apollonius, syn Genneusov,²⁾ tiež i Hieronymus a Demofon,³⁾ okrem nich i Nikanor správca Cypru, nedali im v tichosti a pokoji pracovať.

3. K tomu obyvatelia Joppe tú nešťachetnosť spáchali, že prosili Židov, s ktorými bývali, aby vstúpili na loďky pripravené s manželkami i dieťkami, akoby nebolo medzi nimi nepriateľstva.

4. Keď podľa ich spoločného uzavretia mesta i oni (Židia) pristali pre pokoj, nemajúc nijakej príčiny k podozreniu, vyviezli ich na hladinu, a utopili nie menej ako dvesto.

5. Keď sa Judas dozvedel o tej ukrutnosti na ľuďoch rodu svojho spáchanej, rozkázal mužom, ktorí boli s ním, a vyzývajúc Boha spravodlivého sudcu,

6. vytiahol na vrahov bratov svojich, a v noci zapálil prístav a loďky spálil; a tých, ktorí utiekli pred ohňom, mečom pobil.

7. A keď to tak vykonal, odišiel s tým úmyslom, že sa opäť navráti a vykorení všetkých obyvateľov Joppe.

8. Ale keď sa dozvedel, že aj tí, ktorí boli v Jamnii, chcú podobne vykonať Židom, medzi nimi bývajúcim,

9. prepadol aj Jamnitských v noci, a prístav i s loďkami zapálil; tak že žiaru od ohňa vidieť bolo v Jeruzaleme na vzdialku dvestoštyridsať štádií (honor).⁴⁾

¹⁾ Hlavný kňaz. (Vid. h. 4, 27, 50.), ktorého však Machabejskí neuznali. Iní zase rozumejú druhého Menelaua.

²⁾ Že chcete prejsť k vašim bratom, ktorí držia s nami, a že sa chcete ďalej zaoberať vašim obchodom v krajine.

³⁾ Xantikus bol apríl u Macedoncov.

¹⁾ Ten istý, ktorý sa spomína v I. Mach. 5, 6.

²⁾ Pravdepodobne ten istý, ktorý je spomenutý v I. Mach. 10, 69.

³⁾ Oba sú neznámi.

⁴⁾ Asi na šesť mil vzdialky. Štádium=600 stôp; kláti sa od 165 až po 210 metrov našej miery, ba v Asii takrečený malý štádium bol len 148 metrov.

10. A keď už boli odtiaľ odišli deväť štádií (honov), a k Timoteovi prešli, napadlo ho päťtisíc Arabov, a päťsto jazdcov.¹⁾

11. Bitka bola silná, a s pomocou božou šťastne sa viedlo, pozostali Arabi premožení prosili Judu, aby im dal pokoj, sľubiac, že mu dajú pasienky, a že mu aj v inom budú na pomoci.

12. Tedy Judas domnievajúc sa, že mu budú v mnohých veciach na prospech, sľúbil pokoj; a títo uzavrúc pokoj, odišli do stánkov svojich.

13. Napadol aj isté pevné mesto múrami a mostami ohradené, ktoré bolo obýdlené ľuďmi s rozličných národov, a ktorého meno bolo Kasfin.²⁾

14. Tí, ktorí boli v meste, dôverujúc v sile mužov a v hojnosti potravín, nedbanlive sa bránili, zlorečením popudzujúc Judasa, a rúhajúc sa, hovorili, čo sa nesluší.

15. Tedy Machabejský po vzývaní veľkého Pána sveta, ktorý za času Jozua bez baranov a strojov sboril Jericho, búrlive hnal sa na múry. (Jos 20.)

16. A podľa vôľe Pánovej zaujmúc mesto, nesčíselne povraždil ľudí, tak že sa zdalo, akoby jazero, ktoré tu bolo, dva štádií (hony) široké, krvou zabitých plné bolo.

17. Odtiaľto odišli na sedemstopäťdesiat štádií (honov), a prišli do Charaky³⁾ k tým Židom, ktorí sa menujú Tubianejskí.⁴⁾

18. A Timotea na tých miestach nedopadli, lebo odišiel,⁵⁾ nič nevykonajúc, zanechajúc na jednom mieste stráže veľmi silné.

19. Tedy Dositheus a Sosipater, ktorí boli vodcami s Machabejským,⁶⁾ pobili

od Timotea v pevnosti zanechaných desaťtisíc mužov.

20. Machabejský však sriadiac okolo seba šesťtisíc mužov, a postaviac ich do plukov, tiahol proti Timoteovi, ktorý mal so sebou stodvadsaťtisíc peších a dvetisícpäťsto jazdcov.

21. Keď sa Timoteus dozvedel, že Judas proti nemu tiahne, poslal napred ženy a deti, a inú prípravu do pevnosti, ktorá sa menuje Karnion;¹⁾ lebo tá bola nedobytná, a nesnadný bol k nej prístup pre úzkosť miest.

22. Keď sa prvý pluk Judov ukázal, prišiel strach na nepriateľov z prítomnosti Boha, ktorý všetko vidí, a dal sa na útek jeden sem, druhý tam, tak že ich viac od svojich padlo, a ranami svojich mečov zahynulo.

23. Judas ich však náramne prenasledoval, trestajúc bezbožníkov, a pobil z nich tridsaťtisíc²⁾ mužov.

24. Sám však Timoteus padol medzi pluky Dositeove a Sosipatrove, a mnohými prosbami žiadal, aby ho živého prepustili preto, že má v moci svojej otcov a bratov mnohých zo Židov, ktorí by jeho smrťou pozbavení boli nádeje na vyslobodenie.

25. A keď dal slovo, že ich podľa smluvy nazpäť pošle, prepustili ho bez úrazu pre zachovanie bratov.

26. Tedy Judas odišiel proti Karnionu a pobil dvadsaťpäťtisíc mužov.

27. Po úteku a pobití týchto nepriateľov pohnul sa s vojskom k Efronu, mestu opevnenému, v ktorom bývalo množstvo rozličných národov, a mládenci silní na múroch sa postaviac zmužile odpierali, a bolo v tomto meste tiež mnoho strojov, a zásoba striel.

28. Avšak po vzývaní Všemohúceho, ktorý svojou mocou silu nepriateľov potiera, zaujali mesto; a z tých, ktorí v ňom boli, dvadsaťpäťtisíc pobili.

¹⁾ Arabi boli v službe Timoteovej.

²⁾ To mesto, ktoré I. Mach. 5, 26, 36. Kasfor čiže Kasbor sa nazýva, na východe mora galilejského.

³⁾ V zemi Galaad za Jordanom.

⁴⁾ Tí, ktorí pochádzali zo zeme Tob, alebo Tubbai. (I. Mach. 5, 13.)

⁵⁾ Do Moabška.

⁶⁾ Tu však samotne konali.

¹⁾ Karnaim. I. Mach. 5, 26, 43.

²⁾ I. Mach. 5, 34. hovorí o 8000 mŕtvých, toľko ich len v samej bitke padlo, ostatní v prenasledovaní.

29. Odtiaľ tiahli proti Scytopolisu,¹⁾ ktoré bolo vzdialené od Jeruzalema na šesťsto štadií (honov).

30. Ale keď Židia, ktorí u Skytopolitských bývali, dosvedčili, že s nimi dobrotive nakladajú a že aj v časoch nešťastia s nimi mierne zachádzali,

31. poďakovali sa im, a napomenuli ich, aby aj na budúce boli dobrotiví ich národu. Potom odišli do Jeruzalema, keď deň slávny týždňov²⁾ nastával.

32. A po Turiciach vytiahli proti Gorgiášovi, správcovi Idumee.

33. Tento vytiahol s tritisíc pešími a štyristo jazdcami.

34. A keď sa srazili, prihodilo sa, že málo Židov padlo.

35. Ale nejaký Dositheus jazdec z Bakenerových³⁾ mužov, udatný muž, zajaľ Gorgiáša; a keď ho chcel živého chytiť, oboril sa naň jeden jazdec z Trákov, a odťal mu rameno; a tak Gorgiáš utiekol do Maresy.⁴⁾

36. Keď však tí, ktorí boli s Esdrinom, dlhšie bojovali a ustali, vzýval Judas Pána, aby bol pomocníkom a vodcom boja,

37. i počnúc materinským jazykom vojenský krik s chválospevmi, uderil na bojovníkov Gorgiášových a rozohnal ich.

38. Potom Judas soberúc vojsko prišiel do mesta Odolly,⁵⁾ a keď svitnul siedmy deň, očisťiac sa podľa obyčaje, na tom istom mieste svätzil sobotu.

39. A na druhý deň prišiel Judas so svojimi, aby posbieral telá popadaných a uložil s rodičmi do otcovských hrobov.

40. I našli pod šatami zabitých z obetných darov modiel, ktoré boli pri Jamnii, ktoré zákon Židom zakazoval; bolo tedy všetkým zjavné, že pre túto príčinu padli.

41. Preto všetci oslavovali spravodlivý súd Pánov, ktorý tajné veci učinil zjavnými.

42. A tak obrátiac sa k modlitbe prosili, aby to previnenie, ktoré sa stalo, v zabudnutie dané bolo. Hrdinský však Judas napomínal ľud, aby sa chránil hriechu, pred očima vidiac, čo sa stalo pre hriechy tých, ktorí padli.

43. A učiniac sbierku dvanásťtisíc drachiem striebra, poslal do Jeruzalema, aby bola obetovaná obeta za hriechy zomrelých, dobre a nábožne mysliac o zmŕtvychvstaní.¹⁾

44. (Lebo keby nebol mal nádej, že tí, ktorí padli, z mŕtvych vstanú,²⁾ zdalo by sa zbytočným a márnym modliť sa za mŕtvych.)

45. A uvažoval, že tí, ktorí v pobožnosti zosnuli, výbornú milosť majú složenú.

46. Preto svätá a spasiteľná myšlienka je modliť sa za mŕtvych, aby hriechov zprostení boli.

HLAVA 13.

Antiochus Eupator tiahne proti Židom. Smrť Menelaova. Víťazstvo Judovo. Rhodokova zrada. Smluva s Antiochom.

1. Roku stoštyridsiatehodeviateho³⁾ sa dozvedel Judas, že Antioch Eupator tiahne s veľkým vojskom proti Júdstvu,

¹⁾ Veril, že obeta, ako aj iné dobré skutky Tob 4, 18. dopomôžu k radostnému zmŕtvých vstaniu tým, ktorí v pobožnosti usnuli. Vzkriesenie stojí tu za šťastnú a blaženú nesmrteľnosť, aby pod tým nerozumeli len oslávenie a život duše, ale aj ťvrzenie a oslávenie tela. Tu však nehovorí sa, že tí, ktorí zomierajú bez nábožnosti, nebudú vzkriesení, pod týmto vzkriesením rozumie sa vzkrieseniu k sláve a blaženému životu večnému; kdežto vzkriesenie hriešnikov nazýva sa vzkriesením k smrti, prečo sa ono v Knihe zjavenia 20, 14. i druhou smrťou menuje.

²⁾ S telom i dušou. Toto miesto od 43—46. veršu je zjavným dôkazom náuky katolíckej Cirkve o mieste, kde duše v stave milosti sa nachádzajú ešte očisťujú sa od pozostalých škťv hriechu. A že dušiam na tomto mieste sa zdržujúcim môže sa pomáhať modlitbou, obetou a inými dobrými skutkami. To miesto my nazývame očisťcom.

³⁾ Roku 162. pred Kristom, porovnaj I. Mach. 6, 28—65.

¹⁾ Čiže Bethsan. (I. Mach. 5, 52.)

²⁾ Turice t. j. sedem týždňov (50 dní) po Veľkej noci.

³⁾ Bakenor bol židovským vodcom.

⁴⁾ Mesto v pokolení Judovom.

⁵⁾ Mesto na púšti pokolenia Juda.

2. a s ním Lysiáš, poručník a správca vlády, majúť so sebou stodesať tisíc peších, a päť tisíc jazdcov, a dvadsaťdvoch slonov, a vozov s kosákmi tristo.¹⁾

3. Pripojil sa však k nim aj Menelaus a veľkou lšťou prosil Antiocha, nie za blaho vlasti, ale pretože ťal, že dojde (najvyššej) hodnosti.

4. Ale kráľ kráľov vzbudil hnev Antiochov proti hriešnikovi; a keď mu Lysiáš namluvil, že on je príčinou všetkého zlého, rozkázal (ako je to u nich obyčajou) hneď na tom mieste chytiť ho a zabiť.²⁾

5. Stála totiž na tom mieste päťdesať lakťov vysoká veža, okolo ktorej bolo nakopené popola,³⁾ táto mala výhľad do priepasti.

6. Odtiaľ rozkázal zhodiť svätokrádežníka do popola, pretože ho všetci nútili ku záhube.

7. Takýmto spôsobom musel zomrieť priestupca zákona Menelaus, a nebol ani do zeme pochovaný.

8. A zaiste dosť spravodlive, lebo pretože popáchal mnoho hriechov proti oltáru božiemu, ktorého oheň i popol bol svätý, preto on k smrti popolom odsúdený bol.

9. Ale kráľ pustil uzdu svojej vôli a tiahol ďalej, aby ukázal Židom, že je horší ako jeho otec.

10. Keď to zvedel Judas, rozkázal ľuďu dňom i nocou vzývať Pána, aby im aj teraz, tak ako vždy, bol na pomoci,

11. lebo sa báli, aby zákona, a vlasti, a svätého chrámu zbavení neboli, a aby nedopustil, by ľud, ktorý len nedávno trochu vydýchnul, zasa bohorúhavým pohanom poddaný bol.

¹⁾ Dľa I. Mach. 6, 30. je iný počet. Vojsko sa mohlo počas pochodu zväčšiť a rozmnožiť.

²⁾ Dľa gréckeho: Rozkázal tým, ktorí ho viedli do Beroy, aby ho usmrtili, ako to bolo vo zvyku v tom kraji.

³⁾ Žeravá pahreb. Zlostinikov hodiť do žeravej pahrebe a ich bez ohňa spáliť, bolo obyčajom u Persov, ktorí nechceli zneuctiť oheň smrťou zlostinikov, lebo oni držali oheň za svätý. Dľa gréckeho bol popol vo väži, a zlostiník bol na akomsi stroji doň hodený.

12. Keď tedy všetci spolu tak činili, a s plačom a s pôstom za tri dni stále na zemi ležiac, Pána o smilovanie prosili, napomínal ich Judas, aby sa pripravili:

13. Sám však so staršími zamýšľal, prv nežli by kráľ s vojskom vtrhol do Júdstva a podmanil mesto, výjsť, a výsledok veci na súd Pánov sveriť.

14. Poručiac teda všetko moci Boha, stvoriteľa sveta, a napomenúc svojich, aby zmužile bojovali, a aby až do smrti za zákon, chrám, mesto, vlast a občanov stáli, rozložil sa s vojskom pri Modin.¹⁾

15. A dajúc svojim heslo: „Božie je víťazstvo“, s vybranými najudatnejšími mládeňcami v noci napadnul kráľovský stánok a pobil v ležaní štyritisíc mužov, aj najväčšieho zo slonov s tými, ktorí na ňom boli.

16. A naplniac ležanie nepriateľov najväčším strachom a zmätkom, po dobre zakončenom boji odišli.

17. To sa však stalo pri svitani s pomocou ochrany Pánovej.

18. Ale keď kráľ zkusil smelosť židov, pokúsil sa lšťou zaujať nesnadné miesta.

19. A rozložil sa s vojskom pri Betsure, ktorá bola silnou pevnosťou židovskou, ale bol odohnaný a utrpel ztraty.

20. Tým však, ktorí tam boli, posielal Judas potrebné veci.

21. Ale akýsi Rodok, zo židovského vojska, prezradil nepriateľom tajnosti, ale ho postihli, chytili a zatvorili.

22. Kráľ opäť mlúvil s tými, ktorí boli v Betsure, ponuknul im pokoj, obdržal ho, a odišiel.

23. Tu srazil sa s Judom, a bol premožený. Keď sa však dozvedel, že povstal Filip²⁾ v Antiochii, ktorého bol zanechal za správcu, náramne sa zdesil, odprosoval Židov, a poddávajúc sa im, prisahal im na všetko, čo sa zdálo sprá-

¹⁾ Viď I. Mach. 2, 1.

²⁾ Ktorého jeho otec Antiochus Epifanes bol učinil správcou, postavil sa proti kráľovi.

vodlivým; a smeriac sa, obetoval obe-
tu, uctil chrám, a položil dary.

24. Objal Machabeja, a učinil ho vod-
com a kniežaťom od Ptolomaidy až po
Gerrenských.¹⁾

25. Keď však prišiel do Ptolomaidy,
Ptolomejskí ťažko niesli to uzavretie
priateľstva, hnevajúc sa, aby snáď Ži-
dia smluvu nezrušili.²⁾

26. Vtedy vystúpil Lysiáš na súdnu
stolicu, povedal príčiny, ukojil ľud, a na-
vrátil sa do Antiochie; tak sa teda dialo
kráľovo ťaženie i navrátenie.

HLAVA 14.

Demetriusa popudil nejaký Alkimus proti
Židom. Nikanor poslaný proti nim. Smluva
jeho s nim uzavretá, i zrušená. Raziášova
smrť.

1. Po troch rokoch však³⁾ dozvedel
sa Judas a tí, ktorí boli s nim, že Deme-
trius syn Seleukov, s veľkým množ-
stvom a s loďami prez prístav tripolský,
na príhodné miesto vystúpil,⁴⁾

2. a že obdržal krajinu proti Antio-
chovi a jeho vodcovi Lysiášovi.

3. Akýsi však Alkimus, ktorý bol naj-
vyšším kňazom,⁵⁾ ale za času smieša-
nia (s pohanmi)⁶⁾ dobrovoľne sa po-
škvrnil, uvažujúc, že viac nijak nedo-
stane sa mu zachovať život a nebude
mať prístupu k oltáru,

4. prišiel ku kráľovi Demetriovi, ro-
ku stopäťdesiateho, nesúc mu zlatú ko-
runu, palmu a okrem toho i olivové ra-
tolesti,⁷⁾ ktoré sa zdali náležať chrámu,
a v ten deň zaiste mlčal.

¹⁾ Od primoria až po Egypt a Geraru. (I. Mojš.
20, 1.)

²⁾ A oni sami museli tiež povstať proti kráľovi
jestliže to Židia učinia, — pretože boli Ptolomej-
skí teraz podriadení Židom.

³⁾ Porovnajte o tomto I. Mach. 7, 1—38.

⁴⁾ V prístave tripolskom neostal, odtiaľ začal
svoje podniky.

⁵⁾ Ustanoveným od Antiocha po smrti Menelaa.

⁶⁾ Samovoľne, nie súc k tomu nútený, obcovo-
val s pohanmi, keď spolu pomiešane prebývali.

⁷⁾ Koruna, znamenie hodnosti kráľovskej; pal-
ma znamená víťazstvo, olivová ratolest obrana v
pokoji.

5. Ale keď našiel príhodný čas k svoj-
mu bláznovstvu, pozvaný od Demetria k
porade, a tázaný o tom, na jaké veci,
a či u radu sa spoliehajú Židia,

6. odpovedal: Tí, zo Židov, ktorí sa
menujú Assidejskí, a nad ktorými vlád-
ne Judas Machabejský, podporujú vojnu,
a činia vzbúry, a nenechajú kráľovstvo
na pokoji.

7. Lebo aj ja som oľúpený o slávu ro-
dičovskú¹⁾ (hovorím o hlavné kňazstvo)
a prišiel som sem,

8. po prvé preto, že zachovávam ver-
nosť k veciam kráľovským, po druhé,
že hľadím prospeš i spolumešťanom; le-
bo ich zlosťou celý rod náš biedu trpí.

9. Prosím tedy, o kráľu, všetky tie
veci vyšetriac zovrubne, zaujmi sa za
krajinu i rod náš,²⁾ podľa všeobecne
známej vládnuť tvojjej;

10. lebo dokiaľ Judas žije, nie je mož-
né, aby kráľovstvo pokoj malo.

11. Keď tedy tento takto prehovoril,
aj iní priatelia, nepriateľsky sa majúci
proti Judasovi, rozpálili Demetria.

12. Ktorý hneď Nikanora, správcu
nad slonami, poslal ako vodcu do Júd-
stva,

13. dajúc rozkaz, aby Judu zajal, a
tých, ktorí s nim boli, rozohnal, a Alki-
musa za najvyššieho kňazu najväčšieho
chrámu ustanovil.

14. Vtedy sa pohani, ktorí z Judstva
pred Judasom utiekli, valili hufne k Ni-
kanorovi, pokladajúc biedy a porážky
Židov za svoje šťastie.

15. Keď tedy Židia slyšali, že Nika-
nor prichádza, a že pohani s nim sa spo-
jili, posypajúc sa prachom modlili sa k
tomu, ktorý ustanovil svoj ľud, aby ho
na veky ochraňoval, a ktorý dedičstvo
svoje zjavnými zázrakmi chráni.

16. Na rozkaz vodcu hneď sa odtiaľ
pohli, a išli sa k mestečku Dessau.³⁾

¹⁾ Alkimus bol síce z Aronovho pokolenia. (I.
Mach. 7, 14.) ale podľa udania Josefusa, nebol z
tej rodiny, ktorá vládla hlavným kňazstvom.

²⁾ Dľa gréck.: utišknutý rod náš.

³⁾ Ináč neznáme.

17. Šimon však, brat Judasov, srazil sa s Nikaronom, ale nenadálym pritiahnutím nepriateľov bol prestrašený.

18. Avšak Nikanor, slyšiace o udatnosti spoločníkov Júdových, a o veľkosti mysle, ktorou bojujú za vlasť, obával sa rozhodnutie učiniť krvou.

19. Pre ktorú vec poslal napred Posidonusa a Theodotia a Matiaša, aby ponúkli a uzavreli pokoj.

20. A keď sa dlho o tomto radili, a vodca to oznámil množstvu, všetci boli jednej mienky, že sa k priateľstvu má privoliť.

21. Preto ustálili¹⁾ deň, v ktorom by medzi sebou tajne vyjednávali, a každému bol prinesený a postavený stolec.

22. Judas medzi tým rozkázal, aby ozbrojení mužovia boli na príhodných miestach, aby azda nepriatelia nenadále niečo zlého nepodnikli; a tak slušne medzi sebou vyjednávali.²⁾

23. Nikanor však zdržoval sa v Jeruzaleme a nič zlého neučinil, a zástupy, ktoré sa k nemu shromáždili, prepustil.

24. Judasa mal vždycky rád z tej duše, a bol mu veľmi naklonený.

25. A prosil ho, aby sa oženil a detky plodil. I učinil svatbu, žil v pokoji, a oba nažívali spoločne (v priateľstve).

26. Ale Alkimus vidiac ich vzájomnú lásku, a smluvy išiel k Demetrovi a riekol, že Nikanor privoľuje k cudzím veciam, a že Judu, ktorý kladie úklady kráľovstvu, ustanovil za svojho nástupcu.³⁾

27. Nahnevajúc sa tedy kráľ, a podráždený pomluvami najhoršími (toho človeka), napísal Nikanorovi, rieknuť, že veľmi ťažko nesie priateľskú shodu, a že rozkazuje, aby Machabejského čím skorej poviazaného poslal do Antiochie.

28. Keď sa o tom dozvedel Nikanor predesil sa, a ťažko mu padlo keby to,

o čom sa boli umluvili mal zrušiť, keďže mu ten muž nič zlého neučinil.

29. Ale že proti kráľovi odpierať nemohol, čakal na príhodnú chvíľu, v ktorej by rozkaz vykonal.

30. Keď Machabejský videl, že Nikanor nemá sa k nemu tak ochotne, zúri-vejšie sa pri obyčajnom stretnutí chová, porozumel, že táto chladnosť nič dobrého neznamená, sobral málo svojich¹⁾ a skryl sa pred Nikanorom.

31. Keď to ten zvedel, že ho smelo muž prestihol, prišiel k najväčšiemu a najsvätejšiemu chrámu a kňazom, ktorí obetovali obyčajné obety, rozkázal, aby mu toho muža²⁾ vydali.

32. Keď títo pod prísahou riekli, že neznajú, kde je ten, ktorého hľadali, vystrel ruku proti chrámu,

33. prísahal rieknuť: Nevydáte-li mi Judu poviazaného, tento dom boží srovnám so zemou, a oltár rozkopem, a chrám tento posväťím otcovi Bachusovi.

34. A toto rieknuť odišiel. A kňazi zdvihnuť ruky k nebu, vzývali toho, ktorý bol vždycky ochrancom ich ľudu, toto rieknuť:

35. Ty, Pane všetkých vecí, ktorý ničoho nepotrebuješ, chcel si mať chrám príbytku svojho medzi nami.

36. A teraz najsvätejší Pane všetkých vecí! Zachovaj na veky dom tento nepoškvrnený, ktorý je nedávno vyčistený.

37. Istý však Raziáš, jeden zo starších jeruzalemských a milovník mesta, a muž dobrej povesti, ktorý bol pre tú lásku otcom Židov nazvaný, obžalovaný bol u Nikanora.³⁾

38. Tento od dávnych čias prísne pridržal sa židovstva, a nepoškvrňoval sa pohanstvom, a bol hotový vytrvať, keby telo i dušu vydať mal.⁴⁾

¹⁾ Dľa gréck.: nemalý počet.

²⁾ Judu.

³⁾ Bol obžalovaný ako horlivý Žid.

⁴⁾ Dľa gréc. zníe: Stále sa pridržal židovstva za dávnych čias zmätku, a stále vydával telo i dušu za židovstvo.

¹⁾ Oba vodcovia.

²⁾ Iste uzavreli pokoj.

³⁾ Nástupca Alkimusa na hlavné kňazstvo.

39. Chcejúc teda Nikanor ukázať nenávisť, ktorú mal proti Židom, poslal päťsto vojakov, aby ho chytili;

40. lebo sa domnieval, že keby toho to podviedol, učinil by veľkú škodu Židom.

41. Ale keď zástupy na jeho dom sa obrátil a dvere vylomil a oheň podložil chcely, a keď ho už zýjali, vrazil do seba meč,

42. svoliac radšej slávne umrieť, nežli hriešnikom do rúk padnúť, a krivdu rodu svojho neškodne trpeť.

43. Ale pretože si v rýchlosti nedal dosť vymerane tú ranu, a zástupy dvermi vrazily, vybehol smele na múr, a shodil sa zmužile na zástupy,

44. a keď tie rýchlo vyhly, padol na prostred šije.¹⁾

45. A keď ešte dýchal, roznetiac sa srdcom vstal a hoci sa krv z neho veľkým tokom liala, a on ťažkými ranami zranený bol, behom prerazil zástup,

46. a stojác na jednej príkrej skale, a keď krvi už bol ztečený, chytiac črevá svoje oboma rukama hodil ich na zástupy vyzývajúc Pána života a ducha, aby mu ich zasa navrátil, a tak život dokončil.²⁾

HLAVA 15.

Nikanor sa rúha Bohu a tiahne proti Judovi. Juda napomína svojich k udatnosti. Jeho sen, modlitba a víťazstvo nad Nikánorom. Vďačnosť Židov a výročná pamiatka tohoto víťazstva.

1. Keď sa však Nikanor dozvedel, že Judas je v miestach Samarských, myslel všetkou silou v deň sobotný pustiť sa do boja.³⁾

2. Židia, ktorí z donútenia⁴⁾ s ním tiahli, riekli: Nerob tak zúrivo a neľud-

sky, ale v úcte maj deň zasvätenia, a cti toho, ktorý všetko vidí.

3. Nešťastník ten tázal sa, či je na nebi Panovník, ktorý prikázal svätiť deň sobotný?

4. A keď oni odpovedali: Je sám Pán živý na nebi mocný, ktorý prikázal svätiť siedmy deň.

5. Tedy on riekol: Aj ja som mocný na zemi, ktorý rozkazujem chytiť zbraň a vykonať kráľovskú službu. Avšak nedoviedol to, aby vôľu svoju vykonal.

6. A tak Nikanor sa so všetkou pýchou pozdvihnúc umienil si verejný pomník vystaviť si nad Judom.

7. Ale Machabej vždycky úfal so všetkou dôverou, že mu Boh príde ku pomoci.

8. A napomínal svojich, aby sa nebáli príchodu pohanov, ale aby na pamäti mali pomoc, ktorá im bola daná s neba a aby aj teraz úfali, že od všemohúceho bude im dané víťazstvo.

9. A mluvil im zo zákona a prorokov, pripomínajúc im bitky, ktoré boli predtým vykonal, a učinil ich ochotnejšími.

10. A tak povzbudiac ich srdcia ukazoval pri tom aj nevernosť pohanov, a prestupovanie prísah.¹⁾

11. Jedného každého z nich opatril a ozbrojil nie štítom, ale výbornými rečmi a napomenutiami, vyprávajúc sen hodnoverný, ktorým všetkých obveselil.

12. Bolo to videnie takéto: Oniáša, ktorý býval najvyšším kňazom, muž dobrý a milostivý, stydlivý na pohľad, skromný v mravoch, a krásomluvný, a ktorý od detinstva bol vycvičený v čnostiach, toho videl s rozprestretými rukami modliť sa za všetok ľud židovský.

13. Potom ukázal sa aj iný muž veľkom slávny a predivný, obklúčený vôkol krásou veľikou.

14. Oniáš prehovoriac riekol: Tento je milovníkom bratov, i ľudu izraelského; toto je ten, ktorý sa mnoho modlí za

¹⁾ T. j. na hlavu; dľa greck.: „na brucho“.

²⁾ Porovnaj o Samsonovi Sudc. 16, 30.

³⁾ Porovnaj I. Mach. 7, 29.

⁴⁾ Židia, ktorých Nikanor násilne vriadil do svojho vojska.

¹⁾ Všeobecne sa verilo, že kto nezachová prísahy, nemôže byť šťastný v nijakom podniknutí.

ľud, a za všetko mesto sväté, Jeremiáš prorok boží.

15. A Jeremiáš vystrel pravicu, a dal Judovi meč zlatý, rieknúc:

16. „Prijmi meč, svätý dar od Boha, ktorým poraziš protivníkov ľudu môjho izraelského“.

17. Tedy povzbudení veľmi dobrými rečmi Judovými, ktorými sa mohla povzniesť sila, a otúžiť zmužilosť mladíkov, umienili si zmužiťe bojovať a napádať; aby zmužilosť rozhodla tie veci, lebo mesto sväté i chrám boli v nebezpečenstve.

18. Lebo o manželky a dietky, tiež o bratov a príbuzných mali menšiu starosť; ale najväčší a najprvší strach bol o svätosť chrámu.

19. Ale aj tí, ktorí boli v meste, mali nemalú starosť o tých, ktorí išli do boja.

20. A keď všetci už očakávali, že rozhodný boj nastane a nepriatelia boli už pritiahli, a vojsko bolo usporiadané, a slony i jazdcovia na príhodnom mieste postavení,

21. vidiac Machabej príchod toho množstva, a rozličnú zásobu zbraní, a vzteklosť slonov, pozdvihol ruky k nebu a vzýval Pána, ktorý zázraky činí a nie dľa sily zbrane, ale jako sa mu ľúbi hodným dáva víťazstvo,

22. Modliac sa riekol takto: „Ty, Pane, ktorý si poslal anjela svojho za Ezechiáša, kráľa judského, a pobil si z vojska Sennacheribovho stoosemdesiat päť tisíc,

23. i teraz pošli, Panovníku nebies, dobrého anjela svojho pred nami v bázni a strachu veľkosti ramena svojho,

24. aby sa báli, ktorí s rúhaním tiahnu proti svätému ľudu tvojmu. A on sa teda tak modlil.

25. Nikanor ale, a tí, ktorí s ním boli, s trúbami, a spevami sa hnuli.

26. Ale Judas a tí, ktorí s ním boli, vzývajúc Boha a modliac sa bojovali:

27. Rukou síce bojovali, ale srdcom modlili sa k Pánovi a porazili nie menej ako tridsať päť tisíc mužov, tešiac sa veľice z prítomnosti Božej.

28. Keď prestali,⁴⁾ a s radosťou sa navracali, zvedeli, že Nikanor padol v svojom ozbrojení.

29. Preto učiniac krik, a vzbudiac hluk, materinským jazykom dobrerečili Pánu všemohúcemu.

30. Tedy Judas, ktorý všelijak s telom i dušou hotový bol zomrieť za vlasť, rozkázal Nikanorovu hlavu a ruku s ramenom odťatú do Jeruzalema priniesť.

31. A keď prišiel tam, svolal spolu-
mešťanov i kňazov k oltáru, a povolal aj tých, ktorí boli v hrade.¹⁾

32. A ukázuc hlavu Nikanorovu i ruku hanebnú, ktorú on vystierajúc proti svätému domu všemohúceho Boha, vysokomyselne sa chválil.

33. Aj jazyk bezbožného Nikanora rozkázal vyrezať, a po kusoch vtákom dať; ruku však pošetilcovu proti chrámu zavesiť.

34. Tedy všetci dobrerečili Pánu nebeskému rieknuť: Požehnaný buď, ktorý miesto svoje nepoškvrnené zachoval!

35. A hlavu Nikanorovu zavesil čo najvyššie na hrade,²⁾ aby bolo zjavné a patrné znamenie pomoci božej.

36. Vtedy všetci uzavreli v spoločnej porade, nikdy nezanechať bez slávnosti tento deň,

37. ale že budú mávať slávnosť trinásteho dňa mesiaca Adara, ako sa menuje v syrskom jazyku, ten deň predodňom Mardochea.

38. A keď tedy tie veci s Nikanorom staly sa, a od tých čias vládli mestom Židia, aj ja tu koniec reči učiním.

¹⁾ Nie Židov, ale vodcov pohanov, aby im strachu nahnal.

²⁾ Na zovňajšie múry ako znamenie pomoci Božej pre Židov v meste.

39. A jestliže čo dobre som písal, a ako na dejiny náleží, to bola žiadosť moja; ale jestliže je menej hodne (napísané), buď mi odpustené.¹⁾

¹⁾ Čo sa týka pravdy, tu pomoc božia prekazila každý omyl.

D O S L O V.

Knihami Machabejskými končí sa Písmo sväté Starého zákona a tak končia sa deje národa židovského. Od tohoto času do príchodu Ježiša Krista bolo ešte 130 rokov. Čo sa za týchto 130 rokov prihodilo, musíme vyhľadať v svetskom dejepise.

Prvá kniha Machabejská vedie až po deje a zavraždenie Šimona, brata Judovho, do roku 134. pred Kristom, a činí vzpomienku o Jánovi Hirkánusovi, Šimonovom synovi. Tu potom zastane.

Príčina tohoto je v tom zvrhnutí sa, do ktorého upadnú ľud židovský od doby Hirkánusovej, a v úplnom vymretí starého ducha a života židovského.

Ján Hirkánus bol posledným podľa nariadenia Božieho účinkujúcim správcom. Z počiatku bol síce nešťastlivým a od Sýrov utláčaným, ale čoskoro sa naškytla príležitosť, aby jarmo sýrske striasol so seba a neodvislosť si vydobyl. Premohúc všetky ťažkosti, trestal okolité národy a podmanil Idumejských, večitých nepriateľov Židov, a rozšíril hranice kráľovstva Dávidovho. S ním sa úplne skončili deje vyvoleného národa pred Kristom, a po ňom všeliaké neresti a biedy prišli na Židov.

Aristobulus I. syn Hirkánov, postavil si síce korunu kráľovskú a rozšíril hranice kráľovstva, ale už jeho brat Janneus Alexander viedol veľmi nešťastlivé boje, a musel zápasiť s mnohými nerestami vnútornými i rodinnými.

Po Alexandrovej smrti panovala jedna žena, jeho manželka Alexandra menovaná; a brat jeho, Hirkánus II. bol hlavným kniazom.

Obidvaja stáli pod mocným vplyvom fariseov; tej sekty, ktorá držala o sebe, že sú najlepšimi znalcami, a najpríkladnejšími plniteľmi zákona; ale vskutku zpotvorili a prekrútili zákon, a učinili ho v tú mňuvolu, ktorú ešte aj dnes majú Židia. Ján Hirkánus I. poznal nešťastie, a záhubu do ktorej vedú farisei Židov, preto vyzdvihol všetky ich učenia a ustanovizne; ale od týchto čias usilovali sa Išču a násilensťvom sa upevniť.

Po smrti Alexandry snažil sa Hirkánus posilniť a poistiť svoje panovanie, ale jeho brat Aristobulus II. podporovaný protivnou stránkou, ho premohol, a stal sa mu spolukráľom. Túto roztržku medzi dvoma bratmi, do ktorej sa zamiešali Arabi i Rimania riešil Pompejus, ktorý podmanil Jeruzalem, Hirkána II. síce ponechal v úrade hlavného kňaza a kniežata, ale mu uložil daň, a odobral titul kráľovský. Keď však Alexander, syn Aristobolosa II. vzbudil rozbroje, toto použil Ríman Gabinius, a oddal zpravu do rúk niekoľko poprednejších. Toto potom premenil Julius Cäsar, a Hirkána späť uviedol do kniežatstva, ale pridal

40. Lebo ako protivné je vždycky víno, alebo vždycky vodu piť; ale jedno po druhom užívať je príjemné; tak aj čitateľom, keď reč veľmi je stručná, nie je príjemná. A preto buď tejto reči koniec.

k nemu Antipatera, jedného Idumejca, za dozorcú a porúčnika preto, že egyptskému kráľovi mnohé služby konal.

Teraz mal všetkú moc v ruke Antipater s jeho dvoma synami Herodesom a Fasaelom. Ale proti tomu sa postavila jedna stránka nespokojencov, a zavolala Antigona, syna Aristobula II. so Syrie. Herodes porazil Antigona, ale zo Syrie vodravši sa Partí postavili Antigona na trón otcov jeho, a Hirkána odviedli do zajatia, v ktorom aj zomrel.

Herodes sa utiekal do Egypta i k Rímu o pomoc, aby od triumvíra Antonia korunu obdržal pre Aristobula, vnuka Hirkánovho. Antonius v osobnej náchylnosti a oddanosti navzdor obyčaje Rimanov, ktorí nedávali cudzincom koruny, za židovského kráľa vymenoval Herodesa, roku 37. pred Kristom.

Herodes príduc do Judstva napadol na veľký odpor so strany Antigona, ktorý trval za dva r. Ale podporovaný od Rimanov prevládal ho, zaujal Jeruzalem a uväzneného Antigona dal zavraždiť, a celú machabejskú (asmonajskú) rodinu vykorenil. Teraz posilňoval svoje panovanie prelievaním krvi a Iščou až tak ďaleko, že zo žiarlivosti proti svojej vlastnej rodine zúrnil. Ač držal s Antoniom, ale po vojne pri Aktiume prešiel k Oktavianovi, od ktorého bol potvrdený a obdržal rozšírenie kráľovstva svojho. Židia sa odvrátili od neho pre jeho ukrutnosť, ako aj preto, že uvádzal pohanské obyčaje. A stal sa pred nimi nenávideným až do smrti, hoci sa vynasnažoval ich priazeň si získať tým, že chrám jeruzalemský dal obnoviť a veľkolepe omárat.

Ku koncu jeho panovania sa stala svet oblažujúca udalosť: **Narodenie Syna Božieho**, prislúbeného Messiasa pokolenia ľudského.

Udalosť táto bola pripravená tým činom, že sa Herodes stal kráľom židovským, lebo dľa proroctva patriarchu Jakuba (I. Mojž. 49. 10.) zemské žezlo Júdovo malo padnúť, a miesto popustiť duchovnému žezlu Spasiteľovmu vtedy, keď už Júda nebude viac vládnuť kráľovskou mocou nad vyvoleným národom. Táto moc kráľovská od Jakuba až do Idumejca Herodesa nebola odňatá.

A priblížila sa doba, v ktorej malo byť splnené proroctvo arciojca Jakuba.

K tejto udalosti pridružili sa aj iné znaky, že plnosť času došla, v ktorej sa mal narodiť Vykupiteľ sveta, ktorého predpovedali proroci, ktorého ríšu vyobrazoval vyvolený národ, ktorého očakávalo celé pokolenie ľudské. A tento očakávaný národov je: **Ježiš Kristus**, s ktorým sa končí starý a začína nový zákon. Ktorému nech je česť, sláva a chvála po všetky veky!

OBSAH.

ČASŤ I.: PRVÁ A DRUHÁ KNIHA MOJŽIŠOVA.

Kniha pôvodu — Genesis	7
Exodus	87

ČASŤ II.: TRETIA, ŠTVRTÁ A PIATA KNIHA MOJŽIŠOVA.

Leviticus	7
Numeri	49
Deuteronomium	105

ČASŤ III.: KNIHY JOZUE, SUDCOV A RUT.

Kniha Jozue	7
Kniha sudcov	41
Kniha Rut	77

ČAST IV.: KNIHY KRÁĽOV.

Prvá kniha kráľov, čiže I. Samuelova	7
Druhá kniha kráľov, čiže II. Samuelova	53
Tretia kniha kráľov	93
Štvrtá kniha kráľov	137

ČASŤ V.: KNIHY PARALIPOMENON, KNIHY ESDRÁŠOVE, TOBIÁŠ, JUDIT, ESTER, JOB.

Prvá kniha Peralipomenon	7
Druhá kniha Paralipomenon	45
Prvá kniha Ezdrášova	91
Druhá kniha Ezdrášova	105
Tobiáš	127
Judit	147
Ester	167
Job	187

ČASŤ VI.: KNIHY ŽALMOV, KNIHA PRÍSLOVÍ, ECCLESIASTES, PIESEŇ ŠALAMUNOVA, KNIHA MÚDROSTI, KNIHA SYNA SIRACHOVHO.

Kniha Žalmov	7
Kniha Prísloví	121
Kazateľ, (Ecclesiastes)	161
Pieseň Šalamunova	177
Kniha múdrosti	195
Kniha syna Sirachovho	223

ČASŤ VII.: KNIHY PROROKOV.

Izaiáš	5
Jeremiáš	95
Náreky Jeremiášove	181
Baruch	193
Ezechiel	207
Daniel	279
Oseáš	311
Joel	327
Ámos	335
Abdiáš	347
Jonáš	351
Micheáš	357
Nahum	367
Habakuk	373
Sophoniáš	379
Aggeus	387
Zachariáš	391
Malachiáš	409

ČASŤ VIII.: KNIHY MACHABEJSKÝCH.

Prvá kniha Machabejských	7
Druhá kniha Machabejských	49

